

آراء الملک

اثر
سریء کریدی

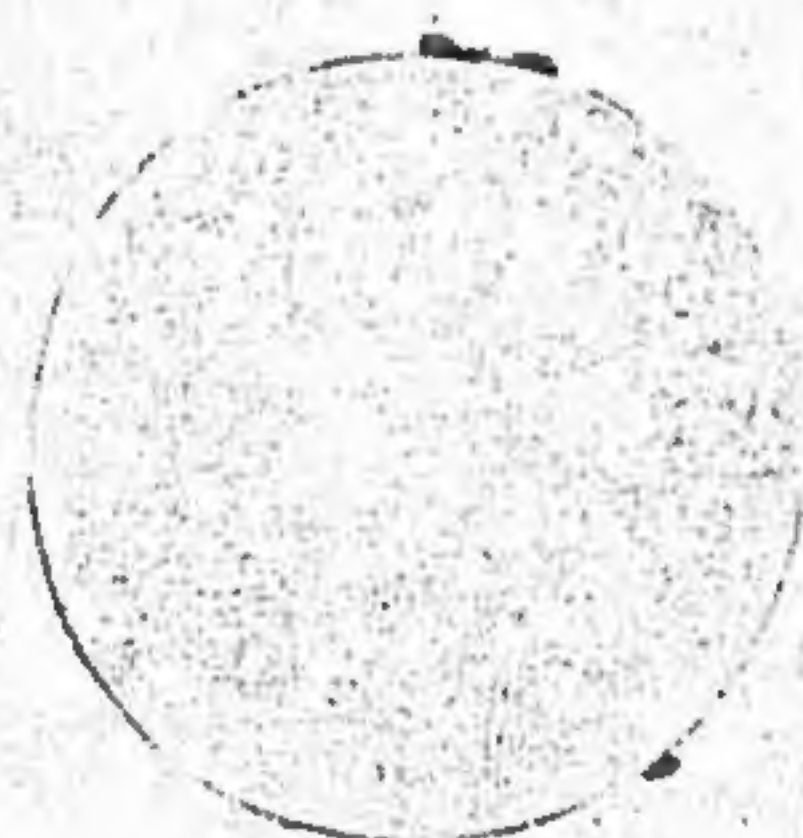
—————

ممنی
کتابچی آراکل

—————

معارف نظارت جلیله سنک رخصتیه طبع اولمشدر

—————

استانبول

(ا.م.) شرکت مرتبه مطبعه سی — باب عالی جاده سنده نومرو ۵۲

۱۳۰۳

SÖLEYMANIYE G. KÜTÜPHAN	
Kismi	Tekkeler - Nasip Ef
Yıl	
E. I. NO.	363
Tasnif No	

طوغری سوز

مقدمای بو مجموعه نك ماخذينه يازمش اولديغم
«تمهید» ده شو وجه ايله فتح مقال ايتشدم، ديمشدم که:

«تحدیث مفاخری یولنده تعیر لائق بولمقدن عاجز
اولدینمز ذات شوکتسمات حضرت پادشاهینک تعم
انتشار معارف جهته معطوف ومصرف اولان جلائل
هم شاهانه لری آثارنددرکه عصر مزده هر الی قلم
طوتان بو الهوس، اخلافه برر یادکار اهداسنه هوس
ایدرك آز زمانده پك چوق مأثر بدیعہ جلوه نمای ساحة
ظهور اولمش در.

«بو مسلمدرکه، هرهانکی مؤلفک وجدانه مراجعت
اولنسه، قلمنی اهترازه کتیرن بری - استفادۀ انام، او

شرکت مرتبیه مطبعه سی — باب عالی جاده سی
نومرو ۵۲

بری - ابقای نیکنام آرزولرندن عبارت ایکی سائقه جیلی
ایدوکنی اعتراف ایدر.

ایشته بو عبد عاجزی دخی او یولده تحریک خامه غیرته
خواهشاندیرن مجرد او سوق طبیعی در.
دیگر بر اثر عاجزانه مدهده شو نظمی کشیده سلك
ارتجال ایتشدم، دیمشدم که :

نامی آ کدیران آنجق اژیدر کشینک
اثر خیری اولان کیمه نك اولمز نامی

نامی آ کدیره جق بر اثری اولیانک
قورور اصل شجر عزتی اولماز نامی

ینه او مقدمهده دیمشدم که :

«استطاعت علمیه نه قدر آز ایسه هوسم او قدر
چوق، کندم نه درجه ادنی ایسه هم اودرجه عالیدر!»
ایشته مجرد بو معنادر که، بکافوق الاقدار نشر آثاره

اشارتفرمای اجتناب اولیور . یوقسه حد ناشناسانه
حرکتدن اجتنابك لزومنی بيلمیه جك قدر صاینیسز دکلم.
نحل ناتوانك بیک بر چیچکدن طوپلادیغی اجزاء
لطیفه ایله وجوده کتیردیکی شهد شیرین کبی، «آراء الملل»
تامیله انظار ذوق آشنایان ادبه عرض ایدیلن بو مجموعه
حکمت اشتمال دخی نیجه تصانیف معتبره دن مقتبس
بر خلاصه دلنشیندر که، مطالعه سی حلاوت بخش ذائقه
جان اولسه کرکدر . والله الموفق والمرشد.

انقره ۱۳۰۳

سری کزیدی

آراء الملل

مقدمه

علم الغیب که، جناب حقہ مخصوصدر، بر عمان مجهولیت
ایچنده مستور اولان احوال مستقبل بیلک دیمک اولسنه نظراً
اصول اعتقادیاتده کندی امتک یتمش اوج فرقهیه منقسم اوله جغنی
جناب رسالتناه افدمزک قبل الوقوع اخبار بیورمش اولسی صحت
نبوت سنیه لرینی مؤید معجزات باهره دن دکلیدر؟

رسول الله صلی الله تعالی علیه و سلم افدمز « یاقینده امت
یتمش اوج فرقهیه منقسم اوله جقددر. بونلرک بر فرقه سنندن
ماعداسی اهل نارددر » دیمش و او فرقه واحده ناجیه بی « وهی
ما انا علیه واصحابی » امتیاز فاخریه فرقه مخالفین دن تخصیص
واستنا بیورمش در.

« اختلاف امتی رحمة واسعة » حدیث عالسی باب اعتقادده
ظاهر حال وطریقت اصحابه متبع اولیان اهل خلاف حقنده
جاری دکلددر. بوکا ظاهر لفظ حدیث دخی دلالت ایدر. زیرا

لغة ثابتدرکه خلاف ایله اختلاف آره سنده معنایه فرق عظیم
وارددر.

اختلاف — طریق وصول متفاوت، فقط مقصود متحد اولان
شیده جاریددر.

مثلاً — زیارت کعبه قصدیه بر کیمه نک بغداددن، دیکرینک
استانبولدن رهرو سعت حجاز اولسی کی.

ع

جمله نک مقصودی بر اما روایت مختلف

خلاف — احدها آخرک فعلته مخالف ایشده بولسان ایکی
کیمه ییتده اولور.

مثلاً — بر کیمه نک شرقه، دیکرینک غربه متوجه اولسی کی.
طریقت ناجیه محمدیه ذاهب اولان اهل سنت و جماعتک
خلافده اولوب ظاهر حال وطریق اصحابی منکر بولنانلرک ایسه
شبهه یوق که طریق وصوللری ده، مقصودلری ده بشقه در. آنک
ایچون بونلرک اهل حقه مخالفتی رحمت واسعه دکل، خسارت
فاجعه در.

رحمت واسعه دیه توصیف بیوریلان اختلاف امت، فروع
مسائل اجتهادیه حقنده کی اختلافات مجتهدیندر. ایسته بوراسی
شایان دقتدر.

تمهید

احکام شرعیہ، ایک یہ منقسمدر .

قسم اول - کیفیت عملہ متعلق اولان احکامدرکہ بونلرہ
 « احکام فرعیہ و عملیہ » اطلاق اولنور .

احکام مذکورہ ادلہ شعیہ دن مستنبط اولق سینیہ (فرعیہ) در .
 عباددن صادر اولان کیفیت عملہ متعلق اولق حسیلہ دہ
 (عملیہ) در .

قسم ثانی - کیفیت اعتقادہ متعلق اولان احکامدرکہ بونلرہ دہ
 « احکام اصلیہ و اعتقادیہ » تسیم اولنور .

بونلر احکام شرعیہ دن قسم اولک اصلی اولدینی ایچون
 (اصلیہ) در .

بو احکامدن مقصود نفس اعتقاد اولدینی ایچون دہ
 (اعتقادیہ) در .

اعتقادک معنای لغویسی دوکلمکدرکہ بو مناسبتله بر شیئہ
 کوکل باغلامق معناسنہ دہ استعمال اولنور .

عقیدہ - عقائدک مفردی اولوب ربط قاب ایدیلن شیئہ
 اطلاق اولنورکہ بونک بزم اوزرمزه فقط یلمنسی واجیدر .

مثلا - جناب واجب الوجودک موجود، واحد، صانع

عالم، قادر و قیوم اولدینی وسائر صفات جلال و کمال ایله متصف
 بولندیغنی واحوال آخرت مثلی شیری یملک کی .

احکام فرعیہ و عملیہ دن باحث بولسان علمه « علم شرایع
 واحکام » دنیلیر .

شرایع - شریعه نك جمعیدر .

شرعک حقیقتی وضع آلهیدرکہ عباد، دارمعاش و معادده
 صلاحیرینی مترتب اولان عقائد و افعال و اقواللرینک احکامنی
 آندن اوکرنیرلر .

ایشته وضع آلهی ایله موضوع اولان بو قانون مقدسه -
 فعل بمعنی مفعول اوله رق - شریعه دینیر .

شرع - دخی « شریعت » کی بو معنایه اطلاق اولنور .
 شرعک معنای اصلی لغویسی « اظهر » در .

شریعتک معنای « طریق ظاهر » و (موردماء) در . منقول
 عنه ایله منقول الیه اولان شو ایکی معنی ییننده کی مناسبت ایسه
 واضحدر .

نصلکه، بر طریق ظاهر و مستقیمه سالک اولانلر یوللرینی
 شاشرمیوب منزل مقصوده ایریشیرلرسه، وضع آلهی اولان احکام
 شریعتہ اتباع ایدنلر دخی مکرمده راه نجات اولیوب واصل

سر منزل فلاح اولورلر . آنک ایچون شریعت، طریق ظاهره تشیه اولندی .

علم شرایع واحکام — علم فقه دیمکدرکه احکام شرعیهدن قسم اولک حفظی ایچون تدوین اولندی .

ایشته احکام شرعیه نك بو قسم اولی عدد معینه منحصر اولماز . حوادث فعلیه نك تعاقیله تزیاید ایدر . بناء علیه احکام مذکوره نك کاملاً احاطه سی قابل دکدر . (قدتغیر الاحکام بتغیر الزمان) قوی بوکا اشارتدر .

احکام اصلیه واعتقادیهدن بحث ایدن علمه دخی « علم توحید وصفات » تشیه اولنور .

چونکه توحید وصفات مسائل مباحثك اشهری، مقاصدینك اشرفی در .

بو دخی تعیر قدیم اوزره (فقه اکبر) وتعیر جدید اوزره (علم کلام) دیمکدر .

علم کلام — احکام شرعیهدن قسم ثانی نك حفظی ایچون تدوین اولندی .

بو قسم ثانی حد ذاتنده مضبوط اولوب حوادث فعلیه نك تعاقیله تزیاید ایتمز . بناء علیه بونك احاطه سی متعذر دکدر .

مفردات

احکام — حکمك جمعی اولوب حکمك ده اوج معناسی وارددر .
۱ — بر امری ایجاباً و یا سلباً آخره اسناد ایتمك .
۲ — نسبتك وقوع و یا لاوقوعنی ادراك ایلک .
۳ — بالاقضاء، یاخود بالتخییر افعال مکلفینه متعلق اولان اثر خطاب الله . « وجوب، اباحه، و بونلرك امثالی » کبی .
اقتضا — فعل و یا ترکی طلبدن عبارت اولوب درت نوعدر .
۱ — ترکدن منع ایله عیددن طلب فعلدرکه بوکا (ایجاب) دیرلر .

۲ — یالکز طلب فعلدرکه بوکا (ندب) دینیر .
۳ — فعلدن منع ایله ترکی طلبدرکه بوکا (تحریم) دینیر .
۴ — یالکز فعلدن منعدرکه بوکا (کراهت) تشیه اولنور .
(مندوب) مستحب دیمکدر .
تخییر — اقتضانك عدیلی اولوب فعل و ترکی عدم طلبدرکه بوکاده (مباح) دینیر .

اهل الاهواء

اهوا — هوی لفظك جمعیدر .
هوی — من غیر داعیه الشرع نفسك شهواتدن مستلذ اولدینی شیئه میلانسه دیرلر .

اهل الاهواکه، بونلرک عنوان دیکری ده (اهل قبله) در .
باب اعتقاده اصحاب رسول اللهک ظاهر حال و طریقتلری
اوزره جاری و آنلره متبع اولان اهل سنت و جماعتک خلافتده
اولوب ظاهر طریق اصحابی منکر اولدتلرندن « طائفة مخالفین »
و « اهل بدعت و ضلالت » تسمیه اولندیلر .

آتی ده بیان اولنهجی وجه ایله بعض مسائل اجتهدیهده
بین الاصحاب ظهور ایدن اختلافات جزئییه ایسه بدعت و ضلال
قیلندن دکلدر .

ینه آتی ده تفصیل اولنهجی وجه ایله باب اعتقاده صحابه
کرامک ظاهر حال و طریقتلری انکار ایله اک اول قواعد
خلافتی تأسیس ایلین (معتزله) فرقهسیدر .

الحاصل صدر اسلامده صحابه کزین ایله اخیار تابعین شرف
مصاحبت نبی و قرب عهد پیغمبری برکاتی اولان صفای عقیدتلری
و وقایع و اختلافاتک قلت و ندرتی و ثقات مسلمینه بالمراجعه حل
شبهه ایتمهک امکاتی جهتیه علم فقه و کلامک فروع و اصولی،
ابواب و فصوله تقسیم و ترتیب احتیاجندن مستغنی ایدیلر .

وقتاک اهل اهوانک ظهوریه بین المسلمین فتنه و فساد، حادث
اولدی، اختلاف آرا سببیه تکرر ایدن وقوعات و فتاوی علمای
دینی نظر و استدلال، اجتهد و استنباط، تمهید قواعد و اصول،
ترتیب ابواب و فصول ایله اشتغاله مجبور ایدوب مدونات علوم
شرعیه بو صورت وسیله وجوده کلمش در .

شویلهکه :

احکام عملیه بی ادله تفصیلیه سندن بالاستنباط بیلدرن علمه (فقه)،
احکام فرعیه بی افاده سی حیثیتله احوال ادله دن اجمالاً یا بحث اولان
علمه (اصول فقه)، احکام اعتقادیه بی دلائیلله بیان ایدن علمه ده
(کلام) نامنی ویردیلر .

مفردات

فتاوی — فتوانک جمیدر . دعوانک جمعی اولان (دعاوی) کی .
دقت بیوریلورمی ؟ « دعاوی » لفظی « فتاوی » وزننده در .
مع مافیه بیغزده شایع اولدینی وجه ایله واولک کسریله ده
استعمالی صحیحدر دیمشدر .

فتوی — شاب قوی معناسنه اولان (فتی) دن مأخوذدر .
مستفتی اجوبه حادثهده مسائلی تقویه ایتدیکچون فتوايه (فتوی)
دینلدی .

نظر — فکر دیمکدر .

مطالب کسیه نک تحصیلی انتقالینه محتاجدر .

انتقالک اولکیسی — مطالبیدن مادییه، ایکنجیسی — مبادیدن
مطالبه حرکتدر .

حرکت اولی — ماده بی، حرکت ثانیه — صورتی تحصیل
ایدر .

«ترتیب امور معلومه لتحصيل مجهول» معنایه اولان فکر، حرکت اولی ایچون لازم، حرکتین ایله منبوقدر.

استدلال — دلیله نظاره اولور.

ایستر علتدن معلوله، ایستره معلولدن علتله اولسون.

اجتهاد — لغتده جهددرکه مشقتی تحمل دیمکدر.

اصطلاحده «استفراغ الفقیه الوسع لیحصل له ظن لحکم شرعی» معنایه درکه «نیل مقصود ایچون بذل مجهود» تعبیر معروفیله ده مراد بودر.

استفراغ الوسع — بونک معنای تمام طاقت وقدرتی بذل دیمکدر. بر صورتده که نفس مجتهد، مزید علیهدن عادتاً عجزینی حس وادراک ایله.

مجتهد مطلق — یعنی مستقل بالذاهب اولان مجتهدک شرطی، احکامه متعلق اولان آیات قرآنییه جمع ایله بونلرک معانی لغویه وشرعییه، اقسامنه عالم وموارد اجماعک علنی حاوی اولمقددر. تاکه اجتهدادی موارد اجماعه مخالف اولسون.

علم فقهک موضوعی — حلال و حرام اولان افعال مکلفیندر.

اصول فقهک موضوعی ادله سمعیه درکه بونلر دخی کتاب ۱ سنت ۲ اجماع امت ۳ قیاس فقهادر ۴ دلالت اجمالیه — امر کی در.

امر — وجوه شتاده مستعمل اولوب مشهوری اون سکر وجهدر.

امر — وجوب ایچوندر.

نهی — تحریم ایچوندر.

ادله تفصیلیه — «ما یصدق علیه الامر والنهی» تعبیریله تعریف اولغشدر.

کلام — سحاب وزنده مطلق سوزه دینیر. مفید اولسون اولسون.

کلام ایکیدر. کلام نفسی، کلام لفظی.

کلام نفسی — نفس متکلمده قائم اولان معنادر.

ان الکلام لفی الفؤاد وانما

جعل اللسان علی الفؤاد دلیلاً

بیت مشهوریله، وجناب عمر بن خطابک خطبه مشهوره سندن مأخوذ «وکنت قد زورت فی نفسی مقالة اقولها» قولیله کلام تفسینک وجودینه استدلال اولنور.

تفصیلی «نقد الکلام فی عقائد الاسلام» نام کتاب مزده مندرجدر. «سر قرآن» نام کتاب مزده ایضاحات کافیله واردر.

کلام لفظی — کلام نفسییه دلالت ایدن الفاظ و عبارات و اشارتدن عبارتدر.

علم کلامک (کلام) تسبیح اولئسمه برقاچ سبب بیان ایتمشلردر.
اک مهمی سبب آتی در.

اهل اهوا خلفای عباسیه زماننده «قرآن، مخلوق قدر» دیه
آندن اول هیچ ایشیدلماش برسوز چیقاردیلر.

خلفای مشارالیه من بعضاری بوسوزه قاپلیدیلر. هرکسی
وباخصوص ائمه دین و علمای مجتهدینی سورت مخصوصه ده جلب
وامتحان ایدرک خلق قرآنه قائل اولیانلری انواع عقوباته
اوغراتدیلر. کینی آصدیلر، کسیدیلر. کینی زندانه آتدیلر. حاصلی
بواو غورده چوق ذوات محترمه نك دماء محرمه منی هدر ایتدیلر.
رؤسای اهل الاهوا اولان معتزله دخی خلفای مشارالیه مه
مداهنه ایله سلب صفات و خلق قرآن مسئله سنده مظاهرت
ایلدیلر. بناء علیه کلام نقی الہی بی اثباتده علمای اهل سنتله
اهل اعتزال بیننده خیلی قیل وقال وایچه نزاع و جدال وقوع
بولدی. بوسببله علم کلامه (کلام) دینلدی. حکمتله مخلوط اولیان
«کلام متقدمین» بودر.

وقتاکه (مأمون) خلیفه زماننده فلسفه یونان، عربجه به نقل
اولندی. خلق فاسفیات ایله زیاده توغله باشلادی. بو توغل
بالاخره فساد عقائدی منتج اولماق ایچون فلسفیاتک عمده مقاصد
ومسائلنی بالتحقیق مغایر شرع شریف اولان جهتی رد و ابطالده
احراز تمکین و ثبات مقصدیه متکلمین دخی فلسفیات ایله پک
چوق اوغراشه رق علم کلامه بوندن خیلی شی درج وادخال ایلدیلر.

حتی طبیعات والہیاتک باشلوجه مسائلی دخی درج ایدوب
هله ریاضیات ایله اول قدر اوغراشمشلر و علم کلامی برحاله
کتیرمشلرکه اگر دلائل سمعیه بی دخی مشتل اولسیدی، علم کلامک
فلسفه دن فرقی قالمیه جقدی.

ایشته «کلام متأخرین» دخی بودرکه فلسفه ایله مختلطدر
وبالجمله علم کلام، اشرف علومدر.

چونکہ احکام شرعیه نك اساسی وعلوم دینیہ نك رئیسیدر.
اشرف علومدر.

چونکہ علم کلامک معلومات و مسائل، عقائد اسلامیہ
وغایتی - یعنی فائده و منفعتی، دین و دنیا سعادتلرینه فوز
وظرفدر..

اشرف علومدر.

چونکہ برهانلری علی الاکثر ادله سمعیه ایله مؤید حجج
قطعیہ در.

واقعا سلف صالحدن بعضیلری علم کلامی طعن ایله تعلیم
وتعلمدن منع ایتمش ایسه ده آنلرک بو طعن ومنعی آنجق عقائد
حقه مسلمینی افساد، قصدنده بولنان و عقائد باینده غوامض
ومشکلات متفلسقین دن محتاج الیه اولیان شیلرله اوغراشان کیمسه لره
کوره در. یوقسه اصل واجبات و اساس مشروعات اولان بویله برعلم
جلیلی تعلیم وتعلمدن منعک صواب اولدینی نصل تصور اولنه بیلیر؟

مشرع

محققدرکه خاتمه شرفنامه نبوت صلی الله علیه وسلم افندمن
بالاخانه علیننی تشریف بیوردقلرنده باطناً تفاف، ظاهراً وفاق
اوزره بولنان اشخاصدن ماعدا اهل اسلام بر عقیدهده راسخدم،
بر طریقدهده ثابتقدم ایدی.

وقتا که خاتم الانبیا صلی الله تعالی وسلم افندمن عزم
کلشنسرای عقی بیوردیلر، مجرد مراسم دین مبینی اقامه، مناهج
شرع قویمی ادامه غرضیه کفر و ایمانی ایجاب ایتمین بعض مسائل
اجتهادیدهده بین المسلمین سرنمای ظهور اولان اختلاف، صحابه
کرامک آخر ایامندک شیئاً فشیئاً ترقی ایدردی. تا که معبدالجهنمی،
غیلان الدمشقی، یونس الاسواری نام کیمسلر ظهور ایدوب
قدردده و جمیع اشیایی تقدیر خدایه اسنادده عقائد صحیحه اربابنه
مخالفت ایلدیلر.

ایشته باب اعتقادده صحابه کرامک ظاهر حال و طریققرینی
انکار ایلله الک اول قواعد خلافی تأسیس ایدنلر بونلردر.
آندن صکره برمنطوق حدیث نبوی اهل اسلام یمش اوج
فرقیه متفرق اولنجهیه قدر خلاف - تشعبدن، آرا - تفرقندن
خالی اولمادی.

کفر و ایمانی ایجاب ایتمین اختلافات

کتب سیر رسول اللهک همان جملهسنده و باخصوص کتب
معتبره کلامیهدن شرح مواقفده گذارشپذیر خامه تحقیق اولدیفنه
کوره بین المسلمین الک اول (وصیت) مادهسنده اختلاف اولندی.
شویله که:

رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم افندمن خستهلکی مشدد
اولدیفنده اصحاب کرامنی نزد هایونلرینه جمع ایدوب جملهسنه خیر
دعا وبر چوق نصایح ایفا بیوردقدن صکره او جمعیتده «اشونی
بقرطاس اکتب لکم کتاباً لاتضلوا بعدی ابدأ» بیوردیارکه،
خلاصه مآلی «بکا کاغد و دوات ویرکز! سنزه بر وثیقه یازهم؛
بندن صکره کمکرده راه نجات اولیهسکر». دیمکدر.

رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم افندمنک بو وصیتنامهده
نه یازهمجقلری معلوم دکلدی. «عمر بن خطاب» ایسه کیم بیایر
نصل بر ملاحظهیه مبنی «رسول الله خستهلکک شدندن کندینه
مالک دکلدی. بزه کتاب الله کافیدر.» دیه رک تحریر وصیتنامهیه
مخالفت ایلدی. بونک اوزرینه حضار کرامدن کیمی احضار
ادوات دوات ایلله انفاذ امر بیغمبری، کیمی رأی عمری استصواب
ایدرك بین الاصحاب گفتکو چوغالدی. بر درجهدهده که حبیب ادیب خدا

صلی الله علیه وسلم اقدم من یحضور اولوب «یانمدن قالقکز! حضور نبی ده نزاع اولماز.» بیوردیلر.

احباب کرام دیگر محله چیقوب تکرار حضور پرنور نبوی به کیردکارنده وصیت بیورملرینی رجا ایتمشلر ایسه ده فخر عالم اقدمن وصیت بیورمیوب «آرتق نبی ترک ایدکز! زیرا بنم بولندیغم حال بکا تکلیف ایتدیگکز شیدن احسندر.» بیوردیلر.

استطراد

صبحی پاشا حضرتلرینک بر محاکمسی

پاشای مشارالیه حضرتلری (حقائق الکلام فی تاریخ الاسلام) نام اثر معتبرلرنده بو وصیت ماده سنی وجه مشروح اوزره نقل و حکایه بیوردقدن صکره دیدیلر که:

رأی عاجزانه کوره بوراسی جای تأملدر.

«بکا کاغد و دوات ویرکز.» دیدکارنده بعض احباب «ان النبی یحجر» دیوب حضور سعادتلرنده نزاع اولای. «اینجا حضورنده نزاع اولماز.» دینجه احباب دیگر محله چیقوب یعده ملخانه طلب وصیت ایتدیلر دیو کتب سیرده یازلمش در. وکویا بوسوزی دین (عمر) رضی الله تعالی عنه ایش.

بو بحثده بر قاج وجه ایله اطراد و تناسب کورنمز. بلکه بعض مجلنده تناقض دخی عیاندر.

برنجیسی - حجة الوداعده نیجه بیک کشینک مواجهه سنده عامه حجاجک حضورنده قرائت ایلدکلی خطبه ده «کلام الاهی و سنت رسول الاهی سزه سراج طریق هدایت ایتدم. تمسک ایدرسه کز ابداً یولی شاشرمازسکز.» دیمش ایدیلر. بوتک عقینده دیگر وصیتیه حاجت قالماش ایدی. خصوصاً حجة الوداع، خطبه سنی تلاوت ایدرلرکن عامه حجاجک مسموعی اولق ایچون صوت عالیری ایردیکی محلدن احباب آلوب دها اوتیه ایصال ایدرلردی که، عرفه ده اولان جماعه حجاجک مسموعی اولسون. اوجهتله حجة الوداع خطبه سی بزه متواتراً کلوب صحتده هیچ برشبه من یوقدر.

ایکنجیسی - کتب معتبره و اختیار موثوقه ایله ثابتدر که، احباب کرام نزد سعادتلرنده اول درجه ده ادب و محویتده ایدیلر که، وجه سعادتلرینه بیله امعان نظر ایده مزلردی. بناء علیه حضور سعادتلرنده نزاع ایتک اوله بیلورمیدی؟

اوچنجیسی - ایتدیکی کاغد و دواتی ویرمه مخالفت ایتدکدن صکره مصرأ وصیت طلب ایتلریدر. بونده تناقض ظاهر دکلیدر؟ عمر رضی الله تعالی عنه بویله بر قبا حرکتی اسناد یاقیش ورمی؟ عمرک ذات همایونلرینه اولان صدق و محبتی بر درجه ده ایدی که ارحم الراحمین خبری شیوعنده کندوسندن کجوب «محمد اولدی» دیو

اصرار ایلدی و ابوبکر رضی الله عنه از تحاللی اعلان ایدنجی عمر بایلوب یره دوشمدیمی؟ بونده محققین سیر، متفق الکلمه در بوضفنده اولان ذات، رسول الله علیه السلامك آخر تقسند آحاد ناس، مواجهه سنده سویلنجیه جک بر سوزی سویلرمی؟ بو تعقل اولنورمی؟ او یله ایسه بو بحثه غرض وارد.

گویا وصیت، علی کرم الله وجهه نك خلافتی ایچون اوله جقمشده اصحاب بونده قیل وقال ایستیلر دینلش! اگر بو صحیح اولسه مؤخرأ نیچون طلب وصیته اصرار اولنسون؟

بونده دخی نظر و بحث وارد. فرض ایدم که، رسول الله علیه السلام بو سوزی سویلش اولسونلر! بونده حضرت علی به خلافت وصیتی تعقل اولماز. «سزه بر شی یازیم که بندن صکره ابدأ یولی شاشرماز سکر» دیمشلر ایش! علی رضی الله تعالی عنه ابدی دکل ایدی که، امة الی الابد رهئا اولسون. سقیفه جمعیتده ابوبکر رضی الله تعالی عنه بیعت اولندقدن صکره ابوسفیان، علی بن ابوطالبك یانه کیدوب «کل! سکا بیعت ایدم. اگر مخالفت اولنورسه، (مکه) ی سوار ی و پیاده ایله طولدرم.» دیدکده انفعال ایدوب «سنک عرضک اسلام یینه تفرقه قویمقدر.» دیه زک ابوسفیاندن اعراض ایستیلر.

رسول الله علیه السلامك مرضی مشد اولدیغنده عباس رضی الله تعالی عنه علی کرم الله وجهه «کندوسندن صکره خلافت ایدم جک کیم اولدیغنی رسول اللهدن سؤال ایله!» دیدی.

«بن بونی صورمام. زیرا بزه وصیت ایتیه جک اولورسه، ابدأ بزه خلافتی ویرمزله» دیدی.

ابوبکره بیعت اولدیغنده اولدیغنی علی خبز آلدقه کیجه لک البسه ایله مستجراً خانه سندن چیقوب بیعتدن صکره آرقه سندن کوندریلان البسه سنی (سقیفه) ده کیدکری ابن اثیرك (الکامل) نام تاریخنده مذکوردر.

رسول الله علیه السلام کیمسه به خلافتی وصیت ایتدکری متواتردر.

صبحی پاشا حضرت تارینك کلامی بوراده بتدی. پاشای مشارالیهك شو انتقادات مدققانه لری اصحاب کرام حقلرنده مأمور اولدیغمز حسن ظنه موافق اولوب مسئله محجوث عنها. حقبنده شمدی به قدر هیچ بر مورخ بویله بر محاکمه یوروتماشدر. لکن عقل قاصرجه محاکمه نك بعض نقطه سی جای بحث و نظردر.

اولا - سیر رسول اللهی ضبط و تحریر ایدن بوقدر علای اعلامك معال بالغرض دینیلن بویله دوزمه بر وقعه یی بالاتفاق صحیح اولق اوزره تلقی ایدهرک کتابرینه یازملری و علی الخصوص اصل واجبات و اساس مشروعات اولان علم کلام مباحثی میانه درج ایله «مبدأ اختلاف اهل اسلام بودر.» دیملری اذهانی تردده دوشورمز می؟

بالعموم مدققین علمایه - باخصوص فوق العاده اهمیتی حائز

اولان بويله بر امر ديني ده ب نصل اسناد غفلت ايدم بيليرز؟
صكره علمای ديندن ثقه واعتمادی قالدير مق لازم گلزمی؟ شو قدر که
پاشای مشاراليهک ديدیکی کي بويله بر قبا حرکت دخی حضرت
عمره حقیقه یاقیشدیر یله ماز. بناء علیه بونده انسانه حیرت
الویرسه سزادر.

بالکز شوزاسی وار که حضرت عمر، بشریتدن منسلخ،
انیا کي معصومه دکل ایدی. آنک ایچون حسب البشریه بويله
بر حرکتده بولنمن اولسی ده عقلاً استبعاد اولنه ماز.

ثانیا - بی ذیشان اقدمزک ایستدکاری کاغدودواتی ویزمکه
اصحابدن بعضیلری مخالفت ایتدکن صکره مصرأ وصیت طلب
ایتمرنده تناقض وار بیوریلور.

رأی قاصرانه قالیرسه بونده تناقض یوقدر. ندامت واردر.
ابتدا وقوع بولان مخالفتک مغایر ادب اولدینی صکره بالملاحظه
آکلاشیله رق مخالفت واقعه دن اظهار ندامتله ویاخود حصول
اکثریتله طلب وصیت ایتمش اولملری نه دن جائز اولسون؟

ثالثا - ابوبکر الصدیقه بیعت اولنقدده اولدینی حضرت علی
خبر آلدقده کجهلک البسه ایله مستحجلاً خانه سندن چیقوب بیعتدن
صکره آرقه سندن کوندریلن البسه سنی (سقیفه) ده کیدکاری
حقنمه (ابن اثیر) تاریخندن منقوک کلامده ده نظر واردر.

چونکه حضرت علینک حضرت ابوبکره بیعتدن بر مدت
تخلقی اهل سیر یننده متفق علیه اولوب کتب کلامیه ده ده مصر حدرد.

محققدر که امام علی، حضرت فاطمة الزهرانک «رضی الله
عنها» داربقایه ارتحاله قدر بیعتی تأخیر ایلدی.

بیعت عامه دن آتی آی صکره امام علی بیعت ایدم جکنی
خبر ویردیکنده خلیفه رسول الله حضرت ابوبکر الصدیق فوق
العاده سونمش وحائر اولدینی اهمیت عظیمه جهتیله منبر رسول
اللهه چیقوب بیعت امام علی بی ناسه اعلان وتبشیر بیورمش
اولدینی کذلک کتب سیر و توارینخده رقمزده کلک اهل تحقیقدر.
ابن اثیر (الکامل) نام تاریخنده کرچه صحیحی پاشا حضرت تلرینک
بیان بیوردقلری فقره بی ده یازدی. فقط فقره مذکوره اسلوب
کلام عرب اوزره ضعف روایت دلالت ایدن (قیل) صیغه
تمریضیه مصدر اولدقدن بشقه آندن اولده، صکره ده کرک امام
علینک وکرک دیگر بعض صحابه کرینک بیعتدن تخلفلرینی و امام
مشاراليهک آتی آی قدر بیعتدن تخلفی صحیح اولدینی ده بیان
ایلدی. ایشه مورخ مومنی الیهک عبارده سی شودر.

الکامل - جلد ۲ صحیفه ۱۳۵

«... فقالت الانصار اوبعض الانصار لانبايع الا علياً قال
وتخلف علي وبنوا هاشم والزبير وطحة عن البيعة وقال الزبير لا
اغمد سيفاً حتى يبايع علي فقال عمر خذوا سيفه واخربوا به الحجر
ثم اتاهم عمر فاخذهم للبيعة - وقيل لما سمع علي بيعة ابي بكر خرج

فی قیص ماعلیه ازار و لارداء عجلاً حتی یایعه ثم استدعی ازاره
ورداء فجلله - و الصحیح ان امیر المؤمنین مابایع الابعد ستة اشهر
والله اعلم

مورخك صحیح اولمق اوزره قید و تصریح ایلدیکی قول مشهوری
ترك ايله ضعفنه اشارت ایتدیکی قول غیر مشهور ايله اثبات مدعا
اولنه ییلیرمی؟

باخصوص ینه مورخ مومنی الیهك او صحیفه ده قید ایتدیکی
خطبة عمرده دخی «... وان علیاً والزیر ومن معهما تخلفوا
عنا فی بیت فاطمة و تخلف عنا الانصار... الخ» دیشلش درکه
بونددده حضرت امامك بیعت ابو بکردن تخلفی مصرحیدر.
بو خطبه ایسه بر خطبة موضوعه اولیوب کتب کلامیه نك جمله سنده
کلام نفسی بی اثبات ایچون ایراد ایدیلن (و کنت زورت فی نفسی
مقالة اقولها) سوزنی دخی حاوی اولان خطبة مشهوره درکه
بوکا هیچ دیه جك یوقدر.

مورخ مومنی الیه یوز اوتوز سکر نجی صحیفه ده ده «قال الزهری
بقی علی و بنوا هاشم و الزیر ستة اشهر لم یبایعوا ابا بکر حتی
ماتت فاطمة رضی الله عنها فبایعوه» عباره سیله دیگر بر روایت
صحیحه ده نقل ایشلش درکه امام علینك، بنی هاشمك، زیرك وفات
حضرت فاطمه یه قدر آتی آی بیعت ابو بکردن تخلف و تأخر
بیورمش اولدقلری اشعار ایدره

ذیل

بنی هاشمدن بشقه بیعت ابو بکردن تخلف ایدنلر کتب سیر
وتواریخده بر وجه آتی مضبوطدر:

زیر، عتبة بن ابی لهب، خالد بن سعید بن العاص، مقداد
بن عمرو، سلمان فارسی، ابوذر، عمار بن یاسر، براء بن عازب،
ابی بن کعب، بونلرک کافه سنی حضرت علی یه میل ایتشاردی.
مشار الیهمدن بشقه ابو سفیان دخی بیعتدن تخلف ایلدی.
عتبة بن ابی لهب بو بایده شعر آتی ايله بنی هاشمه و خاصه
امام علی یه اولان میلنی اعلان ایتشدر:

شعر

ما کنت احسب ان الامر منصرف عن هاشم ثم منهم عن ابی حسن
عن اول الناس ایماناً و سابقه و اعلم الناس بالقرآن و السنن
و آخر الناس عهداً بالنبی و من جبریل عون له فی الغسل و الکفن

من فیه ما فیهم لا یمترون به
ولیس فی القوم ما فیه من الحسن

اسلامده اولان سیقنی امام علی کرم الله وجهه حضرتلری
دخی بیت آتی ايله بیان و اعلان بیورمشدر:
سیتکم الی الاسلام طراً
غلاماً ما بلغت اوان حلمی

§

اسامة بن زيدك جيشندن تخلفده اختلاف اولندی .
شویله که :

جناب فخر عالم اقدمز حال صحتارنده حوالی شامیهده
متوطن عرب متصره دن (قضاءه) قیله سی اوزرینه مکمل براردو
ترتیب ایدوب آزادلوسی زیدک اوغلی اسامه بی سرعسکر نسب
وتعین ومعیته کبار مهاجرین و انصارندن بعض ذواتی مأمور
بیورمشر ایدی .

کروه منافقین بونی بین الاصحاب تفرقه قویغنه وسیله ایتمک
ایستدیلر . اوتده بروده دهکشای اعتراض اولوب « باقکر !
حضرت محمدکه ، اجله مهاجرین وانصاری بر غلامک معیتنه
ویریور ! » دیمکه باشلادیلر . بو خبر وحشت اثر ، واصل سامعه
سید البشر اولنجه « آنک پدری زید حقهدهده اعتراض اولنشدیدی .
حال بوکه زید ، مأمور اولدینی ایشه نصل لایق ایدیه اسامه نکهده
امارت جیشه اقتداری واردر . هان ای اصحاب ! طور میکر !
مأمور اولدیغکر جهته کیدکر ! هرکیم جیش اسامه دن تخلف
ایدسه ملعوندر . » بیوردیلر .

بو صرهده رسول الله اقدمزک مزاجی منحرف و کوندن
کونه خسته لکی مشدد اولغله شاید داربقایه ارحال بیوردرسه
مقر خلافتی محافظه ایچون اردوی هایون متانیانه حرکت ایدیوردی .
وقتا که هجرت سنیه نکه اونچی سنه سی ربیع الاولنک اون

ایکنجی کونی رسول الله صلی الله علیه وسلم اقدمز ارحال داربقا
بیوردیلر ، بنیان ایمانلری هنوز رصانتکیر استحکام اولیان قبائل
اعرابک کیی عموماً ، کینک بعض فروعی « نعوذ بالله » ارتداد
ایلدی . یالکر قریش ایله بنی ثقیف قیله لری اسلامده ثبات
ایلدیلر . لکن بوتلر دخی برطرفدن حضرت رسول اللهک
رحلتی ، او برطرفدن مخالفرینه نسبتله کندیلرینک عددجه قاتی
جهتیه لیه مظلومه یاغموره طوتلش قیون سوریه سی کی متخیر
قالدیلر .

برکون کبار اصحاب ، عقد انجمن مشورت ایدوب حضرت
صدیقه « یلیرسکزرکه هرکس جیش اسامه یه جند مسلین دیور .
عربک حالی ایسه معلومکدر . لایق اولان شمذیک جماعت
مسلمینی تقریق ایتیوب یانکده طوتلمیسن . » دیدیلر .

حضرت صدیق دخی امر رسالتپناهی یه مخالفت ایددمیه جکندن
بحثله « بوراده یالکرلقدن یرتیجی حیوانلرک طعمه دندان اشتها سی
اوله جغمی بیلسم ، ینه امر نبوی یه امتثالاً البته جیش اسامه بی
تفید ایلرم . » جواب قاطع النزاعیه تکلیف واقعی قطعاً رد و باب
مناظره بی سد بیوردیلر . ارحال نبی مناسبتیه مدینهده طویلاتان
عسکر اسلامی (جرف) نام محله کی اردوگاهه چیقاردیلر .

بو وجه ایله امر رسالتپناهی واراده خلافتپناهی یرنی بولدقن
صکره سرعسکر « اسامه » معیتده بولان عمر بن خطاب چاغروب
« شمذی مدینه یه کیت ! خلیفه رسول الله عرض ایتکه ناسک

وجوه و مخیزانی بنامه کیدیور. مدینه تنها قالپور. خلیفه رسول الله، حرم نبوی به وسائر مسلمینه مشرکین تسلط اندزدیه قوزقارم. تنسب بیوزرلر سه عسکرله مدینه به عودت ایدیم. دیدی. حضرت عمر مدینه به متوجه اولنجه صنادید انصاردن بعضیلری اسامه نك حداثت سندنن بحث ایدرک آدن یاشلی برذاتی سرعسکرلکه تعیین بیوزملری خلیفه رسول الله عرض ایتسنی کندیته اخطار ایلدیلر.

عمر رضی الله تعالی عنه اسامه دن آدینی امر اوزرینه نزد حضرت صدیقه واروب ابتدا اسامه نك دیدیکنی عرض ایلدی. صدیق اکبر آکا جواباً «یا لکرلقدن پامال کلاب و ذئاب اوله جغمی بیلسم، ینه امر رسول الله مخالفته خیش اسامه بی کری چویرمام!» دیدی.

حضرت عمر بو جوابی آلدقندن صکره صنادید انصارک رجاسنی ده عرض ایلدی.

بو دفعه حضرت ابوبکر الصدیق، او طور دینی یردن صحرایوب قالقدی. حضرت عمری صقالندن طوتدی. «آنک سنی غائب ایتسون ای خطا نك اوغلی! حضرت رسول الله ک امارت حیثه تعیین بیوزدقلری ذاتک تیدیلنی بکا نصل تکلیف ایدم بیلیرسین؟» دیه آزارلادی وهان بالذات معسکرهایونه عزیمت بیوزوب سرعسکر اسامه ایله کوروشدی و جمله عسکره خطاباً «کیره جککز مملکتده چوجق وقادینلرک و عموماً یرلرک

و مناسترلرده عبادتله مشغول اولانلرک حیاتی محافظه ایدم جکسکر و مناً کول اولان هر نوع دیشی حیوانی ضرورت اولدقجه کسمیه جکسکر و آغاچلری کسوب یاقیه جکسکر. بوامرلری محافظه ایدیکز!» دیدی و آنلری ماشیاً تشیع ایلدی.

اسامه، خلیفه نك ماشیاً تشیعندن محجوب اولوب «یا سزدخی بینک! یاخود رخصت و یرکز، بن ده آدن اینهیم.» دیدی.

حضرت ابوبکر الصدیق «جناب حقه قسم ایدرم که، نه سنی آدن ایندیررم، نه بن بینرم. راه حقه بر ساعت قدرده می آیاغم توزلانسون؟ حال بو که غزایه کیدن مرد مجاهد هر آدینی آدیم ایچسون یدی یوز ثوابه نائل اوور؛ کندی نك درجه سی عندالله یدی یوز قات یوکسلیر؛ یدی یوز سیئسه سی محو اولنور.» دیدی و برخیلی مسافه یوریدی. دونه جکی صروده کندیته معین اولق اوزره عمر الفاروقی یاننده براقسنی اسامه دن ایستدی. اسامه دخی موافقت ایتدی. ابوبکر الصدیق، عمر الفاروقی استصحاباً مدینه به عودت ایلدی.

اردوی هایونک بو وجه ایله (قضاعه) اوزرینه حرکتی مسلمانلر حقینده موجب تقع عظیم اولدی. زیرا نفاق اوزره یونان طوائف عرب «مسلمانلر قوه کافیه مالک اولمسالر، بو عسکری شوزمانده مدینه دن چیقاروب غزایه کوندرمز لردی.» دیه رک اسلام علیهنده اولان منویات و تصورات فاسده لرندن چوغنی فعله چیقارمغه جسارت ایدم مدیلر.

رحلت نبوی ده اختلاف اولندی.

شویله که :

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم افندمک آغراشدیغی
استخبار ایتدکلرنده اسامه، عمر، ابو عبیده «رضی الله تعالی عنهم»
اردودن قالقوب مسجد شریفه کلشلا ایدی. امهات مؤمنین، روح
پرفقوح محمدینک اوچوب اعلائی علینه کتدیکنی کورنجه فریاده
باشلادیلر. آنلرک فریاد و فغانی ایسه مسجد شریفه کی اصحاب
کرامی شاشرتدی وعظیم تلاش واضطرابه دوشوردی.

حضرت علی قالب بی جان کی اولدینی یرده طوکه قالدی.
حضرت عثمان دیلی طوتیلوب دلسز کی اولدی.

حضرت عمر بویله بردهشتلو حالی کورنجه مدهوش اوله رق
قلیجه طاوراندی. «هرکیم حضرت پیغمبر فوت اولدی دیرایسه،
بویانی اوریرم!» دهرک قلیج الله و آباق اوزرنده طوره قالدی.
حضرت ابو بکر کندی محله سنده ایدی. کلوب بو حالی
کوردی. همان حجره سعادته کوردی. اول فخر عالمک یوزینی
آچدی. کوردی که روح پر فتوح اوچوب کتمش، فقط سائر
ناسک جنازه لرنده کی چرکین حاللر آنده یوق؛ جسد شریفی لطیف
ونظیف اوله رق ینه نور کی یاتیور.

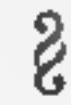
«آه! ممانک حیاتک کی کوزلدر» دهرک اویدی، آغلادی.
ومبارک یوزینی اورتدی. واهل ینه تسلیت ویردی.

بعده اول یار غار صدیق حیقوب مسجد شریفه کلدی. «ای
ناس! هرکیم که محمده طاپیورایسه بیلی که محمد اولدی. وهرکیم که
اللهه طاپیور ایسه بیلی که الله باقیدر، اولمز.» دیدی وهان (وما
محمد الا رسول قد خلت من قبله الرسل افان مات او قتل انقلبتم
على اعقابکم ومن ینقلب علی عقیبه فلن یضر الله شیئاً فسیجزی
الله الشاکرین.» آیت کریمه سنی او قودی.

معنای منفی «محمد دکل، الا رسولدر. آندن اول نیجه
رسوللر کلوب کچمشدر. او آکر اولور، یاخود قتل اولنور ایسه
سز کیرو دونه جکمیسکز؟ هرکیم کیرو دوزر ایسه الله بر ضرر
ایتمز. الله ایسه نعمت اسلامک شکرینی ایدنلره مکافات ایده جکدر.»
دیمک اولور.

بو آیت کریمه احد غزاسنده «محمد قتل اولندی!» دیو
بر سنس ایشیدلمکه اهل اسلامه پک زیاده شاشقینلق و پریشانلق
کلکی اوزرینه نازل اولمش ایدی. اول وقتدنبری اصحاب کرام
بو آیت کریمه بی کرات ایله ایشتمشلر و دفعات ایله تلاوت ایشتمشلر
ایدی. لکن رسول اکرمک وفاقی اوزرینه اول مرتبه حیرته
قالدیلر و او یله بردن دریای غم و افکاره طالیدیله که کویا اول آتی
هیچ ایشتماش کی اولدیله. حضرت ابوبکر اول آتی او قورایکن
حضرت عمرک عقلی باشه کلدی. رسول اکرمک وفاتنه ایناندی.
دیزلرینک باغی جوزلدی. یره دوشدی.

(قصص انبیا - ج. پ)

تعیین مدفن نبوی ده اختلاف اولندی.

شویله که :

رسول اکرم افندمن وفات ایدنجه احباب کرام پیتنده اختلاف آرا حاصل اولوب « کیی مکه ده، کیی مدینه ده، کییسی ده قدسده دفن اولتلیدر. » دیر ایکن حضرت صدیق کلوب « پیغمبرلر وفات ایتدکری یرده دفن اولتورلر. » دیه بر حدیث شریف نقل وروایت ایتکه بیت عایشه ده فراش سعادتلری قالدیر یلوب اوراده دفن ایدلدی.

استطراد

خدمت مقدسه تجهیز و تکفین، امام علی کرم الله وجهه و حضرت عباس ایله مخدوملری فضل و قم و موالی رسول الله بن اسامة بن زید و شقران رضی الله عنهم حضراته تودیع اولندی.

جسد هایون جناب سید المرسلین غسل ایدن امام علی انای غسلده قلب ایدن حضرت عباس ایله مخدوم مکرملری فضل و قم - صوبی دوکن اسامه و شقران - لحد شریفی حفر ایلین ابو طلحة الانصاری - قبره ایندیرن امام علی ایله فضل و قم و شقران ایدی.

استطراد

سیده النساء حضرت فاطمة الزهرا والده مزك فراق پدر تأثریله سویله مش اولدینی قطعه بلیغه در.

ماذا علی من شم تربة احمد ان لا یشم مدى الزمان غوالیا صبت علی مصائب لو انما صبت علی الایام صرن لیالیا

صحابی اطلاقه سزاوار اولانلر کیلدر ؟

بوراسی تحت اختلافده در.

سعید بن مسیب حضرتلری یالکر لا اقل بر سنه نزد ساعی جناب رسالت پناهیده طوروب آنکه برلکده غزایه کیدنلری صحابی عد ایدردی.

بعضیلری دیدی که: بلوغه ایرمش اولدینی حالده نبی اکرم صلی الله علیه وسلم افندمنی کورمش اولان اهل اسلامه و اوکه یالکر بر ساعت مقداری شرف صحبت نائل اولمش اولسون صحابی دینلیر.

کیی دیدی که: صحابی - رسول الله صلی الله علیه وسلم افندمنك متخصص موالاتکاری، محرم اسراری، سفر و حضرده اول فخر عالمك یار غمکساری اولانه اطلاق اولتور.

اکثر علمائک را بی بونک اوزرینه در که صحابی — مسلمان اولدینی
 حالده حضرت پیغمبرک مبارک جمالی کورن، برده ولوکه یک از
 مدت اولسون شرف صحبت نبویه نائل اولان ذاته دینیر.
 شو قول اخیره کوره حین ارحمال نبیده موجود اولان
 اصحابک مجموعی یوز یکرمی درت بیک نفره بالغ اولور.
 رسول الله اقدمز مکة فتحه اون بیک، حنین غزاسنه اون
 ایکی بیک، حجة الوداعه قرق بیک نفر صحابی ایله عزیمت
 بیورمشلر ایدی.

طبقات اصحاب

برنجی طبقه — خدیجة الکبری، علی المرتضی، زید بن حارثه،
 ابوبکر الصدیق رضی الله تعالی عنهم کی اسلامده حائر شرف
 تقدم اولانلردر که اوتوز طقوز نفر اولدقلری حالده حضرت
 ارقم (صفا) اوزرنده اولان خانه سنده طویلانوب رسول اکرم
 ایله کیزلو مصاحبت ایدرلردی. قرقچیلری اولان حضرت عمر
 اول خانه ده ایمانه کلدی.
 ایکنجی طبقه — حضرت عمرک اسلامدن صکره اسلام ایله
 مشرف اولانلردر.

اوچنجی طبقه — مکهدن حبشه هجرت ایدنلردر.
 دردیجی طبقه — عقبه ده برنجی دفعه بیعت ایدن انصاردر.
 بشنجی طبقه — ایکنجی دفعه عقبه ده بیعت ایدن انصاردر.

آلتنجی طبقه — اوچنجی دفعه عقبه ده بیعت ایدن انصاردر که
 یتیمش ذاتدر.

یدنجی طبقه — مدینه منوره ده مسجد نبوینک بناسندن مقدم
 فخر عالم اقدمزک مسجد قباده بولندقلری زمان مکهدن هجرت
 ایدوب کلنلردر.

سکزنجی طبقه — بدر غزاسیله حدیبیه سفری آره سنده
 هجرت ایدنلردر.

اونجی طبقه — اهل بیعت رضواندر که حدیبیه ده تحت الشجرة
 بیعت ایدنلردر.

اون برنجی طبقه — حدیبیه مصالحه سندن صکره و فتح مکهدن
 اول هجرت ایدنلردر.

اون ایکنجی طبقه — یوم فتحده اسلام اولانلردر.

اون اوچنجی طبقه — رسول اکرم اقدمزی ادراک ایدوب
 کورن صبیان مسلمیندر.

صحابه کریندن بر فرقه جلیله ده اوارکه آناره اهل صفه
 دینیر. بونلر منزله لری، عشرتلی اولیان فقراء مسلمیندر که عهد
 سعید نبویده مسجد شریف صفه سنده یاتارلر واوراده سایه لیرلردی.
 بناء علیه آکا نسبت اولنه رق کندیلرینه اهل صفه دینلدی.

حضرت رسول الله هر آقشام طعامنده اهل صفه نك بر آزینی
 کند یاننده آیقویوب سائرینی اصحاب کرامک خانه لیرینه کوندرلردی.

هربری بر خانه ده طعام ایدردی. ابوهریره، واثله بن الاسقع،
ابودر حضراتی اهل صفه نك مشاهیرند درلر.
(قصص انبیاء تاریخ ابی القدا)

§

امر خلافتده اختلاف اولندی.
شویله که:

اربحال بی کونی انصاردن بعضیلری کندلی ایچارندن امیر
انتخاب ایتک املیه بنی ساعده صفه سنده طوپلانیدیلر: (خزرج)
قبیله سنك رئیس اولان (سعد بن عباده) نامزاج اولدینی حالده
اورایه کلوب انصاره خطابت ایلدی. دیدی که:

«ای جماعت انصار! سزك دینجه نائل اولدینگز فضل و مزیت
بشقه قبیله لرده یوقدر. محمد صلی الله تعالی علیه وسلم نیجه ییللر
قومی ایچنده اکلندی. آنلری دینه دعوت ایلدی. ایچارندن پك
آز کیسه ایمانه کلدیسه ده کفار ایله جهاده و دین اسلامی اعزازه قادر
اوله مدیلر. جناب حق سزی شرف اسلام ایله مشرف قیلدی و رسول
اکرم ایله اصحابنك محافظه سنی سزه میسر ایلدی. دشمنلر اوزرینه
اك زیاده شدت کوسترن سزلر اولدیکز. طوائف عرب سزك
قلیلر کز سایه سنده ایسترا ایسته مز اطاعته کلدی. و رسول اکرم
سزلردن راضی اولدینی حالده وفات ایتدی. شمدی امارت و ریاست
سزك حقکردر. آئی بشقه سینه ویرمیکز!»

انصاردن حاضر اولانلر دخی آکا «الله موفق ایله! رأیکده
اصابت ایلدک. بزده سنی امارته انتخاب ایلر.» دیدیلر.

اما (اوس) قبیله سنی کندلی رئیس لری اولان (اسید بن
حضیر) ك یاشنه اوشدیلر و تردد و اندیشه یه دوشدیلر. چونکه
(اوس) و (خزرج) قبیله لری ایکی قرن داش اوغللری اولدقلری
حاله مقدما یینلرنده عداوت ظهور ایله محاربه لر وقوع بولمشیدی.
بعده اسلام ایله مشرف اوله رق بارشدیلر. وهب دین قرن داشی
اولوب برلشدیلر و هجرتدن مقدم مکیه واروب عقبه ده حضرت
پیغمبره بیعت ایتدکلرنده ایلرو کلنلرندن اون ایکی کیسه سائرلری
اوزرینه تقیب و رئیس نصب و تعیین بیورلمشیدی. ایشته بو اون
ایکی ققیدن بری (سعد بن عباده) و دیگرلری (اسید بن حضیر)
ایدی و انصاردن امیر انتخاب اولنه حق اولدینی تقدیرده بوایکیسندن
برسی انتخاب اولنق لازم کلیردی. حال بوکه ایکیسندن «رهانکیسی
انتخاب اولنسه دیگر طرفك رقابتی موجب اولوردی. بنا علیه
اوسیلر، اسید بن حضیرك یانه طوپلانیدیلر و «امارت بر کره
خزرجیلرک الله کچر ایسه فیما بعد محکم داعیه سینه دوشرلر و بزلی
اصلا ایسه قارشدرمازلر.» دیو فسیلیدی و اردیلر.

مهاجرین ایسه انصاردن برینك امارتی قبول ایتک احتمالی
یوق ایدی. زیرا قرشیلر اشرف قبائل عرب اولدقلری جهتله
بشقه بر قبیله نك امری آله کیره مزلردی. فقط سعد بن عباده نك

نطقی انصاره يك زياده تأثير ايتديكندن همان آكا بيعت اولتق
اوزره ایدی .

حال بوکه ابتدا خزرخیلر ایله اوسیلر بیتته رقابت کیره جک
و آنلر یینلرنده اتفاق ایتسه لر مهاجرین آنلره مخالفت ایده جک
والخاصل اهل اسلام ایچنه بر عظیم تفرقه دوشه جک ایدی . بوايه
مات اسلامیه حقهده بر بیوک تهلهکه ایدی .

ایشته اویله طار و تهلهکلی بر وقتهده ابوبکر الصدیق، عمر
الفاروق، ابو عبیده بن الجراح «رضی الله تعالی عنهم» حضراتی
اوزایه خضر کبی کلوب ایرشیدیلر .
شویله که :

حضرت عمر الفاروق، انصارک اول وجهه ایله جمعیت
ایتدکلرینی ایتدیکی کبی حضرت پیغمبرک خانه سعادتیه واردی .
حضرت ابوبکر صغری جاغردی . کیفیتی خبر ویردی . حضرت
ابوبکر الصدیق دخی حضرت عمر ایله حضرت ابو عبیده بنی
آلوب آنلر ایله برلکده بنی ساعده صفهسه واردی . اول وقت
انصاردن بری قالقوب «بزلر انصار رسولز . بزلر اسلامک مهیا
عسکرزی یز . ای مهاجرین ! سزلر بزم ایچمزه کلوب صیغش
برجامعتسکز . امارت بزم حقمزدر .» دیوردی .

حال بوکه رسول اکرم هر هانکی مجلسده بولنسه صاغ طرفه
ابوبکر صغری وصول طرفه عمری آلوردی .

ابو عبیده حقهدهده (بوامتک امینی در) دیر ایدی . بوکره

اوجی بردن اورایه کلنجه، صانکه رسول الله دیرلش اورایه کلش
کبی اهل اسلامک قبلرینه تاثیر ایلدی و هرکس آنلرک سوزینه
منتظر اولوب حضرت ابوبکر دخی نصل که رسول اکرم خطبهده
باشلار ایدیسه، اول وجهه ایله ابتدا جناب حقه حمد و ثنا ایتدکدن
صکره عمومیه خطاباً «بوامت مقدما طاشدن و آغاجدن یایمه بتلره
طاپاردی . جناب حق کندوسنه عبادت و کندوسنی توحید ایتملری
ایچون آنلره رسول کوندردی . عرب قومنه بابالرینک دیننی ترک
ایتمک کوچ کلدی . حق تعالی حضرتلری مهاجرین اولینی ایمان
ایله ممتاز قیلدن . آنلر حضرت پیغمبره یار و غمکسار اولدیلر .
و آنکه برلکده مشرکینک اذا وجفاسنه صبر و تحمل ایتدیلر .
ایشته یر یوزنده ابتدا حقه طاپان و رسولنه ایمان ایدن آنلردر .
رسول اکرمک یار و فاکاری و نصیر صدیق آنلردر . بو بایده
آنلره کیسه منازعه ایده منز . مکرکه ظالم اوله . ای انصار !
سزکده دینجه قدمکز و فضل و مزیتکز انکار اولنه ماز .
جناب حق سزی دینه و رسولنه نصرت ایچون انتخاب
ایتدی و سزلره رسولنک هجرتی میسر قیلدی . بزجه دخی
مهاجرین اولندن صکره سزک مرتبه کرده بشقه کیسه یوقدر .
رسول الله نصرت ایتدیکز . آنکچون دعوی ایتدیکز فضل
و شرفک اهل سکز . بوکا کیسه نک بر دیه جکی یوقدر . فقط امارت
لجشده قبائل عرب . آنجق قریشی بیلور . بشقه سنک امارتی
قبول ایتمز . زیرا قریش قومی حسب و نسجه عربک افضلدر .

وملكتلى جزيرة العربك وسطيدى. بز امرايز. سزوزراسكر.
هچ بر مشورتدن كبرو براغلازسكر. سزك را يكر. آلتادجه برايش
كورلنز. « دیدى ».

حضرت عمر دخی انصاره خطاباً « رسول اکرم خسته ایکن
سزی بزه وصیت ایتدی. اگر سز امرا اوله حق اولیدیکز بزی
سزه وصیت ایلردی. » دیو ابوبکرک کلامی تأیید ایلدی.
انصار دیه جک سوز بوله میوب فکر ومطالعهیه طالبیلر. فقط
ایچلرندن « حباب بن منذر بن جوح » قالقدی. انصارک اعلای
دین ده سبق ایدن بخدمتلرینی تکرار ایدرک « اوس و خزرجدن
بر وقریشدن دخی بر امیر اولسون. » دیدی.

حضرت عمر الفاروق، « ایکی امیر بر منصبده اجتماع ایده من.
پیغمبر هانکی قبیله دن ایسه خلیفه سی دخی اول قبیله دن اولمیدر.
اولیه اولمازسه والله عرب قومی قبول واطاعت ایتمز. » دیدی.
(حباب بن منذر) آتی رد ایله « ای انصار! بودینه عرب
قومی سزک قلیچلرکز ایله اطاعت ایلدی. حقکری بشقه سینه
قاپدر میکز! » دیدی.

عمر، آتی تکدیر ایلدی. اودخی سرد جوابلرله مقابله
ومجادلهیه باشلادی.

اول وقت (ابوعبیده) سوزلرینی کسوب « ای معشر انصار!
اللهدن قورقکز! - اتم اول من آمن ونصر فلا تكونوا اول من
یدل وغیر - اسلامه قوت ویرن، دینه نصرت ایدنلرک اولی سز

ایدیکز. صاقین ابتدا ایشی بوزان دخی سز اولیه سز! » دیدی.
بو گفتار دلپذیر، حضاره حسن تأثیر ایدوب در حال انصاردن
وخزرج قبیله سندن سعد بن نعمان بن کعب بن خزرجک اوغلی
بشیر « رضی الله تعالی عنه » آیاهه قالقوب « ای اصحاب! اتبهاه
کلکز، بدیهیدر که حضرت محمد قریشی در. آنکچون امر خلافته ده
آنک قومی احق و اولادر. بزم اسر جهادده و نصرت دین ده
مسابقتز جهتیله فضلز منکر دکلدرد. لکن بزم آندن مراد من
اللهک و رسولنک رضالرینی تحصیلدن عبارت ایدی. بز بوندن
طولایی دنیاچه عوض ومکافات ایسته میز. بناء علیه نیل دنیا ایچون
اهل حقه تعرض لایق دکلدرد. » دیدی.

حباب بن منذر « یا بشیر! عمزاده که [یعنی سعد بن عبادهیه]
حسد ونفسانیت ایدیورسین. » دیدی.

بشیر بن سعد « یوق والله اولیه دکل لکن حقلرینی غصب
ایچون خلق ایله منازعه بی کریه کوریورم. » جوابی ویردی.
ایشته اول وقت حضرت ابوبکر الصدیق « سزه بو ایکی
ذاتی انتخاب ایتدم. برینه بیعت ایدکز! » دیو عمر الفاروق ایله
ابوعبیده بی کوستردی.

ایکیسی بردن عرض معذرت ادب ایتدیلر. و « حضرت
پیغمبرک ایلری یکیردیکی ذاتک اوکنه کیم کچه بیلیر؟ » دیدیلر.
بوصره ده گفتکو چوغالمغله حضرت عمر الفاروق « سنک
تقدمکی رسول الله سنی نمازده کندیسنه خلیفه ایتمکه بزه کوستردی.

سَنَك اوزرك امارتى قبول ايدرمى يز؟ الكى اوزات! بيعت ايدهم. « دیدى »

بشير بن سعد، مسابقته جمله دن اول بيعت ايدرك سائر ناس دخی طاقم طاقم كلوب بيعت ايتديلر.
(على الاكثر قصص انبيادن منقولدر)

يوم بيعتك فرداسى حضرت ابو بكر الصديق منبر رسول الله جيقوب خطبة آتیهنى اوقودى.

خطبه

«ايها الناس قدوليت عليكم ولست بخيركم فان احسنت فاعينوني وان اسأت فقوموني الصدق امانة والكذب خيانة والضعيف فيكم قوى عندى حتى آخذله حقه والقوى ضعيف عندى حتى آخذ منه الحق ان شاء الله تعالى لا يدع احد منكم الجهاد فانه لا يدعة قوم الا ضربهم الله بالذل اطيعوني ما اطعت الله ورسوله فاذا عصيت الله ورسوله فلا طاعة لى عليكم قوموا الى صلاتكم رحمكم الله»

ترجمه سى [*]

«اي ناس! سزه امير اولدم. آنجق سزدن خيرلو دكم.»

[*] حقائق الكلام.

اگر امارتده حسن حرکت ايدرسهم، بكا اعانه ايدكر! اسأت ايدرسهم، بنى استقامته مجبور ايدكر! صدق، امانتدر. كذب، خيانتدر. ضعيفكر عندنده قوى در. زيرا حقنى قوى دن تحصيل ايدرم. وقويكر عندنده ضعيفدر. زيرا ضعيفك حقنى الندن آليويررم. ان شاء الله جهادى ترك ايتيه جكسکر. زيرا جهادى ترك ايدنلرى حق تعالى ذليل ايدر. بن اللهك ورسولنك رضاسنده اولدجه بكا اطاعت ايدكر. الله ورسولنه عصيان ايدرسهم بكا اطاعت ايتمك سزك اوزركزه لازم كلز. نمازه قالككر! حق تعالى سزه رحم ايلسون.

استطراد

«وسيجنبها الاتقى الذى يؤتى ماله يتركى»

قول كريمى جناب صديقك فضائل محسنه سنى مشعر اولان آيات جليله دندر.

رقزده پراعه اهل تحقيقدر كه حضرت صديق اكبر رضى الله عنه دائرة منجيه اسلامه حين دخولنده قرق بيك ديناره مالك ايدى مدت قليله ظرفنده بو آلتونلرك كافه سنى فى سبيل الله بذل واثاق ايلدى.

آتى ده بيان اولنه جنى وجه ايله دين مينه بك بيوك برخدمت شريفلرى ده اعل ارتدادى دائرة. الحاده ارجاع ايدرك يكي دن

احیای اسلامه موفقیت جلاله لریدر که بوده خلافت سنییه لیاقت
و استحقاقی معین اولان دلائلنددر.

ابو سعیدك جناب زهریدن نقل و روایت ایتدیکی حدیثه
کوره برکون رسول الله صلى الله تعالى علیه وسلم اقدمن شاعر
شهیر، حسان بن ثابتہ «ابو بکر حقنده برشی سویلایکک وارمی؟»
دیه صورمشلر. حسان دخی «اوت!» جوابی ویرمکه رسول الله
اقدمن «اویله ایسه سویله! دیکلیهلم.» بیورمشلر.

حسان شوا یکی بیت لطیف اوقودی:

وثانی اثنين فی الغار المنيف وقد

خاف العدو به اذ صعد الجبالا

وكان حب رسول الله قد علوا

من البرية لم يعدل به رجلا

حضرت رسول اکرم صلى الله علیه وسلم اقدمن بو یتلری
استماع بیوردقلرنده کمال ممنو یتلرندن اول قدر کولمشلرکه مبارک
دیشلری منور سازعیون ناظرین اولدی.

شمايش جناب صديق متضمن اولان ايات آيه دخی حضرت
حسان بن ثابتکدر:

اذا تذكرت شجواً من اخي ثقة

فاذكر اخاك ابا بكر بما فعلا

خير البرية اتقاها واعد لها

الا النبي و اوفاه بما جملا

و الثاني التالي المحمود مشهده

و اول الناس ممن صدق الرسالا

«اهدنا الصراط المستقيم صراط الذين انعمت عليهم» قول
کریمی امامت جناب صديقه دلالت ایتدیکنی فخر رازی تفسیرنده
مدللاً و مفصلاً بیان و اثبات بیورمشدر.

آيت جليله نك كيفيت دلالتنه و حضرت مفسرك حيرت بخش
عقول اولان تدقيقات شريفه سنه اطلاع مراد ايدنلر «سرقرآن»
نام كتابك جزء ثالثه مراجعت بیورسونلر.

§

حضرت نبی علیه السلام دن ارتك ثبوتی مسئله سنده
اختلاف اولندی.

شویله که:

رسول اکرم صلى الله تعالى علیه وسلم اقدمن خيرك فتحندن
صكره مدينة منوره به ایکی قوناق مسافه سی اولان (فدك) نام قریه
اهالیسنی اسلامه دعوت ایتك اوزره (محیصه بن مسعود) ی
مأمور بیوردیلر.

اهالی مرقومه ایسه خيرك فتح اولندیغنی ایشدکلی کی
خوف و خشیته دوشهرك ارضلرینك نصفی رسول الله اقدمنك
اولق اوزره یدلرنده ابقا اولغنی استمدعا ایلدکلرندن اول وجه ایله
وطنلرنده ابقا اولمشلر ایدی.

بو صورتله (فدك) قريه سنك نصف اراضيسى تحت تملك حضرت رسالتپناهى به كچمش ايدى. چونكه اهل فدك اوزرينه عسكر سوق ايدلامش وارض مذكور حرباً آلتامش ايدى. رسول اكرم دنخى ارض مذكور دن كندينه كلن حاصلاتى ابنای سبيله صرف ايدرلردى.

رحلت نبويدن صكره ارض مذكورى حضرت فاطمه «پدرمك ميراثيدر» ديه ايستدى.

حضرت ابوبكر ايسه «بز معاشر انبيا كيمسه به مورث اوليز. ترك ايتديكمز مال صدقه در.» مألنده اوله رق رسول اكرم دن نقل وروايت ايتديكى «نحن معاشر الانبياء لانورث ماتركناه صدقه» حديث شريفنه بناءً حضرت فاطمه نائل ميراث پدر اوله مادي. ايشته حضرت نبى عليه السلام دن ارثك ثبوتى مسئله سنده كى اختلاف بوندن عبارتدر.

استطراد

اهل فدك تا حضرت عمر ك زمان خلافتبه دك كويلرنده يارحيمه له اقامت ايدوب صكره حضرت عمر يهوديلرى ارض حجاز دن چيقاردنقى وقت «ابو الهيثم بن التيهان» و «سهل بن ابى حننه» و «زيد بن ثابت» نام ذاتلرى فدكه يوللايوب اهل فدك يدنده قالان ديكر نصف ارضك قيمت حقيقه سنى بالتقدير اصحابنه اعطا ايله كنديلرني شام طرفه طرد وتبعد ايتديلر.

خلفای راشدين كندى زمانلرنده ارض فدك حاصلاتى سنت رسول الله توفيقاً ابنای سبيله صرف ايتمكدن خالى قالمديلر. وقتاكه امر خلافت معاويه به منتقل اولدى، ارض مذكورى مروان بن الحكمه تمليك ايلدى. اوده اوغللرى عبد الملك ايله عبد العزيزه هبه ايتدى. مؤخرأ بونلرك اوغللرى وليد و سليمان ارثاً منتقل اولوب مقام سلطنته كچدكلرنده ايكي سى ده حصه مصيه لرني عمر بن عبد العزيز هبه ايتديلر. عمر بن عبد العزيز حضرتلرى ده سليمان دن صكره مقام خلافته كچنجه ارض موروث و موهوب مذكورى كاملاً اولاد حضرت فاطمه به ترك ايلدى. لكن عمر بن عبد العزيزك وفاتندن صكره امويلر اولاد فاطمه دن استرداد ايتديلر.

ايكيوز اون تاريخنده (مأمون) خليفه زماننده تكرار اولاد فاطمه به رد اولندى.

زكاتى — يعنى مكلف اولدقلرى ويركوبى ويرمك ايسته مين اعراب ايله مقاتله خصوصنده اختلاف اولندى.

شويلاهكه: قبائل عربك برطاقى عمومأ وبعض قبائلك فروعى ارتداد ايتدكلرى ضرره ده بونلردن بعضيلرى اداى صلاته موافقت، فقط ايتاي زكاته مخالفت ايلديلر. اسلامده ثبات ايدنلر يالكز قريش ايله بنى ثقيف قيله لرندن عبارت ايدى. مخالفله نسبتله بونلرك عددى ايسه آزايدى. بناءً عليه ويركو ويرمكدن امتناع

ایدنلرله محاربه ایدیلوب ایدلامسی بین الاصحاب موقع بحث و مذاکره به قونیله رق بو بایده اختلاف آرا وقوع بولدی. مانع زکات اولان اعراب ایله مقابله بی استخسان ائیمین اصحاب کرامدن بری ده حضرت عمر ایدی. عمر رضی الله دیدی که:

«رسول الله صلى الله عليه وسلم (امرت ان اقاتل الناس حتى يقولوا لا اله الا الله فاذا قالوها عصموا مني دماءهم واموالهم) بیورمشلر. مادام که مانع زکات اولانلر اهل توحید درلر، یالکز ویرکو ویرمدکلری ایچون آنلرله محاربه ائمه من نصل مشروع اوله بیلیر؟»

ابو بکر الصدیق آکا «جناب رسالتناہ افدمن (البحقها) دخی بیورمدیلر می؟ اقامه صلات، ایتای زکات بونک ایکسی ده حقوق الله دندر. زمان رسول الله معین اولان ویرکودن بر دوه یولاری نقصان ویررلرسه آنلرله محاربه ایدرم.» دیوب اسبابنک استحضالنه قرار ویردیلر.

استطراد

زمان سعادتده متعهد اولدقلری ویرکوبی اعطادن مؤخرأ امتناع ایدن قیائلدن یمنده متوطن (بنی ربوع) قیله سنک رئیس (مالک بن نویره) بر فارس وشاعر آدم اولوب غایت حسنا بر حرمی وار ایدی. عسکر اسلام ایله اوجهته مأمور اولان خالد بن ولید واروب

آنی دردست ایلدی. مالک خالده (انا آتی بالصلاة دون الزكاة) دیوب اقامه صلاتده قصور ائیمه جکنی فقط ویرکو ویرمه میه جکنی آکلاتدی.

خالد آکا (اما علمت ان الصلاة و الزكاة معاً لا تقبل واحدة دون الاخرى) جوابیله مقابله ایلدی که اقامه صلات، ایتای زکات ایله برابر کرکدر. بری دیگر سنر شایان قبول دکلدر دیمکدر. مالک صورددی که: دوستکز (یعنی ابوبکر) بویله می دیور؟ خالد دیدی که: عجائب! بزم دوستزدرده سنک دوستک دکلدر؟ والله سنک بوینکی اوررم.

شویولده بر آرسویلشدکدن صکره خالد «قاتلک بنم!» دیدی. مالک - دوستک سکا بویله می امر ایتدی؟ دیدی. خالد - ینه بو سوزی تکرار می ایدیورسین؟ دیه مقابله ایلدی.

شو محاوره شدیدده اثناسنده عبد الله بن عمر وابو قتادة الانصاری حاضر ایدیلر. خالده «بو آدمک قتلی جائز دکلدر.» دیدیلر ايسه ده خالد آنلرک سوزینه قولاق آصمادی.

مالک - بزی ابوبکره کوندر! حاکممن او اولسون. دیوب مدینه به کوندرملری حقنده ایتدیکی استدعایی ده خالد رد ایله قبول ائیموب معیتده کی عسکرذن ضرار بن الازوره قتلی امر ایلدکده مالک خالده «بنی اولدورن بودر!» دهرک زوجہ سنی کوستردی.

خالد « خیر! او دکل، سنی اولدورن اللهدر » دیدی .

مالك « بن مسلمانم » ديه جواب ويردى . لكن خالد، سوزينه التفات واعتبار ايتيوب بويننى اوردى . صكره مالك او كوزل خاتوننى اموال غنائمدن پاره سيلاه آلوب تزوج ايلدى .

خالد، حين عقد و نكاحده حاضر بولمغلىنى ابن عمرله ابو قتادهيه تكليف ايلدى . لكن آنلر امتناع ايدوب « بركره ابوبكردن استيدان اولنسون، مساعده بيوررلرسه اول وقت تزوج ايدرسين. » ديه نصيحت ايتمشلرسه ده خالد نصيحتلرينى ديكه ميوب خاتونى تزوج ايدى ويردى .

(ابو نعيم السعدى) بو وقعه حقنده شوييتلرى انشاد ايلدى .

شعر

الاقل لحي او طؤا بالسنايك تطاول هذا الليل من بعد مالك
قضى خالد بغياً عليه بعرضه وكان له فيها هوى قبل ذلك
فامضى هواه خالد غير عاطف عنان الهوى عنها ولا متمالك
فاصبح ذا اهل واصبح مالك

الى غير اهل هالكاً في الهوايك

مالكك برادري (نویره) دخى بو بابه اوزون بر قصيده

نظم ايتمشدرکه بين العرب فوق العاده شهرت بولمش در .

ايات آتیه او قصيده دندر :

وكنّا كندمانى جذيمة حقة من الدهر حتى قيل لن نتصدعا
وعشنا بخير في الحياة وقلنا اصاب المنيا رهط كسرى وتبعنا

فلما تفرقنا كاني و مالكا

لطول اجتماع لم نبت ليلة معا

ابوبكر وعمر رضى الله عنهما وقعة مذكورة دن خبردار اولدقلرنده ايكيسى ييننده شويلاه بر محاوره جريان ايلدى :

عمر، ابوبكره خطاباً - خالد زنا ايتدى . آنى رجم ايتليسين .

ابوبكر - رجم ايتم . چونكه عن قصد يامدى . اجتهادنده

خطا ايتدى .

عمر - بر مسلمى بغير حق قتل ايتديكى ايچون آنكده اعدامى لازم كلزمى ؟

ابوبكر - لازم كلز . چونكه مالكى اولدورمى ده اجتهادنده كى

خطادن نشأت ايتمش در .

عمر - هيچ دكلسه سرعسكرلكدن عزل ايتليسين !

ابو بكر - جناب حقك كفار عليهنه صيرمش اولدينى بر

قلجى قينه قويه مام .

الحاصل حضرت ابوبكر خالد بن وليدى سرعسكرلكدن عزل

ايتيوب آخر عمرينه دكين او خدمت معتابهاده ابقا و استخدام

بيورديلر .

خالدك كرك اهل ارتداد وكرك فرس وروم محارباتنده ابراز

ايتديكى يرارقلر قيسامتهك نامنى خير ايله ياد ايتديرهك مائر

جليله دندر .

صكره عمر رضى الله عنه مسند خلافة كچديكنده اجرا آتت

برنجیسی خالد بن ولیدی عزل ایله ابو عیبه قی سر عسکر لکه
نصب و تعیین ایتسی اولدی .

۲

حضرت ابوبکر عمر بن خطاب استخلافده اختلاف اولندی .
شویله که :

ابوبکر الصدیق رضی الله عنه هجرت سنیه نك اونجی سنه سی
ربیع الاولنده مسند جلیل خلافته کچوب مدت خلافتی ایکی ییل
اوج آی سوردی .

هجرتك اون اوچنجی سنه سینده جمادی الآخرة نك یکر می
ایکیسنده ضالی کچه سی دار بقایه ارمحال ایلدی .

وفاتنده آلتش اوج یاشنه وارمش ایلدی . آتی یهودینک بری
زهرله مش و او زهرک تأثیریه وفات ایتش دیدیلر . دیگر بر
روایت ده اوارکه کویا بر صوغوق کونده اغتسال اتمکله شدتلی
ستمیه طوتیلوب اون بش کون نمازه حقیقه مدیلر . حقیقه مدینی
کونلر نمازی حضرت عمره قیلدیر دیلر .

حضرت ابوبکر وفاتندن آز اول کیار اصحاب رسول الله دن
عبد الرحمن بن عوف ایله عثمان بن عفانی چاغروب عمرک استخلافی
خصوصنده آنلرله استشاره ایتدی .

عبد الرحمن - « عمره دیه جک یوقدر . فقط آنک یراز
غلظتی وارددر . » دیدی .

ابوبکر الصدیق حضرتلری « آنک غلظتی بی رقیق کوردیکی

ایچوندر . مسند خلافته کچه جک اولورسه او غلظتک چوغنی
ترك ایدر . چونکه بن آکا دقت ایتدم . بن بر کیمسه یه طاریله حق
اولسه او بی یومشاتمغه چالیشیر . بن يك یومشاقلق کوسترسه ،
بی شدته سوق ایدر . » دیدی .

عثمان بن عفان دخی « عمرک ایچی طیشندن ای در . ایچمزده
مثلی یوقدر . » دیدی .

ابوبکر الصدیق ایکیسنده بو سوزک محرم طوتلسنی توصیه
ایلدی . لکن نصلسه ایش طویولغله بر آراق (طلحة بن عیبه الله)
ابو بکر الصدیقک حضورینه چیقوب « عمری استخلاف ایدم جک
ایمش سین ! سن وارا یکن ناس ، عمرک شدتندن نلر چکدیکنی
کور یورسین . یالکز باشنه قالیرسه نلر یاماز ! سن ایسه ربکه
ملاقی اولیورسین . ربک رعیتکدن سنی مسئول طوتسه کر کدر . »
یولنده تعریضانده بولندی .

حضرت ابوبکر یاننده کیره « بی اوطوردک ! » دیدی .
قولتوغنه کوروب یتاغنک ایچنده اوطورتدیلر . اوطورنجه طلحه یه
خطاباً دیدی که :

« بی الله ایله می قورقودیورسین ؟ بن ربمه ملاقی اولدیغ
وقت بکا صوزارسه (استخلفت علی اهلك خیر اهلك) اهلكه
اهلكك خیر اوسنی استخلاف ایتدم جوابی ویره جکم . » دیدی .
صکره وصیتنامه تحریرینه قرار ووروب عثمان بن عفانه
املا ایله یازدردی .

صورت وصیتنامه

«بسم الله الرحمن الرحيم هذا ما عهد به ابوبكر خليفة رسول الله صلى الله عليه وسلم عند آخر عهده بالدنيا واول عهده بالآخرة في الحال التي يؤمن فيها الكافر و يوقن فيها الفاجر اني استعملت عليكم عمر بن الخطاب ولم آل لكم خيراً فان صبر وعدل فذلك علمي به ورأيي فيه وان جار وبدل فلا علم لي بالغيب والخير اردت ولكل امرئ ما اكتسب وسيعلم الذين ظلموا اي منقلب ينقلبون»

ترجمه سی [*]

«بو اول عهد در که آتی محمد رسول الله صلى الله عليه وسلمك خليفة سی ابوبکر دنیادن مفارقت ایدرکن و آخرت دازینه کیررکن ایتشدرد بر حالده که کافر ایمانه وقاجر ایتقانه کلیر. سزه خیرلی اولق ایچون عمر بن الخطابی خلافتنه نصب ایلدم. اگر صبر وعدالت ایدر سه بنی تصدیق ایتمش اولور. واکر تبدیل مسلك ایدر ده جور ایلر سه غیبی بیلدیکم جهتله بکا عتاب ایتیه سکر. بن سزک ایچون خیر مراد ایتدم. هرکس کندی عملنک جزاسنی بولور. وظلم ایدنلر نه حاله کرفتار اوله جقلرینی قریباً بیلیرلر.»

بو عهدی بر آزادلوسته ویزوب عمرله برابر مجمع ناسه

[*] حقائق الکلام،

کوندردی. او صرهدده هنر قفادن بر سس چیتمنغله عمر، «صوئکر! خليفة رسول اللهك امرینه قولاق ویرکر!» دیه ندا ایدوب خلقی صوصدردی.

عهدنامه او قوندی. جمله سی طوعاً قبول ایلدی. ابو بکر دخی خلقه عرض جمال ایدرک «سزه استخلاف ایتدیکم ذاتدن راضی سکر؟ بن اقربامدن برینی ولی عهد ایتدم. سزه عمری استخلاف ایتدم. آتی دیکلیکر! آکا اطاعت ایدکر!» دیدی. جمله سی «ایشتدک و قبول ایتدک.» دیوهم آواز اوله رق اعلان اتیاد ایتدیلر.

آندن صکره ابو بکر الصدیق عمر بن خطابی چاغروب وصایای آتیه یی ایفا ایلدی.

وصایای صدیق

«يا عمر ان الله حقاً بالليل ولا يقبله في النهار وحقاً في النهار لا يقبله بالليل وانه لا يقبل نافلة حتى تؤدى الفريضة المتر يا عمر انما ثقلت موازين من ثقات موازينه يوم القيامة باتباعهم الحق وثقله عليهم وحق لميزان لا يوضع فيه غداً الا حق ان يكون ثقيلاً المتر يا عمر انما خفت موازين من خفت موازينه يوم القيامة باتباعهم الباطل وخفته عليهم وحق لميزان ان لا يوضع فيه الا باطل ان يكون خفيفاً المتر يا عمر انما نزلت آية الرخاء مع آية الشدة وآية الشدة مع آية الرخاء ليكون المؤمن راغباً راهباً لا يرغب

رغبة يتمنى فيها على الله ما ليس له ولا يهرب رهبة يلقي فيها بيديه
الم تر يا عمر انما ذكر الله اهل النار باسوا اعمالهم فاذا ذكرتهم قلت
انى لا رجو ان لا اكون منهم وانه انما ذكر اهل الجنة باحسن
اعمالهم لانه لا تجاوز لهم عما كان من سى فاذا ذكرتهم قلت اين
عملى من اعمالهم فان حفظت وصيتى فلا يكون احب اليك من
حاضر من الموت ولست بمجزه

ابوبكر الصديق رضى الله عنه حضرت تاريناك فرداى وفاتنده
حضرت عمر منبره جيقوب بر خطبه بليغه او قويوب نهايتنده
ديدى كه:

« انما مثل العرب مثل جبل آنف اتبع قائده فليظن قائده
حيث يقوده واما انا فو رب الكعبة لاجلنكم على الطريق »

ترجمه سى

قوم عرب سرکش دوهيه بکررکه يديچينسه تابعدر: بناء عليه
قائدى زويه چکوب کو توردیکه نظر ايتلیدر. هله بن کعبه نك
صاحبى اولان خدايه قسم ایدرم که سزى يولدن طیشارى چيقارمام.

ۛ

امر خلافت حضرت عثمانده تقرر ایدمجهيه قدر شورى
خصوصنده اختلاف اولندى:

شویله که:

هجرة سنه نك يكرمى او چنجى سنه سى ايدى كه مغیره بن

شعبه نك عجم نصرانيلرندن ابولؤلؤه نام آزادلى كوله سى چارشوده
حضرت عمره راست كلى. مكلف اولدنى يومية ايكى درهم
ويركونك كثرندن شكایت ايلدى. حضرت عمر، « صنعتك
نه در؟ » ديه صوردى. « ديمرجيلك، دولكرلك، تقاشلق »
ديدى. « يو صنعتلره نسبتله ويركونك چوق دكلدر. هم سن يل
ذكرمنى ييارم دير ايمشسين. بكا بريل ذكرمنى انشا ايدرميسين؟ »
بيورديلر.

خيث - سكا بريل ذكرمنى يابهيم كه جهان بكنسون. « ديوب
صاوشدى.

حضرت عمر - « كوله، بنى تهديد ايدىورا » ديدى.
ايرتنى كوفى مسجد شريفده صباح نمازنى قياركن لؤلؤه
خيثى ايكى باشلى بر خنجرله آلتى يرندن امير المؤمنينى جرح،
ودها بر قاچ كشى يى قتل ايلدى.

حضرت عمر، رضى الله تعالى عنه ياره لرك تأثيرندن بنى محال
اولوب مسجده ياتدى. و نمازى عبد الرحمن بن عوف رضى الله
عنه حضرت تارينه قيلدردى. نمازدن صكره، حضرت خليفه بنى
خانه سنه کو توردیلر. ياره لرك برى كوبي آلتده اولوب دريندىكى
جهيله حضرت عمر جياتندن اميدى كسدى. استخلاف ايجون
اصحاب رسول الله بن اليقنى دوشونوركن « ابو عبيده بر حيات
اوليدى آكا وصيت ايدردم. » ديدى. صكره عبد الرحمن بن
عوفى جلب ايدوب « خلافتى سكا ترك ايدم » ديدى. عبد الرحمن

«خلافتی قبوله بک نصیح ایدرمیسکر؟» دیدی. «ایدهم.» دیدیلر.
«اوله ایسه بنده والله قبول ایتیم!» دینجه (فهنی صمتاً حتی اعهد
الی نفر الذین توفی رسول الله صلی الله علیه وسلم وهو عنهم
راض) یعنی «بنی بوسوزی سویله مامش کی عدايله! تا کیم رسول
الله علیه السلام کندیلر بدن راضی و خوشنود اولدینی حالده ارحمال
ایتدیکی ذواته بو خصوصی عهد ایدهیم.» دیدیلر.

آندن صکره علی، عثمان، زبیر، سعد، رضی الله تعالی عنهم
حضراتی دعوت ایلوب عبدالرحمن دخی برابر اولدینی حالده
آنلره «طلحه یه اوج کون منتظر اولکیز! کلیرسه فها، کله مدیکی
خالده خلافت ایچون سزدن بریسه قرار ویرکز! سزدن خلافته
کچه جک اولان ذات اقاربی ناسک رقیسه نه محیل ایتماکه الله ايله
عهد ایتمش اولسون. مهاجرینی ایوا واسلامه نصرت ایدن
انصارک محسنه احسان و مسیته عفوایله معامله ایتسون.» دیدکدن
صکره «اسلامک ماده و مایه سی اولان قریم عربدن تحصیل اولنه حق
صدقه لر فقراسنک انفاقه صرف، و رسول الله علیه السلامک
عهدلری محافظه و ایفا ایدلسون.» دیوب بعده «آلهی! اسلامک
اعلای شاننه و مصالح مملکتک اتقانه مبالغه ایلدم. بندن صکره
خلیفه اوله حق ذاتی کمال راحتده براقدم.» دیدیلر.

بعده اباطلحه الانصاری یه امر ایتدیله که شوری ایچون انتخاب
اولنان ذوات مشار الیه می بر او طیه قیاسون. و کندینی قیوده
طوروب بینلرنده قرار ویرجه یه قدر کیمسه اولدقلری محله کیرمسون.

آندن صکره اوغلی عبدالله «بنی کیم قتل ایتدی؟» دیدیلر.
«سنی قتل ایدن مغیره نک کوله سی ابو لؤلؤه در.» دیدکده «الله
تعالیه حمد ایدرم که بنم اولوم الله بر کره اولسون سجده ایتمش
کیمسه الندن اولمادی.» دیدی.

بعده رسول الله و ابوبکرک یاتنده دفته حضرت عایشه دن اذن
ایستدیلر. آنلرده قبول ایتدیلر. آندن صکره اوغلی عبدالله
«اهل شوری اختلاف ایدرسه سن اکثر جانبنده واکر مساوات
حاصل اولورسه عبدالرحمانک بولندینی طرفده اول!» دیدیلر.
بعده آخر نفسه دک ذکر الله ايله مشغول اوله رق سنه مرقومه
ذی الحجه سنک یکر می یدنجی چهارشنبه کونی عالم بقایه ارحمال
ایلدی. رضی الله تعالی عنه و ارضاه.

مدت خلافتی اون ییل آتی آئی سکر کوندی.
حضرت عمرک وفاتندن صکره وصیتی اوزره اصحاب کرامدن
ابو طلحه الانصاری مدینه منوره ده موجود اولیان حضرت
طلحه دن ماعدا اهل شورایی «مسور بن مخزومه» نک و بعض روایت
کوره حضرت عایشه نک خانه سنده جمع ایلدی.

متعاقباً عمرو بن العاص و مغیره بن شعبه دخی کلوب قاپوده
طور دیلر. سعد درحال آنلره «سزک مرادکزی بیلیم. صکره
— بزدنه مشورتده حاضر و اهل شوراده داخل ایدک — دیمک
ایستیه جکسکر. بو اوله ماز. قالقکز کیدیکز!» دیوب ایکسینی ده
اورادن دفع ایلدی.

الحاصل وصیت عمر و جنبه حرکت اولندی . لکن نصلسه
امر انتخابه اصحاب و امرا پیشده تشتت آرا و مدینه منوره ایچنده
آثار هيجان رونما اولدیغندن اهل شورادن عبد الرحمن بن عوف
رفع قیل وقال ایچون آرقداش لرینه شویله بر تکلیفده بولندی .
دیدیکه :

«کندینی انتخابدن چیقارمق شرطیله خلافتی افضلکزر اولان
ذاتی ترجیح و اختیار ائمه یی هانکیکزر تعهد ایدر؟»
رفقای کرامندن هیچ بری جواب ویرمدی .
بونک اوزرینه عبد الرحمان «ایشته بن تقسی خلع ایتدم»
دیدیکه . در حال عثمان «بوکا راضی اولانلرک بریحیسی نیم» دیدیکه .
دیگرلری ده «بژده راضی یز» دیوب یالکزر حضرت علی اختیار
سکوت بیوردی .

عبد الرحمان - «یا ابا الحسن ! سن نه دیرسین؟» دیدیکه .
علی - حق اختیار ایدم چکنه ، هوای نفسانی به تابع
اولیه جفنه ، اقرباسنی ترجیح ائمه چکنه دائر عبد الرحماندن عهد
و پیمان ایستدی . (چونکه عثمانک لام قز قرنداشی ام کلثوم عبده
الرحمانک تحت نکاحنده اولمقله حضرت عثمان ایله قرابت صهریه لری
وار ایدی .)

عبد الرحمان - «سزده صکره تبدیل و تغییره قالدیشان
اولورسه آنک علیهنده بولمق اوزره بنمله برابر اوله جفکزه
و ترجیح و اختیار ایدم حکم ذاتدن راضی و خشنود اولوب تردد

و مخالفت ائمه چککزه سوز ویرمیسکزر . ایشته بن ده الله تعالی
ایله عهد و پیمان ایدرم که قرابت جهتیله خصمی ترجیح و اختیار
ائمه حکم» دیدیکه . رفقای کرامی ده اول وجه ایله عهد و میثاق
ایتدیلر . اوده سوز ویردی . بعده حضرت علی بی برکناره
چکوب «حضرت پیغمبره اولان قرابتک و اسلامده کی سبقتک
و حسن اثرک جهتیله شمدی سن» امر خلافت ایچون شوراده
طوبلانان ذواتک احق نیم» دیرسین . نفسکه بشقه سنی ترجیح
ایتمزسین . لکن سکا صورارم که بالفرض سن داخل انتخاب اولماش
اولسیدک ، جماعت حاضرده دن خلافتی هانکیسینی ترجیح ایدردک؟»
دیدیکه .

علی - «عثمانی ترجیح ایدردم» دیدیکه .
آندن صکره حضرت عثمانی ده برطرفه چکوب «سن کندی
کندیکه دیرسین که بن بر اختیار آدم . اشراف قریشدن عبد
منافک اوغللارندیم . رسول الله صلی الله علیه وسلمک دامادی یم .
عمجه زاده سی یم . اسلامده سابقیم ، فضل واردر . بو حلاله خلافت
بندن بشقه سینه نصل منصرف اوله ییلیر ؟ لکن سکا صورارم که
بالفرض انتخاب خلیفه ایچون داخل شوری اولسیدک ، جماعت
حاضرده دن خلافتی کی احق کورردک؟» دیدیکه .

حضرت عثمان دخی «علی بی احق کورردم» دیه جواب
ویردی .

بعده معاد تمام اولنجیه دک اصحاب کرامک و مدینه منوره ده

بولتان امرای عسکریتك خانه لرین دورایدرك آنلرده مشاوره ایلدی .

میعادك تکمیل اوله جفی کونک صباحی قریب اولنجہ عبد الرحمان مسورك خانه سنه کلوب مسوری اویقودن اویاندردی . زبیری، سعدی چاغردی .

ابتدا زبیره خطاباً « عبد مناف اوغللرینی کل شو امر خلافتہ تشریک ایتجه ! » دیدی .

زبیر - « بن حصه می علی به ترک ایتدم . » دیه جواب ویردی .
ثانیا - سعدی خطاباً « سن ده حصه کی بکا ترک ایدرمیسین ؟ »

دیدی .

سعد - « اگر خلافتہ کندیکی ترجیح ایده جکسهك، اوت ! ترک ایدرم . یوق اگر علی بی اختیار ایده جکسهك بن علی بی دها زیاده شور و خلافتہ آتی ترجیح ایدرم . ای کسی ! کندیکه بیعت ایدی ویرده بزیرده اراحه ایله ! » دیدی .

عبد الرحمان - « بن دیکری اختیار ایتك اوزره نفسی خلع ایتدم . آنک ایچون کندیجه بیعت ایده مام . » دیدی . صکره مسوری کوندروب حضرت علی بی چاغردی . آنکله ده اوزون اوزادی به محرمانه سویلشدی . حتی حضرت علی بوطول مناظراته نظراً مطلقا کندیسنی ترجیح و انتخاب ایده جکنی قویاً امید ایدردی . آندن صکره ده حضرت عثمانی چاغردی . آنکله ده صباح اولنجیه ده کزلی سویلشدی . آنجق نه سویلشدکری ظاهره چقمقدی .

نمازدن صکره مهاجرین و انصار و سائر امرای اسلام مسجد شریفه دعوت اولنوب کلانلردن ازدحام حاصل اولدی . عبد الرحمن بن عوف جمیته خطاب ایدوب رأی ایستدی . کیمسی علی بی کیمی عثمانی ترجیح ایلدی . وینه منافسه و مناقشه ظهور ایدوب فتنه و قوعی مظنون اولغله عبدالرحمن، علی به « سن کتاب الله و سنت رسول الله و ابوبکر و عمرک خلافتده سیرت و سلوکنه اتباع ایدرمیسین ؟ » مألنده اوله رق (عليك عهد الله و میثاقه تعمان بکتاب الله و سنته رسوله و سیره الخلیفتین من بعده) دیدی . علی - « علم و وسع درجه سنده اجتهاد ایدرم . » مألنده اوله رق (ارجو ان افعل و اعلم بمبلغ علمی و طاقتی) دیه جواب ویردی . بعده عثمان بو سوزلری عینیله سویلادی .

عثمان - « اویاه قبول ایدرم . » دیدکده عبدالرحمن عثمانک الی الله اولدینی حالده باشنی مسجدک سقفنه طوغری قالدیروب « یارب ! شاهد اول، بوینده اولان امانتی عثمانک بوینته آسدم . » مألنده اوله رق (اللهم اسمع و اشهد اللهم انی قد جعلت مافی رقبتي من ذلك فی رقبه عثمان) دیوب آکا بیعت ایلدی .

حضرت علی دخی « لیس هذا اول یوم تظاهرتم فيه علينا فصر جیل والله المستعان علی مائصفون والله ما ولت عثمان الا لیرد الامر الیک والله کل یوم هوفی شأن » یولنده عبد الرحمانه اعتراض بیوردیلر . عبد الرحمن دخی (یا علی لا تجعل علی نفسك حجة و سیلاً » دیه جواب ویردی .

علی - (سیلغ الكتاب اجله) دهرک مسجدن چیقدی کتدی.
مقداد بن الاسود دخی عبدالرحمانه (والله لقد تركته - یعنی
علیاً - وانه من الذين يقضون بالحق وبه يعدلون) یولنده بر
اعتراضده بولندی.

عبد الرحمن (يامقداد والله لقد اجتهدت للمسلمين) ديه
جواب ويردى.

مقداد - (ما رأيت ما اتى الى اهل هذا البيت بعد نبهم اني
لا عجب من قریش انهم تركوا رجلاً ما اقول ولا اعلم ان رجلاً
اقضى بالعدل ولا اعلم منه اما والله لو اجد اعواناً عليه) دير ديمز
عبد الرحمن (يامقداد اتق الله فاني اخاف عليك الفتنة) ديه
تحذير ايلدی.

الحاصل بويولده وقوع بولان بعض قيل وقالدن صكره هر كس
حضرت عثمان بيعت ايلدی. اوكون طلحه رضی الله عنه دخی
سفر دن كلوب عثمانه بيعت اولنديغی خبر آلدی. خليفه عثمان
رضی الله عنه ايله كورشدی. عثمان آكا «مراد ايدرسه كر
انتخابك اعاده سي قابلدر.» دیدی. اوده «اعاده ايدرميسين؟»
ديه صوردي. عثمان (اوت!) جوانی ويردی. «سكا ناسك
كافه سي بيعت ايلديمي؟» يولنده اراد ايتديكي ايكنجي بر سؤالده
(اوت!) جوانی آلتجه «اجاعدن آرلام.» بن ده بيعت ايلرم.
ديوب وعثمانك التي طوتوب بيعت ايلدی.

§

بك مهم بر اختلاف دخی حضرت عثمان بن عفانك واقعه
فاجعه قتلده وقوع يولش در.

سن شيخوخته مسند جليل خلافته كچن حضرت عثمان
رضی الله عنه حقیقه جامع الفضائل، كريم الخصال بر ذات
ستوده شمائل ایدی. دائماً عفو و صفحه مائل ایدی. لكن اقارب
و خویشانی حریص مال و جاه اولمغه حضرت خليفه به حلول ايدرك
اك بيوك منصارى بونلر اله كچور مشلردی. واقعا بونلر اهل
و مقتدر آدملر ایدی. حتی اكثرینى شيخین محترمین زماننده
و بعضیسی عهد سعید رسالتیناهیده استفاده اولمشلر ایدی.
آنچق بونلردن دهها مقتدرلری ده یوق دكل ایدی. باخصوص
بعض مطرود كیمسلر دخی مظهر شرف تقرب اوله رق خلقك
كوزینه دیكن كی باتاردی. بنی امیهك خصوصاً ابو سفیانك
و امثالك ایسه ظهور اسلامده حضرت رسول اکرم اقدمزله
اهل یتى حقه روا كوردكاری اذا و ازدرانك تأثیرات فاجعه سی
قلوب مطهرة بنی هاشمه بر ایتشدی. بناء علیه دولت اسلامیه ده
بونلرك تقوقی بنی هاشم بالطبع چكه مزدی. كبار اصحاب رسول
اللهك چوغی ایسه ابتداینده و صكره لرى سوریه ده، عراق عرب
و عجمده و بلاد سائرده متوالیاً وقوع بولان محارباتده و عهد فاروقده
شامده ظهور ایدن (طاعون عمواس) ده شهید اولوب مقام
خلافتك قدسیتى طاینانلر آزالش ایدی.

حال بوكه دائرة ممالك اسلامیه آسیاده سوریه، عراق، ایران،

کردستان، ارمنیه، و آفریقاده - مصر، برقه، طرابلس و ملحقاتی
برطرفدن دربند و او برطرفدن جیحون، و برجانبدن نوبه و دیگر
جانبدن تا سبته بوغازینه دک کسب اتساع ایتمشدی .
بو دائرة واسعه ایچنده بولسان اقوام مختلفه اول زمانه دک
احکام عدلیه قرآنی کنیدلرینه رهبرجات اتخاذا ایدرک جماعه سی
یکدل و یکجهت و اعلائی کلمه اللهده متفقاً بر زده دامان همت
و غیرت ایکن، زمان سعادت رسالت تباعد ایتدجه اسکی وفاق
و اتلاف یرینه شفاق و اختلاف اماره لری یوز کوسترمه باشلادی .
او صروده یکی مسلمان اولان یهودی الاصل (عبد الله بن
سبا) نام شخص دخی یکی بر مذهب احداثه تشبث ایدرک حجازی،
کوفه یی، شامی طولاشدی . خلق اضلاله چالاشدی . ابتداری
اورالرده دیکش طوتدیزه میوب مصره کتدی . مصرده منویات
فاسده سنی اظهاره فرجه یاب اوله میوب « عیسایک نزول و رجعتنه
اینانوبده حضرت محمدک رجعتنه اینانیمانلره تعجب اولنور » یولنده
سوزلرله خلقی اضلاله باشلامش و بو قول فاسد ابله فربانه سنه
اینانان کیسه لر دن بر فرقه میدان کلمش ایدی .
طرفدارانی چوغالنجه اصل مقصد فاسدینی میدانه قویوب
« هر یغمبرک بروصیسی اولدینی کی حضرت محمد علیه السلامک
دخی و صیسی حضرت علیدر . خلافت آنک حتی ایکن غصب
اولندی . » دهرک بر چوق کیسه یی ده بو یولده اغفال ایلدی .
بعده اطراف و اکناقه دعویجیلر ارسال ایله خلقی بو مذهب

باطله دعوت ایدوب آلدانه بیلدیکی کیسه لرله یینلرنده مکاتبات خفیّه
چوغالدی . مرقومک تشویقاتیله هر ولایتده خاق و الیلرندن
شکایته باشلادی .

او برطرفدن حضرت ابوذر رضی الله تعالی عنه شامده خلقی
زهد و ورعه دعوتله اشتغال ایدوب بوسیددن ناشی شام والیسی
معاویه ایله آره سی بوزولدی .

معاویه نک شکایت واقعه سی اوزرینه حضرت خلیفه ابو ذری
مدینه منوره یه جلب و احضار ایدوب بعد الاستجواب (ربذه)
نام محله اقامته مأمور ایلدی .

ابو ذرک ایسه مدینه منوره دن هجرتی حضرت عثمان علیه نه
اولانلرک تشدید اعتراضاته باعث و بادی اولدی .

کوفه والیسی (سعید بن العاصی) دخی بر کیجه اشراف اهای
و امرا ایله صحبت ایدرکن « سواد عراق قریشک باغچه سیدر »
ذیدی . حضاردن (اشتر) آباغه قالقوب « قلیچلر مزله فتح ایدوب
الله تعالانک بزه نصیب ایلدیکی دیار، قریشک بستانانی اولدینی
زعمنده میسین ؟ » دیوب سائر حاضر بولنانلر دخی بر سوز سویلیوب
مناظره مجادله رنکنی آلدی . ضابطه ناظری (عبدالرحمن الاسدی)
شدت کوسترمک ایسته مش ایسه ده مسامروده اولانلر اوزرینه
هجوم ایدوب بایلنجیه قدر دوکدیلر .

(سعید) اشتر ایله هوادارلرینی خلیفه یه شکایت ایدوب شام
طرفه تبعید ایتدیردی .

شامده (معاویه) ایله یینلرنده بر چوق قیل وقال وقوعندن
صکره (حمص) ده عبدالرحمن بن خالد بن ولیدک یانیه واردیلر.
اورادن (اشتر) مدینه منورهیه کلوب خلیفه رسول الله ایله
کورشدی و اظهار ندامتله صوچنی عفو ایتدردی و آرقداشلییه
برابر هر نژده مراد ایدرلرسه اقامته رخصت آلدی.

آزمدن چوق یکمکسزین بو فساد و اختلافلر بصریه دخی
سرایت ایلدی. معهود عبدالله بن سبائک تزویری عراق و مصر
جهتلرنده زیاده تأثیر ایتمکله بصره اهالیسی ده مأمورین حکومتی
تحقیر و خلیفه رسول الله حقنده اطلاق لسان هذیان ایدر اولدیلر.
حاصل کلام، مقر خلافتیه قریب اولان بینوک شهرلرده اصحاب
اغراض مناصب عالییه نک اقارب و متعلقات خلیفهیه تقسیم اولندیغنی
سرزشته اعتراض ایدرک خلیفه نک خلعی لزومنی علناً تقوهیه
جسارت آلدیلر.

کوفه اهالیسی وایلری (سعید بن العاصی) اوزرینه قیامه
تصدی حالده ایکن (سعید) مقر خلافتیه کلوب احوال حاضره یی
حضرت خلیفهیه عرض ایلدی.

عثمان رضی الله عنه بطانه یتندن اولان معاویه و عبد الله
بن ابی سرح و مشارالیه سعید بن العاصی و عبد الله بن عامری
نژدینه دعوت ایلوب رایلرینه مراجعت ایلدی. هربری برکونه
رأی ایدوب خلیفه سعیدک رأینی بالتزجیح موجبیه مخالفلرک محاربهیه
تعینیه اشغاللرینی تنسیب بیوردی. یکیدن جهاد قبولی آچلدی.

سعید بن العاصی محل مأموریتیه عودت ایدوب کوفهیه
یاقلاشدیغنده اهالی مخالفتیه قیام ایله آتی کری چویردیلر. (ابو
موسی الاشعری) نک والی نصبی خلیفهیه اعلام ایلدیلر.
(سعید) مدینهیه دوندی. خلیفه دخی اهالینک مسئولی
اسیافدن بشقه چاره بوله میوب ابو موسی الاشعری یی کوفهیه والی
تعیین واعزام ایلدی.

ابو موسی، کوفهیه واردیغنده منبره چیقوب بر خطبه او قودی.
قلوب ناسی خلیفه نک لهنه امالهیه چالشدی ایسه ده مفید اوله مدی.
متعاقباً خلیفه نک لزوم خلعی مسئلهسی میدانه چیقوب خلافتدن
استعفاسنی تکلیف ایچون کوفه لیلر زهاددن (عامر بن القیس) ی
اوتوز درت سنه هجریه سنده مدینهیه کوندردیلر. (عامر)
مدینهیه بالورود حضور خلیفهیه چیقدی. «معظمت امورده
اولان خطالرکه اهالی تحمل ایتز اولدی. توبه ایت!» دیدی.

عثمان رضی الله عنه بو سوزدن زیاده منفعل اولوب حضاره
خطاباً «اللهم یتلین بو آدم بکا محقر سوزلر سویلیور باقکز!»
دیدی.

عامر - «بن اللهک منتقم اولدیغنی بیلیرم.» دیه جواب
ویردی.

بو احوالدن مشکلی اولان کیار مدینه نک مراجعت و ابرامی
اوزرینه حضرت علی دخی بر آزالق نژد خلیفهیه کیدوب بیان
حال ایتش ایسه ده بر تأثیری کوریه مدی. مدینه ده کی مشکیلر

محاربه لره مأمور ایدیلن مخالفله خبرلر کوندرروب « جهاد مدینه ده در! بورایه کلیکزا! » دیدیلر. اهل خلاف طاقم طاقم مدینه یه کلوب ودها بر چوق وقایع جریان ایدوب عاقبه الامر تفصیلی داغزن قلوب اهل ایمان اولان شهادت عثمان، وقوع بولدی. (چونگی تاریخ اسلامدن مقتبسدر)

§

حضرت عثمان رضی الله عنیه شهادتندن صکره عشره مبشره دن طلحه وزیر رضی الله عنهما ومهاجرین و انصاردن بر چوق ذات حضرت علی رضی الله عنیه خانسه واروب عرض بیعت ایتدیلر.

حضرت علی بار خلافتی تحمیلدن استکاف ایدوب « سزه وزیر اولمیه بی امیر اولمغه ترجیح ایدرم. » دیدی ایسه ده مفید اولمادی. ذوات مومئیه الیهکم اصراری اوزرینه خلافتی قبوله میل ایتمکه کندینی مسجد شریفه کوتوردیلر. ابتدا طلحه وزیر وبعده اجله مهاجرین و انصار بیعت ایدوب یالکز سعد و ابن عمر، عموماً ناس بیعت ایتدیکجه کندیلری بیعت ایتیه جکلرینی سویلدیلر.

بنی امیه رجالی ده شام طرفه کیدوب اوراده معاویه یه التحاق ودم عثمانی دعوایه قیام ایله بین المسلمین ایقاد نائرة خلاف وشقاق ایتدیلر.

درت آی صکره طلحه وزیر « رضی الله عنهما » دخی حجه

حضرت علیدن رخصت آلوب کتدیلر. وهر نصلسه مؤخرأ تقض عهد ایدوب وقعه جملی میدانه چیقاردیلر. حضرت علی عقب بیعتده مناصب عالیده بولنان بنی امیه رجالتک عزانی تصیم بیورمشلردی. آنلر ایسه غایت حریص جاه اولملریله حضرت امیر المؤمنینک بو نیتی ایشدککلرنده بالطبع مخالفته قیام ایلدیلر.

ایشته (صفین) وقعه دلسوزی ده بو صورتله وقوعه کلدی. وقایع فحیجه مذکورده نک شهرته بنساء مجرد قلوب مؤمنینی ازسرنو داغدار تأثر ایتماک ایچون تفصیلندن صرف نظر اولندی. احکام فرعییه متعلق اختلافاتک بیوکلری بو مسئلهلرده رونمای ظهور اولوب اهل اسلام آرمسند تفرقه حدوئیه اول وقعه قدر سبب اعتلای شوکت اسلام اولان سعادت اتحاد و وفاق، نحوست خلاف وشقاقه مبدل اولدی. « ذلك تقدير العزيز العليم » §

کالاه مسئله سندده اختلاف اولندی.

کالاه — بالواسطه مینه منسوب اولان ورثیه دینیرکه اولاد ذکور ایله والدیندن ماعداسیدر.

کالاه — مورثده اطلاق اولنورکه والدینی و اولاد ذکوری اولیان میتدر.

کالاه — لفظنک وارثده استعمالی صحیح اولدیغنه (جابر) رضی الله عنه حضرتلرینک قول آئیسيله استدلال اولنور.

مشاراليه بر آرائی آغرجه خسته نمشدی. حضرت رسول
الله صلی الله علیه وسلم اقدم من عیاده سنه عزیمت بیوردقلزنده «یا
رسول الله انی رجل لا یرشی الا کلاله» دیمش و بو قولیه جناب
جابر «بنم والدمده، ولدمده یوق» دیمک ایسته مش در.
کلاله — لفظنک مورندهده مستعمل اولدیغنه شاعر مشهور
فرزدق،

ورثم فتاة الملك لاعن کلاله
عن ابی مناف عبد شمس وهاشم

یتیله استدلال اولنور.

چونکه مال بیت «ملك سزّه اعمامکزدن دکل، آباء کرامکزدن
میراث قالمش». دیمک اولوب شاعر موما الیه عمی (کلاله) تسیمه
ایلمش درکه بو مقامده (عم) وارث دکل، مورثدر.
ایسته بین الاصحاب مختلف فیہ اولان بو (کلاله) لفظی قرآن
کریمک یالکز ایکی یرنده مذکور اولوب ایکیسی ده سورة تساده در.
بری سورة نک اولنده، دیکری آخرنده اولوب اولکیسی —
موسم شتاده، ایکنجیسی — موسم صیفده نازل اولغله آکا آیت
شتا — بوکا آیت صیف دیدیلر،

آیت شتا

«وان کان رجل یورث کلاله او امرأة وله اخ او اخت
فلکل واحد منهما السدس فان کانوا اکثر من ذلک فهم شرکاء

فی الثلث من بعد وصية یوصی بها اودین غیر مضار وصية من الله
والله علیم حلیم.»

آیت صیف

«یستفتونک قل الله یتیکم فی الکلاله ان امرؤ هلك لیس له
ولد وله اخت فلها نصف ماترک وهو یرثها ان لم یکن لها ولد
فان کانتا اثنتین فلهما الثلثان مما ترک وان کانوا اخوة رجالاً ونساءً
فللذکر مثل حظ الانثیین بین الله لکم ان تضلوا والله بکل شیء علیم.»
تفاسیر شریفه نک بیاننه کوره ابوبکر الصدیق رضی الله تعالی
عنه «کلاله — والذین ایله ولدن ماعداسیدر.» دیرایدی که صحیح
و مختار اولان قول بودر.

عمر «رضی الله عنه» دخی «کلاله — ولدن ماعداسیدر.»
دیرایدی.

شوقدرکه بر روایت کوره حضرت عمر وفات ایده جکنه
یاقین «بن (کلاله) ولدی اولیان میتدر اینده ایدم. آنجق ابوبکره
مخالفتدن استخیا ایدرم. (کلاله) والدو ولدن ماعداسیدر.» دیدی.
حضرت عمر دن بر روایت دها وارکه اوده توقفدر.

مشارالیهک شو سوزی ده ورد زبان ایتدیکی منقولدر:

«اوج شی وارکه رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم اقدم من
آنلری بیان بیورمش اولسیدی، عندمده دنیا و مافیها دن زیاده
سوکلی اولوردی. کلاله، خلافت، ربا»

قول صديقك صحته حجج آيه ايله استدلال ايتشاردر.

حجت اولی

كلاله - لفظنك اشتقاقيله تمسكدرکه بوده بر قاج وجه ايله اولور.

۱ - ايکي کيسه ييندمکي قرابت، متباعد اولنجه «کلت الرحم بين فلان وفلان» دينير.

بری دیگرينه حملاه ايتدکدن صکره آندن آریلوب اوزاقلاشجه آکاده «حمل فلان علی فلان ثم کل عنه» دينير. ايشته ايراقدن اولان قرابت بو وجهدن طولاي (كلاله) دينير.

۲ - بر ايشدن يورولوب قوتی کیدن کيسه يه «کل الرجل يکل کلاً وکلاله» دينير.

صکره بو کلاله لفظی ولادتک غیری جهتن حاصل اولان قرابت استعاره اولندی. شویله که :

ولادتک غیری جهتن حاصل اولان قرابت، واسطه غیرایله حصوله کلديکندن ضعيفدر.

ايشته شو ايضاح ايله ظاهر اولورکه والدين، کلاله يه ادخال ايديله من: زیرا والدينک ميه انتسابلری واسطه سزدر.

۳ - کلاله نك معنای اصلی لغویسی احاطه در. (اکلیل) بوندن مأخوذدر. رأس انسانی محیط اولدینی ایچون تاجه (اکلیل) دینلدی.

بتون معناسنه اولان (کل) لفظی ده بوندن مأخوذدر. کندی جزلرینی محیط اولدینی ایچون (کل) دینلدی. بلوط هر طرفدن افقی احاطه ايتدکده (تکلیل السحاب) دينير. ورثه نك والد و ولدن ماعداسنه نیچون کلاله دینلدی؟ زیرا آنلر میتی احاطه ده انسانی محیط اولان دائره يه، رأس انسانی محیط اولان اکلیله بکزر.

مثالی

عم کلاله عم
نن اخت نن

قرابت ولادته ايسه ورثه نسق واحد اوزره ترايد ایدن شیء واحد کي یکدیگرندن متفرع، یکدیگرندن متولد اولور. بو سیدن ناشی شاعر،

نسب تتابع کابرأ عن کابر

کالرحم انبویاً علی انبوب

دیوب قرابت ولادتی قارغینک یکدیگرینی ولی و تعقیب ایدن بو غملرینه تشبیه ایتمشدر.

مثالی

اب

.....

میت

...

بنون و بنات

قربانیت ولادتہ مغایر اولان قربانیت، اخوہ، اخوات، اعمام،
و عماتک قربانیتی درکہ بالادہ کوسترلیدیکی وجه ایله بونلرک نسی
ایچون منسوب الیه احاطہ حاصل اولور.
ایشته شو وجوہ اشتقاقیہ ایله تبیین ایتدی کہ (کلالة) جناب
صدیقک دیدیکی کبی والدین و ولدین ماعداسی اولق لازم کلیر.

حجت ثانیہ

حضرت عمر، آیت صیف ایله احتجاج ایدوب - (کلالة)
ولدی اولیان میتدر. زیرا آیت صیفده (کلالة) ولدی اولیان
میتدر دیہ تفسیر بیورلشدر - دیر ایدی.
شوقدرکہ امام فخر رازینک بیانہ کوره آیت صیف (کلالة)
ولدی ووالدی اولیان میت ایدوکنہ دلالت ایدر. زیرا جناب
حق میت (کلالة) اولدینی حالده اخوہ و اخواتک توری ایله
حکم بیورمشدر. حال بوکہ ابونک ایکسیده موجود ایکن اخوہ
ایله اخواتک وارث اوله میه جقلری شبهه سزدر. بناء علیہ ابونک
وجودی حالده میتک کلالة اولماسی لازم کلیر.

حجت ثالثہ

جناب حق آیات مقدمہده (ولد ووالدین) ک حکم میراثی

بیان بیوردقن صکره (کلالة) پی ده ذکر ایلدی. بو ترتیب ایسه
کلالة نک والدین و ولدین ماعداسی اولسنی اقتضا ایدر.

حجت رابعہ

فرزدق نام شاعر مشهور،

ورثم فتاة الملك لاعن کلالة
عن ابني مناف عبد شمس وهاشم

دیمشدر.

ایشته بو بیت، شاعرک عمدوحی اولان ذواته ملک وسلطنت
کلالةدن موروث اولیوب ببالرندن میراث قالدیغنه دلالت ایدرکہ
بوده ابک کلالةده عدم دخولنی ایجاب ایلر.

§

اخوہ ایله جدک کیفیت میراثنده اختلاف اولندی.
شویله کہ:

حضرت عمر، ابنک وجودی حالده میراثدن جده سدس
حصه ویرردی. ابنک عدم وجودی حالده کرک اخ واحد
و کرک اخوین ایله جد یتنده میراثی متساویاً تقسیم ایدردی.
قرداشلر ایکیدن زیاده اولدینی وقت جده ثلث حصه چیقاروب
ثلثانی اخوہ یتنده تقسیم ایلردی.

حضرت علی نک اجتہادی بشقهدر.

ابن عباس، جدیله آلتی نفر قرداشنی ترک ایدرک وفات ایدن

کیمسه نك میراثی نه وجه ایله تقسیم ایدلك لازم کله جکني حضرت علیدن صورتی . اوده « جدی احد اخوه مقسامنده طوت ! » دیه جواب ویردی . بر روایت کوره « جده سبع ، حصه ویر ! » دیدی .

ابن مسعودکده اجتهدی بشقه در .

مشارالیه — زوجنی ، آناسی ، لاب برقداشنی ، جدنی ترك ایله وفات ایدن بر خاتونك میراثی بوجه آتی تقسیم ایلدی .

حصه

زوج — نصف ۳

ام — ثلث مابقی و هو السدس من رأس المال ۱

اخ — ۱

جد — ۱

۶

حضرت ابو بکر ایسه جدی ارثده (اب) منزله سنه تنزیل ایدرك (جد) واریکن اخو ایله اخواتی میراثه ادخال ایتمزدی که مذهب ابی حنیفه بودر .

زید بن ثابتکده اجتهدی بشقه در .

حصه سی نالیدن نقصان اولماق شرطیه جدی اخوه ایله تقسیمه ادخال ایدردی که امام مالک ایله امام شافعیکده مختارلری بودر .

۵

عقل اصابع [۱] و دیات الاسانده [۲] وسائر بو مثللو بعض احکام فرعیده دخی اختلاف اولندی .

ایشته بین الاحباب وقوع بولان اختلافات مباحثی بوراده نهایت بولدی . بوندن صکرده احکام اصلیه اعتقادییه متعلق خلاقیاتک بیاننه شروع اولور .

خلاقیات

فرق اسلامیه

کبار فرق اسلامیه سکر در .

معتزله ۱ شیهه ۲ خوارج ۳ مرجئه ۴ نجاریه ۵ جبریه ۶ مشیهه ۷ ناجیه ۸

معتزله

کبار فرق اسلامیه دن برنجینی (معتزله) در .

(معتزله) دیه واصل بن عطاءنک اصحابنه دینیر که ، اصول

اعتقادیانده الک اول قواعد خلاقی تأسیس ایدن بونلردر .

[۱] عقل ، دینه دینیر . بین العرب دیت ویریلن دوه مقتولک خانه سی

اوکنه کوتوریلوب باغلانوردی . آنک ایچون هر دیت ویریلن شیئه دیت دیدیلر .

[۲] استان — دیش دیمک اولان سنک جعیدر .

(واصل) اشراف تابعین حسن بصری حضرتلرینک شاکردی ایدی.

بر کون حسن بصری حضرتلری عادت حسنهلری اوزره مسجد شریفده تدریس ایله مشغول ایکن خارجدن بر آدم کلوب (ای مقتدای دین! زمانمزه بر گروه ظهور ایتدی که، اهل کیرمی اکفارایدرلر. دیگر بر جماعت دخی پیدا اولدی که، «کفر ایله طاعت، نافع اولمادیغی کبی ایمان ایله معصیت دخی مضر دکلدرد.» دیرلر. بونده بزه کونه اعتقاد ایتک لازمدر؟) دیه سؤال ایلدی.

حسن بصری بر آفکره واروب دهنکشای جواب اولقسزین مومی الیه واصل بن عطا «بن صاحب کیره مطلق مؤمندر، یا مطلق کافردر. دیم. اول کفر ایله ایمان آره سنده بر منزله در. نه مؤمندر نه کافردر دیرم.» دیدی.

بعده مشارالیه حسن بصرینک مجلس درسندن قالقوب مسجدک ستونلرندن برینه آرقه ویره رک حضرت مشارالیهک جماعتندن باشنه طویلا نالره شو قول باطلی تقریریه باشلادی دیدی که:

«مومن، اسم مدحدر. فاسق ایسه مدحه مستحق دکلدرد. بناء علیه فاسق مؤمن دکلدرد. شو قدرکه شهادتینی اقراری و کنديسنده سائر اعمال خیرک وجودی جهتیله کافرده دکلدرد. بلا توبه وفات ایدرسه مخلص فی النار اولور. چونکه اهل آخرت بری - بهشتی و دیگری - دوزخی اوله رق یا لکزی ایکی فرقه یه منقسمدر.

بر فرقه ثالثه یوقدر. لکن فاسقک در که سی کفارک در کاتی فوقنده اوله جفندن بالنسبه عذابی خفیف اولور.»

بونک اوزرینه حسن بصری حضرتلری (قد اعتزل عنا واصل) دیدی که، واصل بزدن آرلادی دیمکدر. ایشته اوکوندن اعتباراً واصل ایله آکا تابع اولانلره معتزله دینلدی.

بونلر قدری نفی ایدرلر و کفر و شر و ظلم و سائر معاصی خدانک تقدیریه دکلدرد. قول فعلانک خالقیدر دیرلر. آنک ایچون (قدریه) نامنی ده آلدیلر.

فخر عالم صلی الله تعالی علیه وسلم اقدامزایسه کندی امتندن بویله بر فرقه نک ظهور ایده جکنی نور نبوتله کشف ایتمش اولدیلر (القدریه محوس هذه الامة) بیورمشلر ایدی. بناء علیه اهل اعتزال کنديلرینه بو نامی ویرن اهل سنته (بالقدر خیره و شره من الله تعالی) دینلر، یعنی قدری اثبات ایدوب خیرکده شرکده خالق الله اولدیغنی اعتقاد ایلینلر (قدریه) تسبیح اولنغه اولادر. زیرا قدری اثبات ایدنلر قدره نسبت اولنغه نفی ایلینلردن احق و الیقدر دیدیلر.

حال بوکه قدری اثبات ایدوب «خیر و شر هب اللهک تقدیریه در.» دینلره (قدریه) نامی هیچ یاقیشق آماز. چونکه حدیث مذکور (قدریه) نامنی آلانلرک ایکی خالق اثباتی خصوصنده محوسه مشارک اولملری اقتضا ایدر.

قدری اثبات ایدوب «خیر و شر، خدانک تقدیریه در.»

دین اهل سنت ایله مجوس پیئنده ایسه هیچ روحه ایله مشارکت و مشابهت یوقدرکه حدیث شریفده مذکور اولان (قدریه) نامنك بونلره حلی صحیح اوله یلسون.

اما قدری نفی ایدنلر «قول فعلنك خالقیدر، كفر و ظلم و شر و سائر معاصی بشر خدانك تقدیریه دکلدر.» دیهرک قیاس و ضرورک خلق و ایجادنی قوله اسناد ایتدکاری جهته ایکی خالق اثباتی خصوصنده بونلرک مجوسه مشارکت و مشابهتلی بدیهی در. آنک ایچون حدیث شریفده مذکور اولان (قدریه) نامنی بونلره حلی، صحیح اولدیغنده اشتباه یوقدر.

برده صاحب شریعت و واقف هر حقیقت اقدمن (قدریه) حقنده (هم خصماء الله فی القدر) بیورمش درکه، آنلر قدر خصوصنده اللهك خصمایدنلر دیمکدر. «خیر و شر، کافه امور، خدانك تقدیریه در.» دینلر ایچون ایسه برکونه خصومت، متصور دکلدر. حدیث شریفده بیان بیوریلان خصومت آحق جناب حقک مراد ایتدیکی و بلکه کریه کوردیکی شیلری کندیلری ایجاد قادر اولدقلرنی اعتقاد ایدنلره سزادر.

معتزله نك «عباد حقنده اصلحه مراعات، و مطیع خیرایله جزا و مکافات، الله تعالی اوزرینه واجبدر.» دیواعتقاد ایدوب یونی (عدل) و قدمای متعدده اثباتدن احترازاً ذات الله ایله قائم اولان صفات حقیقیه قدیمه نفی ایله جمله سنی مجرد احکام ذهنیه اوله رق اثبات ایدوب و ذات باریدن غیری قدیم یوقدر دیوب

یونی دخی (توحید) تسبیح ایتدکاری جهته کندی کندیلرینه (اصحاب عدل و توحید) نامنی ویردیلر و - (قدم) اخص وصف الله اولوب بووصفده کرک ذات و کرک صفاتدن برصفت، مشارک اوله ماز و صفات، ذات اوزرینه زائد دکلدرلر و کلام الله مخلوق و محدندر. حروف و اصواتدن مرکبدر و باری تعالی آخرتده کوزلرله کورلیه جکدر و حسن ده، قبح ده عقلیدر. یعنی ایکیسی ده عقلاییلر شیلردندر و افعال الهیه سنده حکمت و مصلحته مراعات، مطیع و تابع مکافات، صاحب کیرمه مجازات ایتک الله اوزرینه واجبدر. - دیدیلر.

ایشته جمهور معتزله، امور مذکوره ده یکران وفاق و متحد القول اتفاق اولدقدن صکره بعض مسائلده اختلاف ایدوب یکرمی فرقیه منقسم اولدیلرکه بونلردن بعضیلری بعضیلرینی تکفیره قدر حیقشمشلردر.

واصلیه

فرق عشریندن برنجیسی - ابی حذیفه واصل بن عطایه منسوب اولان (واصلیه) فرقه سیدر.

بونلر بالاده ده بیان اولندیغی اوزره «صفات الهی نفی ایدوب ذات باریدن غیری قدیم یوقدر. جناب حق حکمدر. عادلدر. بناء علیه شرور و قیاحک آکا اضافتی ممسحدر. جناب حقک عبادینه امر ایتدیکی و اوزرلرینه حکم ایتدیکی شینك خلافتی اراده ایدوب ده

صكره آنك اوزرینه آنلره جزا ویرمی جائز دكلدر. بناء علیه خیر و شرک، ایمان و کفرک، طاعت و معصیتک فاعلی عیددر. سبب بودرکه هرکس فعلنه کوره جزا کورر. لکن بو افعالك جمله نه عیدی اقدارایدن جناب حقدر و کفر ایله ایمان آره سنده بر منزله واردر و اصحاب جلدن، اصحاب صفیندن، حضرت عثمان ایله قاتلارندن احد فریقین لابعینه مخطیدر و حضرت عثمان (حاشا) مؤمن ده دكلدر. کافر ده دكلدر. کندیکن ناردی مخلص اولسی جائزدر و وقعه جلدن صكره علی و طلحه و زبیرک برطوتام اوت حقنده بیله شهادتلی متلاعینک [*] شهادتلی کی مقبول دكلدر. « دیدیلر.

عمریه

ایکنجیسی — عمرو بن عبید نام شخصه منسوب اولان عمریه فرقه سیدرکه، بونلرکده اصول مذهبه لری (واصلیه) نک مثیلدر. شوقدرکه (واصلیه) حضرت عثمان ایله حضرت علی قصه لرنده یالکز احد فریقینی لابعینه تفسیق ایتمشلر ایکن بونلر تفسیق فریقینه ده تمیم ایدوب ضلالتلرینی قترلشدیردیلر. مومی الیه عمرو، رواه حدیثدن زهدایله معروف و موصوف

[*] متلاعین — زوج و زوجه.

بر کیمسه زوجهنه نیت زنا و فجور اسناد ایلدیکنده حاکمک امریله بر برینه لعنت اوقویان زوج و زوجه یه متلاعین دیرلرکه ایکیسندن بری لابعینه فاسق اولق لازم کله جکندن ایکیسندن شهادتلی مقبول دكلدر.

بر ذات اولوب قواعد اعتزالده واصل بن عطایه تابعدر. یالکز بو بروجه محرر تعمیم تفسیق آکا علاوه ایلدی.

هذیلیه

اوچنجیسی — ابو الهذیل بن حمدان العلافه منسوب اولان (هذیلیه) فرقه سیدر.

هذیل، معتزله نک اولوسی و طریقتلرینک مقرر و پیشواسی ایدی. اعتزالی عثمان بن خالد الطویلدن، او دخی واصل بن عطادن اخذ ایتمشدر.

بونلر سائر اهل اعتزادن مسائل آیه ایله تمیز و تفرد ایتمشلردر.

۱ — مقدورات خدا فنا بولور [*]

۲ — کرک اهل جتک و کرک اهل جهنک حرکتلری اضطراریدر، غیر اختیاریدر، مخلوق باریدر. زیرا دنیاده کی کی کندی کسبلریله اولسیدی، جنت و جهنمده مکلف اولملری لازم کلیردی. حال بوکه آخرتده تکلیف یوقدر.

۳ — اهل جتکده، اهل جهنکده حرکتلری بالآخره منقطع اولسه کرکدر. شویله که: حرکتلری منقطع و کندیلرینه بر یایغینلق عارض اوله رق هر ایکی طاقمده اوله خود و سکون

[*] بو قول، مذهب جهمه قریدر. چونکه (جهنم) جنت و جهنک بالآخره فنا پذیر اوله جقلرینه ذاهب اولمشدی.

دائم ایچنده قاله جقدر و اوسکون دائم ایچنده منه اهل جنت —
 مثلند، اهل جهنم — متالم اوله جقدر. [۱]
 ۴ — الله تعالی بر علم ایله عالمدرکه، او علم کندی ذاتیدر.
 بر قدرتله قادردرکه، او قدرت کندی ذاتیدر. بر حیات ایله حی
 درکه، او حیات کندی ذاتیدر. [۲]

۵ — بر اراده حادثه ایله مریددرکه، آنک محلی یوقدر. [۳]
 ۶ — جناب حقک بعض کلامی ایچون محل، متصور دکلدر.
 (کن) کی زیرا تکوین اشیا (کن) کله سیله واقع اولدیغندن
 بونک ایچون محل، تصور اولنه ماز.

[۱] ابوالهذیل، حدوث عالم مسئله سینده اولی اولیان حوادث ایله
 آخری بولنیاں حوادث بیننده فرق اولادیغنی انترام ایدرک « بن حرکات
 غیر متناهیته نک وجودینه قائل دکلم حرکات موجوده البته بر نهایت
 و سکونه منتهی اولور. دیدی حرکاتک الی غیرالنهایه دوام واستمرارینه
 لازم کلن فساد، سکون دائمه لازم کلن ظن ایشده شو قول باطلی آنک
 ایچون ارتکاب ایشدر. بو سببدن ناشیدرکه معتزله ابوالهذیلی « جهنمی
 الآخرة » تسمیه ایش، ابوالهذیله « قدری الاولی جهنمی الآخرة » دخی
 دینلشدر.

[۲] بو رأی « جناب حق ججیع جهاندن واحددر. آنده اصلا تعدد
 یوقدر. صفات و ذات ایکینسی برذر. صفات، ذات ایله قائم معانی دکلدر.
 سلوب و اضافاته راجعدر. دین فلاسفه کلامندن اقتباس ایشدر.

[۳] بو مقالهی الی اول، احداث ایدن علفدر. علق، هجرت
 نبویه نک یوز اوتوز بشیجی سنه سی وفات ایشدر. ابویعقوب الشحام آنک
 اصحابندن ایدی.

بعض کلامی دخی (محل) ده در. امر، نهی، استخبار کی.
 ۷ — اراده باری مرادک غیری در. زیرا اراده باری بر
 شیئی یاراتمقدن عبارتدر. بر شیئی یاراتمق ایسه اوشیته مغایردر.
 یعنی خلق و ایجاد، مخلوق و موجوده مغایردر. زیرا خلق و ایجاد،
 کندی ایچون محل، متصور اولیان (قول) درکه، اوده (کن)
 امریدر.

۸ — امور غائبه حجت، قائم اولماز، الایکرمی کشینک
 خبریله قائم اولورکه آنلرک بری و یا اکثری اهل جتدن اوله.
 ۹ — روی زمین اعلی اللهدن خالی اولماز و آنلر معصوم
 درلر. یالان سویله مزلر و کبائر معاصیدن برشی ارتکاب ایتزلر.
 بنساء علیه شرعه حجت آنلرک قوللریدر. تواتر دکلدر. زیرا
 اولیاء الله اولیان و ایچلرنده هیچ دکلمه بر معصوم بولنیاں جماعتدن
 کذب و دروغک صدوری جائدر.

نظامیه

دردنجیسی — ابرهیم بن سيار بن هانی النظامه منسوب اولان
 (نظامیه) فرقه سیدر.

مومی الیه شیاطین قدریه دندر. کتب فلاسفه بی بالمطالعه آنلرک
 کلامنی معتزله نک کلامنه قاتمش، اصول اعتزالده رفقاسندن مسائل
 آیه ایله منفرد اولمشدر.

۱ — جناب حق دنیاده قوللرینه صلاحلری اولیان شیئی

ایشتمکه و آخرتده اهل جنت و نارك ثواب و عقابنی چوغالتوب
اکستمکه قادر دکلدر. [۱]

۲ — حقیقتده اراده صفتیه متصف دکلدر. کندی فعل
الهیسنی مرید اولهسی علم شریفنه مطابق اولهرق آنک خالق
اولسندن و فعل عبدی مرید اولهسی او فعلک آمری بولمستندن
عبارتدر.

۳ — انسان، حقیقتده روخن عبارت اولوب بدن،
روحک آلتی و قالی در. [۲]

۴ — الوان، طعموم، زوایج و بونلرک امثالی عرضلر
جسدلر. [۳]

۵ — جوهر، اعراض مجتمعدن مؤلف و مرکبدر.

۶ — تمام ماهیتده علم — جهل مرکبک، ایمان — کفرک
مثیلدر. [۴]

[۱] کویا جناب حقک شرور و قیاحندن کالیله تنزیهی آنجق شرور
و قیاحه قدرتنی سلب ایله اولور دیه توهم ایندیلر. زوالیلر بیله مدیلر که
یاغوزدن قاجازکن طلویه طوتلدیلر.

[۲] نظام بوسوزی فلاسفهدن اخذ و اقتباس ایتشددر. شو قدرکه
نظام، بومسئلهده حکمای الیهونه دکل، فلاسفه طبیعیونه میل ایدوب
«روح بر جسم لطیفدر که کل صوینک کله، دهنک سوده سریان کی بدنه
ساریدر.» دیدی.

[۳] نظام بومسئلهده هشام بن الحکمه متابعت ایتشددر. هشام، کاه
اعراضک اجسام و کاه اجسامک اعراض اولدقلرینه حکم ایدردی.

[۴] بومقاله بیده فلاسفهدن اخذ و اقتباس ایتشددر. حکماء هر ایکسینک

۷ — جناب حق، مخلوقاتی الآن بولندقلری حالت اوزره
دفعه واحدهده خلق ایلدی. تقدم و تأخر کموندن ظهورده در.
حدوث و وجودده دکلدر. [۱]

۸ — نظم قرآن (حاشا) معجز دکلدر. معجز اولان افور
سالفه و آتییه دائر بر طاقم مغیباتدن خبر و یرمسیدر. حق تعالی
آنک معارضه سنه صرف اهتمامدن اقتدار عربی سلب ایتدی. اگر
آنلری ترک ایتسیدی، قرآنک (حاشا) مثانی و بلکه آندن افصحنی
کتیرمکه مقتدر اولورلردی. [۲]

۹ — عدد مخبرین لایحصى دخی اولسه تواتر کذبی محتلددر.

۱۰ — اجماع ایله قیاس شرع شریفده حجت اوله ماز.
حجت امام معصومک قولیدر.

۱۱ — امام المسلمین حقنده نصک شوقی واجیدر و رسول

حقیقتلری قوه عاقلدهده حصول صورتدن و امر خارجی ایله بینهماده کی
امتیاز دخی اوصورت حاصله نلک متعلقنه مطابقت و عدم مطابقتندن عبارتدر.
دیدیلر.

[۱] بومقاله دخی خلیط و کون و پروزه قائل اولان فلاسفه کلامندن
مأخوذ و مقتبسدر.

[۲] بوسوز کلام الاهی تکذیب دیمک اولدیغندن نعوذ بالله تعالی
محض کفر و ضلالدر. زیرا جناب حق (قل لئن اجتمعت الانس و الجن علی
ان یأتوا بمثل هذا القرآن لایأتون بمثله ولو کان بعضهم لبعض ظهیراً)
بیوز مشدر.

اکرم اقدمزدن حضرت علینک امامتی حقنده نص، ثابت اولدی.
لکن اونصی حضرت عمر کتم اییدی. [۱]
۱۲ — بر کیمسه نصاب زکاتدن آز اولان یوز طقسان
طقوز درهم کوش، یاخود درت دوه سرقت، و یا بو نسبتده
آخره ظلم و تعدی ایله خیانت ایلمسه فسقه نسبت اولماز. [۲]

اسواریه

بشنجیسی — اسوار نام شخصه منسوب اولان (اسواریه)
فرقه سیدر.
بونلر مذهبارنده نظامیه موافقت ایدوب یالکز بر قاج
مسئله ده آنلردن منفرد اولملاردور.
دیدیلرکه:
جناب حق عدمله خبر و یردیک، یاخود عدمنی بیلدیک شیئه
قادر دکلدور. لکن انسان آکا قادردر. زیرا انسانک قدرتی
علی السویه ضدینه صالحدر. مادامکه انسان، احد ضدینه قادردر،
ضد آخره ده قادر اولور.

[۱] بوده کذب و اقتدار. امامت علی حقنده بویه بر نص صریح
اولسیدی، حضرت علی آنکله احتجاج ایدردی.
[۲] هله بوسوز باهر البطلاندر. ظلمک، سرقتک آزیده جوغیده
عقلا و شرعا حرام و منی در. ائمه اربعه بیندهکی اختلاف یالکز مقدار
وجوب قطع یددهدر. عند الحنفیه اون درهمدر.

اسکافیه

آلتنجیسی — ابو جعفر الاسکافیه منسوب اولان (اسکافیه)
فرقه سیدر.

بونلر دیدیلرکه:

جناب حق عقلایه ظلم ایتکه قادر دکلدور، لکن صبیان
و مجانینه ظلم ایده بیلیر. [*]

جعفریه

یدنجیسی — «جعفر بن مبشر — و — جعفر بن حرب»
نام ایکی شخصه منسوب اولان (جعفریه) فرقه سیدر.
بونلر اسکافیه مذهبیه موافقتله برابر سر مذهبلرندن ابن
مبشره متابعتله دیدیلرکه:
فساق امت ایچنده زناده و محوسدن شر و بدتر کیمهلر
واردور. وحد شرب اوزرینه اجماع امت خطادر. زیرا حدود
شرعیده معتبر اولان نصدر و برجه نکه ده سارق فاسق و ایماندن
مخلعدر.

بشریه

سکرتنجیسی — «بشر بن معتمر» نام کسمیه منسوب اولان
(بشریه) فرقه سیدر.

[۱] جناب حق ظلمدن مترهدور. (وماریک بظلام للعینید)

بشر، افاضل علمای معتزله‌دن ایدی. (تولید) سوزنی
احداث ایدن بودر. سائر فرق معتزله‌دن مسائل آیه ايله تفرد
ایتمش در.

شویله‌که:

۱ — الوان، طعوم، زواج و سائر ادراکات مثلاً عرضلک
سبیلری غیرک فعلندن اولورسه، بو عرضلک فعل غیردن توالد
صورتیله حاصل اولسی جائدر و قدرت و استطاعت، بدن
السانک و جوارحک آفادن صحت و سلامتیدر.

۲ — جناب حق طفل نابالغی تعذیبه قادردر. اگر آتی
تعذیب ایتسه ظالم اولور. لکن حق باریده بویله دیمک مستحسن
دکدر. بلکه واجب اولان بودرکه، اگر حق تعالی حضرتلری
او طفلله عذاب ایدرسه دیمک که او طفل، حد بلوغه ایرسه ایدی،
عذابه کسب استحقاق ایده جک اعمال سیئه‌ده بولنه جقمش ده آنک
ایچون خدای متعال آتی تعذیب ایلدی دیرز.

مزداریه

طقوزنجیسی — «ابوموسی عینی بن صبیح المزدار» منسوب
اولان (مزداریه) فرقه‌سیدر.
مزدار، کلمه‌سی افعال بایندن اسم مفعول اولوب زیارتدن
ماخوذدر.

ابوموسی بشرک شاکردی ایدی. علی آدن اخذ ایتمش در.
فرط تره‌دندن (راهب المعتزله) نامی المش ایدی.

دیگر مذهبداشارندن آتی الذکر درت مسئله‌ده منفرد اولمش در.
شویله‌که:

۱ — جناب حق (حاشا) یالان سویله‌مکده، ظلم ایتمکده
قادردر. اگر یالان سویلسه و ظلم ایتسه (حاشا) آله کاذب، آله
ظالم اولوردی. [۱]

۲ — خلق نظماً و بلاغاً قرآنک مثنی و بلکه آندن
اخستنی آتیانه قادردر. [۲]

۳ — برفعلک مباشرت طریقیه دکل، تولد جهتیله ایکی
فاعلدن وقوعی جائدر.

۴ — اعمال عباد، خدانک مخلوقیدر دین، رؤیت باری‌یه
قائل اولان کافردر.

هشامیه

اوننجیسی — «هشام بن عمرو الغوطی» یه منسوب اولان
(هشامیه) فرقه‌سیدر.

قدردده سائر معتزله‌دن زیاده مبالغه ایدن بودر.
دیگر اهل اعتزالدن مسائل آیه ايله تفرد و تمیز ایتمش در.

[۱] تعالی الله عما یقوله هذا الظالم علواً کبیراً.

[۲] حدوث قرآنده مبالغه ايله قدم قرآنه قائل اولانی اکفاریلین

بودر.

شویله که :

۱ — جناب حقہ (وکیل) اطلاق اولغاز، چونکہ وکیل،

موکلی مستدعیدر، [۱]

۲ — « الف الله بين القلوب » دینلز، [۲]

۳ — اعراض، نه کندیلرینک خالق خدا اولدیغنه دلالت

ایدرلر، نه ده رسالت دعوی ایدن ذاتک صدق مدعاسنه دلیل اولمغه صالحدرلر، وجود خالقه و مدعای رسالتک صدقه دال

اولان آنجق اجسامدر، [۳]

۴ — قرآن کریمده حلال و حرامه دلالت یوقدر،

۵ — امامت، اختلاف ایله منعقد اولماز، [۴] بلکه اتفاق

کل لابد ولازمدر.

[۱] بیللمدیلمکه، اسماء الالهده واقع اولان (وکیل) لفظی (حقیق)

معناسندهدر، (وما انت علیهم بوکیل) قول کریمده اولدیغی کی .

[۲] یوایسه (مالقت بین قلوبهم ولكن الله الف بینهم) قول کریمه

مخالف برسوزدر.

[۳] بوقوله کوره دکرزی یارمق، عصای حیهیه قلب ایتک، اولولری

دیرلتمک کی امور خارقه العادات، یدمؤیدنده ظهور ایدن ذات جایل

القدرک صدق مدعاسنه دلیل اوله مامق لازم کلیر، حال بوکه لازم، وکذا

ملزوم باطلدر.

[۴] مقصودلری حضرت ابوبکرک امامتنه طعندر، زیرا امامتی

جیع صحابه ناک اتفاقیه منعقد اولمیوب هر طرفده آنک خلافی اوزره برطائنه

قالمشدی، (کذا فی شرح المواقف)

۶ — جنت وجهنم هنوز یارادلامشدر، زیرا شمدیکی حالده

بونلرک وجودنده فائده یوقدر.

۷ — حضرت عثمان، رضی الله عنه نه محاصره اولغش،

نه ده قتل ایدلش ! [*]

صالحیه

اون برنجیسی — صالح نامنده بر شخصه منسوب اولان

(صالحیه) فرقه سیدر.

بو یادکارلر دخی علم، قدرت، اراده، سمع، بصر صفتلرینک

میتله قیامی بالتجویر بو صورتله آرقداشلرندن تمیز و تفرد ایتمشلردر.

(دیمک که ناس بو صفتلره متصف اولدقلری حالده کندیلرینک

اموات اولملری و جناب حتمک حی اولماسی جائز اولمق لازم

کلیر، بو قول ایسه باهر البطالاند.

حابطیه

اون ایکنجیسی — احمد بن حابطه منسوب اولان (حابطیه)

فرقه سیدر.

احمد، نظامک اصحابندن ایدی، مذهب نظامه بدع آتییه

علاوه ایله تفرد ایتمشدر.

دیمشدرکه : « عالمک (خاشا) ایکی آلهی واردر، بزی قدیمدرکه،

[*] بوده متواترک خلایقدر.

اول جناب اللهدر. دیگری محدثدرکه، بوده جناب مسجدر. روز جزاده خلقت محاسبه سنی بو کوره جکدر. (وجاء ربك و الملك صفاً صفاً) قول کریمله مراد خدا بودر. (ان الله خلق آدم على صورته) حدیث شریفلهده، (يضع الجبار قدمه في النار) قولیهده مقصود بودر.

بونك كي دها بعض هذيانلری واردر.

سيف الدين آمدی «بونلر كفار مشرکیندر» دیدی [*]

حدیه

اون اوچنجیسی - «فضل حدی» به منسوب اولان (حدیه) فرقه سیدر.

بونلر حابطیه، مذهبنده درلر. یالکر بروجه آتی آکابعض علاوه لر ایتدیلر.

۱ - تناسخه قائل اولملر.

۲ - هر حیوان، مکلفدر دیملر. شویله که:

جناب حق حیواناتی دار دیادن بشقه بر دارده عاقل، بالغ اولدقلری حالده ابداع، و کندی معرفت و علنی ذاتلرنده خلق، ونعم الهیه سنی آنلره تماماً ابدال ایلدی. آندن صکره جمله سنی

[*] سيف الدين آمدنيك اسمي علي بن علي بن محمد بن السالم التعلبي در. ابتداء نشأته حنبلي المذهب ايدى. صكره مذهب شافعي به منتقل اولوب ۶۲۱ تاريخنده دمشقده داربقايه ارحال ايلدى. (تاريخ ابى الفدا)

دوچار ابتلا ايدوب اونم سنيه به شكر ايله مكلف قيلدى. كافه تكاليف الهيه سته اطاعت و انقياد ايله، ادای حق شكران ايدنلری بولندقلری دارنعيده تقرير و ابقا - وهر امرينى ترك ايله عصيان ايدنلری او دار نعيمدن نارجميدن عبارت اولان دارعذابه اخراج ايلدى. ايکيسي اورته سنی حرکت ايدنلری ده دنيايه چيقاردی، و آنلره انسان صورتی کبی، سائر حیوانات صورتلری کبی صور مختلفه اوزره بو اجساد کشفیه بی کیديروب کناهلری مقدارنجه کندیلرینی باسا وضراء، شدت و رخاء، آلام و لذات ايله مبتلا قيلدی. معاضیسی اقل، طاعاتی اکثر اولانك صورتی ده احسن، آلامی ده اقل اولور. بونك عکسی اولانده بالعکس در. ايشته حیوان، کنهکار قالدینی مدنجه دنيايه بر صورتدن ديكر صورته تحول و انقلابدن خالی اولماز.

(بو سوز دخی تناسخك عینی در.)

معمریه

اون دردنجیسی - «معمربن عباد السلی» به منسوب اولان (معمریه) فرقه سیدر.

بونلرده مسائل آتیه ايله آرقداشلرندن تمیز ایتملردر.

۱ - جناب حق اجسامدن غیری برشی خلق ایتمز.

اعراضی اجسام، اختراع ایدیور. یا طبعاً - آتش و کونش کبی که بری احراقی، او بری حرارتی احداث ایلر. یا اختیاراً -

- حیوان کی کہ، حرکت و سکونی، اجتماع و افتراقی احداث ایلر .
- ۲ — جناب حق قدم ایله وصف اولنماز . زیرا (قدم) تقدم زمانی به دلالت ایدر . وجود باری ایسه زمانی دکلدرد .
- ۳ — جناب حق کندی نفسی یلر ، زیرا ایله جک اولسه عالم ایله معلومک المحادی لازم کلیر . بو ایسه تمتع در .
- ۴ — انسانک اراده دن غیری فعلی یوقدر . کرک مباشرت جهتدن اولسون ، کرک تولید طریقله اولسون .
- حرکت و سکوندن ، خیر و شر دن هر فعلی اراده اختیاریه سنه مستنددر و بو استاد ، مباشرت طریقله در . تولید طریقله دکلدرد . [*]

ثمامیه

اون بشنجیسی — « ثمامه بن اشرس النخیری » نام شخصه منسوب اولان (ثمامیه) فرقه سیدر .

ثمامه ، خلفای عباسیه دن (مأمون) ک شرف قرب و حضور یله ممتاز اولان علما دن اولوب سخافت دین ایله خلاعت نفس یتنی جامع ایدی .

فرق سائر دن مابها الامتیازی بدع آیه در .

[*] معمر یوقولنی فلاسفه ک حقیقت انسانیه به دائر اولان مذهبیری اوزرینه بنا ایشدر . بو مذهب ذاهب اولان فلاسفه دیشدر که : « انسان جسد دکلدرد . جسدک غیری بر جوهر در و نفسیه قائمدر . ممکن و متحیر دکلدرد . لکن جسدک مدبریدر و آنک جسد ایله علاقه سی تدبیر و تصرف علاقه سیدر . »

- ۱ — افعال متولده ک فاعلی یوقدر ، چونکه افعال متولده ی سینیک فاعلنه استاد ممکن دکلدرد . زیرا بو استاد ، فعلک میته استادینی مستلزمدر . مثلاً بر کیمسه . بر شخصه اوق آتسه ، اوق او شخصه واصل اولمازدن اول ، کندی وقات ایتسه ، فوتندن ضکره اوق شخص مومی الیه واصل اولسه ، بو صورتده فعلی سیک فاعلنه استاد ، میته استاد اولمش اولور .
- افعال متولده خدایه ده استاد اولنه ماز . زیرا بو استاد ، خدادن امر قبیحک صدورینی مستلزمدر .
- ۲ — معرفت ، نظردن متولددر و بو سائر متولدات کی فاعلسر بر فعلدر .
- ۳ — معرفت ، ورود شرعدن مقدم واجیدر .
- ۴ — یهود و نصاری ، محوس و زنادقه و کذلک بهائم و اطفال روز جزاده تراب اولوب کیده جک ، بونلردن هیچ بری نه جتته ، نه ده جهنمه کیرمیه جک .
- ۵ — استطاعت — آتک آفادن سلامتی ، جوارحک صحتی در و بوده قبل الفعلدر .

خیاطیه

اون آلتنجیسی — ابو الحسین بن ابی عمرو خیاطه منسوب اولان (خیاطیه) فرقه سیدر .

فرق سائر دن امتیازی مسائل آیه ایله در .

- ۱ — خیر و شر، کافه افعال، مخلوق بشردر.
- ۲ — معدوم، حال عدمند — ثابت و مقرر معنایسته
اوله رق — شی، تسبیح اولوز.
- ۳ — ذوات معدومه ثابت، حال عدمارنده صفات اجناس
ایله مشفدرلر، بناء علیه جوهر و عرضه حال عدمارنده جوهر
و عرض دینیر.
- ۴ — اراده الله، ذات الله ایله قائم، صفت دکلدیر. اراده
باری، جناب حقک غیر مکره و غیر کاره اولمیدر. اراده باری،
جناب حقک کندی افعالنده اراده سی آنلری بر وفق مراد
یاراتمه سیدر. افعال عبادده دخی آنلر ایله امر ایتمه سیدر.
- ۵ — جناب حقک سمیع و بصیر اوله سی، سمع و بصرک
متعلقارینه — یعنی مسموعات و مبصراته عالمدر دیمک اولوب سمع
و بصر صفتلریله اتصافی مشعر دکلدیر.
- ۶ — جناب حق کندی ذاتی، یاخود غیرینی کورر دیمک
آکا عالم دیمکدر.

جاحظیه

اون یدنجیسی — عمرو بن بحر الجاحظ نام ذاته منسوب
اولان جاحظیه فرقه سیدر.
عمرو، خلفای عباسیه دن معتصم و متوکلک ایام خلافتلرنده
شهرت شعار اولان فضلادن، بلغادن بر ذات اولوب کتب فلاسفه فی

- بالمطالعه مقالات فلاسفه دن چوغنی کندی عبارات بلیغه و لطیفه سیله
ترویج ایشلر در. بوده سائر اهل اعتزالدن مسائل آیه ایله تمیز
و تفرد ایشلر در.
- ۱ — معارفک کافه سی ضروری در. هیچ بری افعال
عباددن معدود دکلدیر.
 - ۲ — بزم بریمزده اراده یوقدر. بزم فعلیزی اراده ایتمه من
عدم سهودن — یعنی او فعلیزه عالم و غیر ساهی اولمه مزدن
عبارتدر. غیرک فعلینی اراده ایتمه من دخی نفسک آکا میلانی دیمکدر.
 - ۳ — اجسامک طبایع مختلفه سی و آثار مخصوصه سی وارددر. [۱]
 - ۴ — جوهرک انعدامی، قنایی، تمتع در. متبدل اولان
آنحق اعراضدر. جواهر، حالی اوزره باقیدرلر. [۲]
 - ۵ — آتش، اهلی کندی به جذب ایدر. یوقسه اهل ناری
جناب حق ناره ادخال ایده جک دکلدیر.
 - ۶ — خیر و شر، فعل بشردر.
 - ۷ — قرآن جسددر. کاهی رجه، کاه امرائه به منقلب اولور.

کعبیه

اون سکرنجیسی — ابوالقاسم بن محمد الکعبی به منسوب اولان
(کعبیه) فرقه سیدر.

- [۱] بو طبیعیون حکما مسلکیدر.
- [۲] هیولی حقنده ده بویه دینلشدیر.

ابو القاسم، بغداد معتزله سندن و خياطك شاكر دانستن ایدی.
فرق سائر همدن سبب امتیازی شو ایکی مسئله در .

۱ — فعل خدا بغیر اراده واقعدر . «حق تعالی افعالتك مریدیدر .» دینلیدی وقت مراد، افعالتك خالق دیمك اولوب «غیرینك افعالتی مریددر .» دینلیدی وقت دخی «آنری آمردر .» دیمك اولور .

۲ — جناب حق نه کنیدیسی، نه ده غیرینی کورمز .
کورر دیمك، بیلیر دیمکدر . یعنی صفت بصیر علمه راجعدر .

جاییه

اون طقوزنجیسی — محمد بن عبد الوهاب الجیائییه منسوب
اولان (جاییه) فرقه سیدر .

جیائی، بصره معتزله سندن ایدی . مدار تمیزی مسائل آیه در .
۱ — اراده باری حادثدر . محله دکلدر . جناب باری
بو اراده حادثه ایله مریددر و آنکه موصوفدر .

۲ — الله تعالی، قنای عالمی اراده ایتندیکی وقت عالم،
محله اولیان بر فنا ایله فانی اولور .

۳ — الله تعالی، حروف و اصواتدن مرکب بر کلام ایله
متکلمدرکه آنی جسمه خلق ایدر . او کلامك متکلمی آنی فاعل
و خالق اولاندر . صفت کلام، کندیه قائم اولان و کندییه حلول
ایلین دکلدر .

۴ — حق تعالی، آخرتده کورمز .

۵ — قول، فعلتك خالقیدر .

۶ — مرتکب کیره نه مؤمندر، نه کافردر . اگر توبه سز
وفات ایدر سه محله فی النار اولور .

۷ — کرامات اولیا ثابت دکلدر . زیرا اولیادن کراماتك
صدورنده قائده یوقدر .

۸ — مکلفك عقلنی اکمال و آنك ایچون اسباب تکلیق
تهیه و استحضر ایتك — یعنی مکلفه لطف، و آکا اصلح اولان
شیئه رعایت ایتك جناب حقه واجیدر .

۹ — انبیای عظام، علیهم السلام ضغائر و کبائر ذنوبدن
معصومدرلر .

ابو علی الجیائی احکام مذکوره ده اوغلی ابو هاشمه مشارکت
ایتمشدی . صکره مسائل آیه ایله آندن متمیز و متفرد اولمشدر .
۱ — جناب حق، صفت علمك ایجابیه، و عالمیتی ایجاب
ایندر حالت ایله دکل، مجرد ذاتیه عالمدر .

۲ — جناب حقك سمیع و بصیر اوله سنك معناسی «حی
در، کنیدیسنده آفت یوقدر» دیمك اولور .

۳ — عوض ایچون ایلام، جائدر .

بهشیه

یکر متجیسی — جیائی نك اوغلی ابو هاشم عبدالسلامه منسوب
اولان (بهشیه) فرقه سیدر .

ابو هاشم، پدریدن مسائل آیه ایلله متفرد اولمشدر.

۱ — معصیتسر دم وعقابه استحقاق ممکندر [۱].

۲ — قبحی بیلدیکی حلاله بر کیره اوزرینه مصر اولانک دیگر کیره دن توبه ورجوعی مقبول دکلدر [۲].

۳ — قدرتك فقدانده توبه قبول اولماز. مثلاً کاذب اولان کیمسه کندینه دیلسزک طاری اولدقدن صکره یالاندن، زنا ایلله مألوف اولان کیمسه آلت تناسلی کسلوب خادم ایدلدکن صکره زنادن توبه ایلسه بونلرک توبه لری مقبول اولماز.

۴ — علم واحد، علی التفضیل ایکی معلومه تعلق ایتمز.

۵ — جناب حقک بر طاقم احوالی [۳] واردرکه، او احوال نه معلومدر؛ نه مجهولدر؛ نه قدیمدر؛ نه حادثدر.

سیف الدین آمدی دیدی که :

«ابو هاشمک بوقولنده تناقض واردر. زیرا بر شیدک حادث اولسی، قدیم اولماسندن؛ مجهول اولسی، معلوم اولماسندن بشقه معنای مفید دکلدر. همده بر حالت غیر معلومه اثباته ده یول یوقدر.»

[۱] بو ایسه هم اجاع امته، همده حکمته منافیدر.

[۲] بو خالده کافرک ادنی بر کنهه اصراری سبیلله اسلامی صحیح اولماق لازم کلیر.

[۳] بو احوالدن مراد، صفاتدر.

شیعه

کبار فرق اسلامیه دن ایکنجیسی، شیعه در.

شیعه، لفظی لسان غریبه مطلق بر شخصک اعوان وانصارینه واتباع واصحابنه اطلاق اولنور.

صکره دن ائمه فقها و متکلمینک متقدمین ومتأخرینی بو اسمی عامدن خاصه نقل طریقله امام علی کرم الله وجهه حضرتلرینی سائر خلفای راشدینه ترجیح ایدن و حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم اقدمزدن صکره نص جلی یاخود نص خفی ایلله امام حق اودر دین و «امامت و خلافت آندن، و آنک اولاد کرامندن چیقماز. چیقارسه دیگرلری طرفندن واقع اولان ظلم ایلله، یاخود آندن و یا اولادندن تقیه طریقله چیقار.» دیه اعتقاد ایلین قومه تخصیص ایلدیلمز.

شیعه، دخی یکریمی ایکی فرقهیه منقسم اولمشدرکه، بونلرکده بعضیسی بعضیسنی اکفاره قدر چیقشمشدر. اصلاری اوچدر.

غلاة ۱ زیدیه ۲ امامیه ۳

غلاة

اصول ثلاثه دن اولکیسی (غلاة) نامنی آلانلر درکه، بونلر دخی اون سکر فرقهیه منقسم اولمشلردر.

سبائیه

غلاة شیعه نك منقسم اولدینی اون سکر فرقه دن برنجیسی

عبد الله بن سياه منسوب اولان (بنایه) فرقه سیدر.

بالاده حضرت عثمانك واقعة فاجعة قتلته سبب اولان احوالك
تقل و حکایه سنی صروده خامه کذار بیان اولدینی اوزره مرقوم
(عبدالله بن سبا) مشارالیه حضرت عثمانك عهد خلافتده مسلمان اولمش
یهودی الاصل بر آدم ایدی که خلق طاعت حضرت مشارالیهدن
خروج تشویق ایله ایقادنارده فساد سعی ایدن بودر. حرکات سیئه فتنه
انگیزی محث مذکورده بوندن دهاز یاده جه تفصیل و ایضاح ایدلمش در.
بر کون حضرت علی به خطاباً (حاشا) سن الله حقین !

دیدى . حضرت علی دخی آتی مداینه نفی و تغریب ایلدی .

یهوددن دوغمه اولان بو یادکار ملعت شعار اوائل حالنده
وضی موسی (یوشع بن نون) حقیده ده بویله بر کفری تقوه
ایدردى . یعنی «یوشع، الله حقدرد» دیر ایدی .

وجوب امامت علی قولنی اک اوّل اظهار واحداث ایدن
بودر . صنوف غلاة بو حریفدن تشعب ایتمش در .

مرقوم دیر ایدی که :

«حضرت علی وفات ایتدی وابن ملجم آتی شهید ایتدی .
آنك اولدوردیکی امام علی صورتنده بر شیطان ایدی . حضرت
علی الیوم بلوطلرده در . رعد، آنك آوازی و برق، قاجیسیدر
و آخر زمانده یه اینوب دنیای انوار عدل ایله طولدوره جقدرد»
بونك مذهب باطلنه سالک اولانلر كوك کورله دجه «علیک

السلام یا امیر المؤمنین» دیزلر ایتش !

کاملیه

ایکنجیسی - ابو کامله منسوب اولان (کاملیه) فرقه سیدر که
غلاة شیعه نك اشعارندندر .

ابو کامل، ارتحال نبویدن صکره امام علی به بیعت ایتدکلری
ایچون اصحاب کرامك کافه سنی و کندی حقی اولان امامت
و خلافتی آرامیوب ترك ایتدیکیچون حضرت علی بی تکفیر ایلدی .
بوخیث، عندالموت تناسخ ارواحده قائل اولدی و «امامت
بر نوردز؛ بر شخصدن شخص آخره منتقل اولور و او نور بر
شخصده نبوت و دیگر شخصده امامت اولور و بعضاً دخی نور
امامت، نور نبوته منقلب اولور .» دیدى .

بنایه

غلاة شیعه نك اوچنجیسی - «بنان بن سمان التیمی الهدی
الینى» نام شخصه منسوب اولان (بنایه) فرقه سیدر .

بونلر «جناب حق (حاشا) انسان صورتنده در و آنك هپسی
هالك اولور؛ یالکز وجهی یاقی قالیر و روح الله حضرت علی به،
آندن صکره علینك بخدومی محمد بن حنفیه به، آندن صکره اوغلی
ابی هاشمه، وبعده بنانه حلول ایتمش در.» دیدیلر و بر منوال
محرر الوهیت جناب علی به قائل اولدیلر .

مزویدر که :

مرقوم بنان بن سمان، (امام محمد باقر) رضی الله عنه

حضرت تارینه مکتوب کوندروب امام مشارالیهی کندی اعتقاد باطله دعوت ایتشدی. حضرت امام دخی کترین آدمه «شو مکتوبی یوتارمیسین؟» بیوردی و حریف یوتدینی کبی وفات ایدوب بنانک بطلانی و حضرت امامک کرامتی ظاهر اولدی. مرقوم بنانی ده اک صکره (خالد بن عبد الله القسری) نامنده بریسی قتل ایلدی.

حضرت علی کرم الله وجهه زمان خلافتده کندی حقنده مذهب حلوله ذاهب اولان ملاحدی بی سیاسته احراق بالنار ایدردی.

حضرت علیدن صکره مخدوم مکرملری (محمد بن حنفیه) حقنده «مختار بن ابی عیید» دخی حلول و اتحاد اعتقادی اظهار ایتدیکی (محمد بن حنفیه) نک مسیوعی اولدقده حضرت مشارالیه غضبناک اولوب مختاره قرین ولعت ایله کندیکنک بولوث تممتدن برائتی اظهار و اعلان ایلدی.

(محمد بن حنفیه) دن صکره، امام جعفر صادق حضرتلرینک دخی سمع شریفارینه بو خبر ضلالت اثر واصل اولدقده اوده مرتکب و مخترعنه لعنت ایله اظهار برائت ذمت بیوردیلر.

مغیره

غلاة شیعه نك دردنجیسی — «مغیره بن سعید الجلی» یه

منسوب اولان (مغیره) فرقه سیدر.

بونلر «جناب حق نوردن بررجل صورتنده در. باشند» نوردن بر تاج وار. قلبی منبع حکمتدر. وقتا که مخلوقات یاراتمی مراد ایتدی، اسم اعظم ایله تکلم بیوردی. متعاقباً اوچوب باشند بر تاج قوندی که (سبح اسم ربك الاعلی الذی خلق فسوی) نظم جلیلی بو معنای مشعردر. بعده انه اعمال عبادی یازدی و آنلرک عصیانته مطاع اولوب غضبه کلمکه ترلهدی. ترندن بری طساتی و نورانی، و دیگری طوزلی و ظلمانی ایکی ذکر حاصل اولدی و بحر نیره نظر ایتدکده کندی کولکه سنی کوروب او کولکه دن بر مقدار آلهرق مهر و ماهی آندن یاراتدی و «بنمله برابر اله آخر کرکز.» دیهرک کولکه نك باقیسنی نفیاً للشریک افنا ایلدی.

«صکره ذکر اولان طاتلی دکردن مؤمنلری، و طوزلی دکردن کافرلری یاراتدی و ناسک ککرده راه نجات اولدینی بر زمانده حضرت محمد علیه السلام اقدامزی بعث و ارسال بیوردی و امامتی — یعنی حضرت علی بی امامتدن منع خصوصی — کوکله، یرلره، طاغلره، طاشلره عرض ایتدکده جمله سی ابا ایدوب انسان — یعنی حضرت عمرک تشویقیله و کندیدن صکره خلافتی آکا وصیت ایتک شرطیله حضرت ابو بکر قبول ایلدی و (کمل الشیطان اذ قال للانسان اکفر فلما کفر قال انی برئ منک) آیت جلیله سی ابو بکر ایله عمر حقنده نازل اولدی و امام منتظر، زکریا بن محمد بن علی بن الحسین بن علیدر و خروجه مأمور

اولنجیه قدر بر حیات اوله رق (جیل حاجر) ده مقیدر. دیدیلر.
(مغیره) بالآخره قتل اولندی. قتلندن صکره کندی اصحابی
اختلافه دوشوب کیی امام منتظر، مغیره در! کیی - مغیره نك
دیدیکی کیی - زکریادر دهرک هرایکی طاقم ده ضالانده قالدیلر.
«نعوذ بالله تعالی منهم»

جناحیه

غلاة شیعه نك بشنجیسی - «عبد الله بن معاوية بن عبد الله
بن جعفر ذی الجناحین» نام شخصه منسوب اولان (جناحیه) فرقه سیدر.
بونلر دخی تناسخ ارواحه قائل اولوب دیدیلر که :
«روح الله ابتدا بدن جناب ابوالبشره، آندن صکره بدن
حضرت شیعه، آندن دخی حضرت علی ایله اوج نفر ولد مکرمنه
منتهی. اولنجیه قدر ابدان انبیا وائمةیه واک صکره ده عبد الله بن
معاویه به منتقل اولدی.»

بو طائفه مردوده رئیس مذهبیری مرقوم عبد اللهک الیوم
بر حیات اولوب اصفهانده کائن بر طاغده مقیم ایدوکنی و قریباً
خروج ایده جکنی اعتقاد و یوم قیامتی انکار و خرومیتیه و زنا
مثالو محرماتی استحال ایدر.

منصوریه

غلاة شیعه نك آلنجیسی - «ابو منصور عجل» به منسوب
اولان (منصوریه) فرقه سیدر.

ابو منصور (امام محمد بن علی الباقر) حضرت ترینه ادعای
نسبت ایدردی. حضرت امام عقائد باطله سنه مطلع اولنجیه آتی
حضورندن طرد ایله کنديسنندن تبری ایلدی. اوده حضرت
امامك وفاتنه قدر سکوت ایدوب بعده کندی نامنه اعلان امامته
جراتله «امام محمد باقر حضرت ترينك دارعقبایه ارنحانده امامت
بکا منتقل اولدی.» دیدی.

ملوك امويهدن (هشام بن عبد الملك) زماننده والی عراق
مشهور (حجاج ظالم) ابو منصورك خيث دعوتنه واقف اوله رق
آتی اخذ ایله صلباً اعدام ایلدی.

ایشته بونلر دخی «امام محمد باقر بن علی بن حسیندن صکره
نوبت امامت ابو منصوره منتقل اولدی. ابو منصور سحابیه
خیقدی! جناب حق ایله منصورك باشی صیغادی!! و آکا «او غلم!
یره این! بندن تبلیغ ایت!» دیدی. صکره آتی یره ایندیردی.
(وان یروا کسفاً من السماء ساقطاً یقولوا سحاب مرکوم)
قول کریننده مذکور اولان (کسف ساقط) ابو منصور در [*]
ورسل و رسالت، ابدأ منقطع اولماز و جنت، حب و موالاتیله
مأمور اولدیغیمز بر کیسه نك اسیدرکه اوده امام حقدیر. جهنم
دخی بغض و معاداتیله مأمور اولدیغیمز دیگر بر کیسه نك اسیدرکه

[*] ابو منصور دعوائی امامته قانعینمازدن اول (کسف) ایله مراد
علیدر دیر ایدی.

اوده (حاشا ابوبکر و عمر کبی) امام حقک ضدی و خصمیدر .
فرائض و محرمات دخی موالات و معاداتلریله مأمور اولدیغمز
بر طاقم رجالک اسمایدر . دیدیلر . بوتأویلدن مقصودلری شو
درکه : موالاتیله مأمورز دیدکاری کی - یه ظفریاب اولانلر
اعتقادلرنجه جنته واصل و داخل اولمش صایله جفندن اهل جنتدن
تکلیف و خطاب، ساقط اولدینی کی، آنلردن ده تکلیف و خطاب
قالقار .

خطایه

غلاة شیعه نك یدنجینی - « ابو الخطاب محمد بن زینب
الاسدی » یه منسوب اولان (خطایه) فرقه سیدر .

ابو الخطاب، استدالری (ابی عبد الله امام جعفر صادق)
حضرتلرینه منتسب ایدی . صکره امام مشارالیه مرقومک کندی
حق عالیرنده کی غلو باطلنه واقف اولدقده آندن اعراض و تبری
بیوردیلر . حضرت امام یووجه ایله کنديسندن اعراض و تبری
بیوردقن صکره، اوده کندی نامنه ادعا و اعلان امامته قیام ایتدی .
بوتلر « ائمه، انیادر و ابو الخطاب دخی نبی در » آندن اول
کلن انیا ابو الخطاب طاعت و عبادت، فرض اولدیغنی بیان ایتمشلردر
وائمه معصومین یالکر انیاده دکلدرلر . (حاشا) الهدرلر .
حسین افسیدیلر من ابن اللهدرلر . جعفر صادق دخی الهدر .
لکن ابو الخطاب آندن ده، امام علیدن ده افضلدر . » دیه زعم

ایدرلر و کنديلرینه موافقت ایدنلرک مخالفلری علیه یالان
شاهدلکی ایتلرینی حلال بیایرلردی .

« ابو الخطاب قتلندن صکره اصحابندن بر جماعت (معمربک)
امامتیه ذاهب اولوب حال خیاستنده ابو الخطاب عبادت ایدمکدکاری
کی، معمردده عبادت ایدر اولدیلر و « جنت - نعیم دنیادن،
جهنم - آلام دنیادن عبارتدر . دنیا قانی دکلدر . » دیدیلر و جمیع
محرماتی مباح درجهینه تنزیل و فرائضی ترک ایلدیلر .

دیگر بر جماعت دخی ابو الخطاب قتلندن صکره (بزینغ) ک
امامتیه ذاهب اولوب «هر مؤمنه وحی الهی نازل اولور» دیدیلر
و یو یابده (وما کان لنفس ان تموت الا باذن الله) قول کریمیه تمسک
ایدرک (باذن الله) ی (بو حی الله) ایله تفسیر ایلدیلر .

برده « بزینغ اصحابی ایچنده جبریل و میکائیل علیهما السلامدن
بیله دها خیرلو کیمشدر وارددر و بوتلر ابدأ اولزلر . نهایت عمره
و اصل اولدقلرنده عالم ملکوتیه رفع اولورلر . » زعم یاطلننده ده
بولنورلر .

اوچنجی بر جماعت دخی، ابو الخطاب قتلندن صکره امامت
(عمر و بن بنان الجلی) یه منتقل اولدیغنه ذاهب اولوب شوقدرکه
بوتلر اولومه قائل اولمشلر !

غراییه

غلاة شیعه نك بکرنجینی (غراییه) فرقه سیدر .

بونلر دیدیلرکه :

« حضرت محمد علیه السلام، حضرت علی رضی الله عنه
ضرباك غرابه، ذيابك ذبابه مشابهندن زیاده مشابه ایدی .
بناءً علیه جناب حق جبریل علیه السلامی علیه بعث و ارسال
بیورمشیکن، جبریل یا کیلوب رسالتی حضرت محمد تبلیغ ایلدی !
بو سیدن ناشی (صاحب الریش) لعنت ایدوب طوررلر .
(صاحب الریش) ایله ده جبریل امینی مراد ایدرلر . بونلرک
شاعرلری :

« غلط الامین حجاز ها عن حیدره »

دیمش در . الله عقل ویرسون !

ذمیه

غلاة شیعه نك طقوزنجیسی (ذمیه) فرقه سیدر .

بونلر حضرت محمد، صلی الله علیه وسلم اقدمزلی ذم ایدر
اولدقلر یچون (ذمیه) نامنی آلدیلر .

دیرلرکه :

« حضرت علی اله اولوب ناسی کندی به دعوت ایتک اوزره
حضرت محمدی بغت و ارسال ایدن اودر . حضرت محمد ایسه
ناسی کندی نامنه دعوت ایلدی . آنکچون ذمه مستحق اولدی . »

حاشا وکلا .

بونلردن برطاشه دخی حضرت محمدکده، حضرت علی نکده

الوهیتلرینه قائل اولدیلر . شو قدر که برینی او برینه تقدیمده
اختلاف ایدوب احکام الهیتده کیی حضرت علی بی، کیی حضرت
محمدی تقدیم ایلدی . بعضیلری ده (اصحاب عبا) تسمیه اولنان
حضرت محمد، حضرت علی، حضرت فاطمه، حضرت حسن،
حضرت حسین اقدیلر مزك بشی ده آلهدر و جمله سی شی واحددر .
روح الله بشنده مساوات اوزره حلول ایتش در . هیچ برینک
دیگرلری اوزرینه برکونه فضل و مزیتی یوقدر دیهرک اعلان
ضلال ایلدیلر .

بونلر کویا تأیث، عیندن احترازاً حضرت فاطمهیه (فاطمه)

دیمزلر .

هشامیه

غلاة شیعه نك اونجیسی - « هشام بن الحکم و هشام بن السالم
الجو البقی » نام ایکی شخصه منسوب اولان (هشامیه) فرقه سیدر .
هشام بن الحکم شیعه نك متکلملرندن ایدی . بونک معتزله دن
ابو الهذیل ایله علم کلامده مناظره سی مشهوردر .

بو خیشلرک ایکسی ده الله تعالانک جسند اولدیغنده یکران
وفاق اولدقدن صکره اختلاف ایدوب ابن حکم « الله تعالی طویل،
غریض، عمیقدر و آنک طولی، عرضی، عمقی مساوی در . بیاض
وصافی کموش کولچه سی کی در ! هر جانبدن پارل پارلار !
و آنک لونی، طعمی، رایحه سی، نبضی ده وار ! و بوصفتلر ذات

یا کنک غیری دکلدر والله تعالی قالقار! اوطورزا! متحرک و سارکن
اولور. اجسامه مشاهد. اجسامه مشابه اولسه ایدی، وجود
اجسام، وجود خدایه دلالت ایتزدی. کنبدن منفصل اولان
برشعاع، واسطه سیله تحت الثری اولانی ده بیلیر و کندی قاریشیه
یدی قاریشدر و بلا تفاوت عرشه ماسدر. یعنی ته کندی عرشیدن،
نه ده عرش کنبدن فضله کلیر و اراده باری بر حرکتدز که کنبدنک
ته عینی در، نه غیری در و جناب حق اشیایی وجوده کلدکن صیkre
قدیم ده حادث ده اولیان بر علم ایله بیلیر، زیرا علم، صفتدر. صفت
ایسه بشقه برشیه وصف اولتاز و کلامی بر صفتدر که نه مخلوقدر،
نه غیر مخلوقدر وائمه، معصوم و انبیا غیر معصومدر لر. زیرا نبی به
وحی اولنورده آنکه الله تقرب ایدر. امام ایسه کندی به وحی
اولنادیغدن آنامدن معصوم اولق لازم کلیر و اعراض، وجود
باری به دلالت ایتز. وجود باری به دلالت ایدن آنحق اجسامدر.
دیدن.

ابن حکمک آرقداشی اولان (سالم) دخی «حق تعالی
انسان صورتنده در. کنبدنک الی، آیانی، برونی، قولانی، کوزی،
آغزی، حواس خمنی واردز. چوق سیاهدز. نصف اعلاسی
محوقدر، نصف اسفل مصتدر. شوقدر که لم و دم دکلدر.» دین
ایدی «تعالی الله عن ذلك علواً کیراً» (مصمت، جوفی اولیان
شیئه دینیر.)

و...

زراریه

غلاة شیعه نك اون برنجینی «زرارة بن اعین» نام شخصه
منسوب اولان (زراریه) فرقه سیدر.

بونلر صفات اللهك حدوشنه قائل اولوب «صفاتك حدوث
و حصولدن مقدم جناب حق حیات، صفتیه متصف دکل ایدی.
اول وقت حی ده دکل ایدی. عالم و قادرده دکل ایدی. سمیع
و بصیرده دکل ایدی.» دیدیلر.

یونسیه

غلاة شیعه نك اون ایکنجیسی - «یونس بن عبد الرحمن
القیمی» نام شخصه منسوب اولان (یونسیه) فرقه سیدر.
یونس، مشبه شیعه دن اولوب مسائل مذهبییه نی مین کتابلر
تالیف ایتمش در.

بونلر «جناب حق عرشك اوستنده در. آتی ملکر طاشیر
و هر نه قدر ملائکه نك محمولی ایسه ده ینه آنلردن دها قوی در.
طوره قوشی کی که وجودی آیقلرندن اقوی ایکن آتی ایکی ایجه
وضعیف آیانی طاشیر.» دیدیلر.

شیطانیه

اون اوچنجیسی - «شیطان الطاق» نامیه معروف اولان
محمد بن نعمانه منسوب اولان (شیطانیه) فرقه سیدر.
بو ذیر ایدی که :

«جناب حق، غیر جسمانی تر توردور و مع ذلك انسان، صورتنده در و اشیا بی آحق وجوده کلدکن صکره بیلیر.»

رزامیه

اون دردنجیسی — «رزام بن شاقو» نام شخصی منسوب اولان (رزامیه) فرقه سیدر.

بونلر «امامت، حضرت علیدن صکره محمد بن حنیفه، آندن اوغلی ابی هاشم عبد الله، آندن ده وصیت ایله علی بن عبد الله بن عباس، آندن صکره محمد بن علی به متقل اولوب محمد بن علی دخی اوغلی ابراهیمه وصیت ایلدی. ابراهیمده منصوره کچدی. صکره جناب حق، ابو مسلم خراسانی به حلول ایلدی و ابو مسلم منصور خلیفه قتل اتمدی.» دیدیلر و محارمی استحال، فرائضی ترک ایلدیلر.

بونلردن بعضیلری ده (مقنع) نام شخصک الوهیتنه قائل اولدیلر. «خذ لهم الله»

مفوضه

اون بشیخیسی — (مفوضه) فرقه سیدر.

بونلر «جناب حق حضرت محمدی یازاندقندن صکره دنیا و مافیهاک خلق و ایجادینی آکا تقویض بیورمغله خلاق جهان، بی آخر الزماندر.» دیرلر.

بعضیلری ده جناب حق کائناتک امر ایجادینی حضرت علی به تقویض بیورمش؛ اوده دنیایی یاراتمش دیه اعتقاد ایدرلر.

بدائییه

اون آلتنجیسی (بدائییه) فرقه سیدر.

بونلر «جناب حق برشیئی اراده بیورر. صکره اوشی کندیسنه ظاهر اولور. یعنی جناب حقه ظاهر اولیان شیئک صکره دن کندیسنه ظاهر اولمی جاژدر.» دیدیلر. بوحالده جناب حقک عواقب اموره عالم اولمامسی لازم کلیر.

نصیرییه — اسحقاقیه

اون یدنجیسی (نصیرییه) و اون سکزنجیسی (اسحقاقیه) فرقه لریدر. بونلر «جناب حق علی به و آنک اولادینه حلول ایلدی. روحانی نک جسد جسمانی ده ظهوری ایسه نصل انکار اولنه بیلیرکه، جانب خیرده جبریلک صورت بشرده، جانب شرده شیطانک صورت انسانده ظهوری بونک امکانه مثالدر. مادام که کرک حضرت علی و کرک آنک اولاد کرامی غیریلرندن افضل ایدیلر، مادام که بونلر باطن اسراره متعلق تأییدات ایله مؤید ایدیلر، بزده حق تعالی آنلرک صورتلرنده ظاهر اولدی. آنلرک لسانلریله نطق ایتدی دیک.»

ایشته بوجهته درکه، ائمه به آلهه اطلاق ایتدک. کورمز میسین که، حضرت نبی اکرمک مقالات و محارباتی مشرک لره، حضرت

عليك منافقارله ایدی . زیرا پیغمبر حکمی ظاهره در. اللهک کی سر اتره در. دیدیلر .

اسماعیلیه

اون طقوزنجینی (اسماعیلیه) فرقه سیدر .
بونلر آتی الذکر یدی لقب ایله ملقب اولدیلر .
باطنیه ۱ قرامطه ۲ حرمیه ۳ سبیه ۴ بابکیه ۵ محمره ۶
اسماعیلیه ۷

باطنیه، تلقیب اولدیلر . چونکه بونلر «نص قرآنک معنای
ظاهری ده معنای باطنی ده وارد و مقصود معنای ظاهری دکل
معنای باطنیدر . باطنک ظاهره نسبتی، لیک قشره نسبتی کی در
ظاهر قرآن ایله متمسک اولان کیسه مشقت اکتساب ایله معذبدر .
باطن قرآن، ظاهر قرآن ایله عملی ترکه مؤدیده» دیدیلر و بو
مسئله ده (فضر ب بینهم بسورله باب باطنه فیة الرحمة و ظاهره من
قباه العذاب) قولیه تمسک ایلدیلر .

بو قولی منصوریه و جناحیه فرقه لرینک کلامدن اخذ
ایتمشدر .

§

قرامطه نامنی ده آلدیلر .
چونکه ناسی اک اول بو مذهبه دعوت ایدن شخصیک اسمی
(حمدان قرمط) ایدی .

قرمط، لفظنده مورخلرک اقوالی مختلفدر .

برروایت کوره قرمطیلرک رئیس مذهباری اولان (حمدان)
خلق مذهب باطنه دعوت ایچون کوفه حوالیسنه کیدوب اوراده
حسنة لئحکله لغت تبیطیه ده «قرمزی کوزلی» معناسنه اولان (کریمته)
نامنده بر حریفک خانه سینده یاتمش و اوراده بالتداوی کسب عافیت
ایتمش اولدیغندن خانه صاحبک اسمیله ملقب اوله رق بعده تعریب
و تخفیف ایله (قرمط) دیمشدر .

دیگر روایت کوره عظمای قرامطه دن بریسی «کرفت یازو»
معناسنه اولان (خط قرمط) تحریریه مشغول اولدیغندن بوکا
نسبتله طائفة مرقومه یه (قرمطی) تسمیه ایتمشدر .

کریک شرح مواقفده و کریک شهرستانی ک ملل و ملحدنه
(قرمط) بغداد ایله بصره آره سینده کائن بلاد قدیمه مشهوره دن
(واسط) نام بلده یه ملحق برقریه نک اسمیدردیه قید و تصریح اولمشدر .
قرامطه نک ابتدای ظهوری علی اختلاف الروایتین خلفای
عباسیه دن یا (هارون الرشید) یا خود (مأمون) و قتلینه مصادف
ایسه ده آتش شر و مفسدتلری زیر خاکستر ملعتده پنهان ایدی .
کیدرک توسیع دائرة دعوت و استحصال اسباب قوت و شوکتله
محال کثیریه شراره فشان اولدی .

تفصیلی آئیده کله جکدر .

§

حرمیه، تسمیه اولدیلر . چونکه محرمات و محارمی اباحه
ایتدیلر .

§

سبعه، نامنی ده آلدیلر. چونکه شرایع ایله ناطق اولانلرک،
مرسلین دیمکدر؛ یدی نفر اولدیغنی زعم ایلدیلر. نطقای سبعه
بونلردر. ۱. آدم ۲. نوح ۳. ابراهیم ۴. موسی ۵. عیسی ۶. محمد
مصطفی ۷. محمد مهدی

اشبو نطقای سبعه دن هر ایکستک آره سنده ده یدیشر امام
واردرکه، اول کلن پیغمبرک شریعتی آنلر تئیم و اکمال ایدرلر
ایمش و هر عصرده بیه حال یدی امامک وجودی لابد و لازم
ایمش که آنلره اقتدا و دینده آنلره اهتدا اولنسون و بوائمه
سبعه نك.... لری متفاوت و القابی مختلف ایمش.

شویله که :

- ۱ — امام،
- ۲ — حجت،
- ۳ — ذومصه،
- ۴ — ابواب،
- ۵ — داعی مأذون،
- ۶ — مکتب،
- ۷ — مؤمن.

بونلرک برنجیسی اولان (امام) جناب حقندن مؤدی و دین
بخدا ده ادله نك غایبی در.

ایکنجیسی اولان (حجت) امامدن مؤدی، و علم امامی حامل
اولوب او علم ایله احتجاج ایدر.

او چنجیسی اولان (ذومصه) علمی (حجت) دن امر، یعنی طفل
شیرخوار، غذای وجود اولان سودی آناسنک ممه سندن امدیکی
کبی بوده علمی اول وجهه ایله حجتدن اخذ ایده کلدیکچون
(ذومصه) نامنی آلمش در.

دردنجیسی اولان (ابواب) دعوته مأمور اولان داعیلردر.
بورتبه بی احراز ایدنه (داعی اکبر) دینرکه مؤمنلرک درجاتی
ترفع ایدر.

بشنجیسی اولان (مأذون) اهل ظاهر دن بومذهب ناپاکه سلوک
و ذهابه طالب اولانلرک عهد و میثاقلرینی اخذ ایله کندیلرینی
ذمت امامه ادخال، و آنلره علم و معرفت بابی کشاد ایلر.

آلتنجیسی اولان مکتبک دخی کرچه دین و مذهبه درجه سی
عالیدر، لکن کندی طوغریدن طوغری به خلق دعوت و ارشاده
مأذون دکلدز. مأذونیتی یالکر ناس اوزرینه احتجاجه منحصر در.
شویله که :

آوچینک کوپکی جالیقلر آره سنه صوقیلوب آو آراشدیردینی
کبی، بوده اهل ظاهر آره سنه صوقیلر قایل دعوت اولان
ساده دلانی بر طاقم کلمات ابله فریبانه ایله قانديروب — عهد
و پیمانلرینی آلق و ذمت امامه ادخال ایتک ایچون — داعی
مأذونه ایصال ایدر.

سيف الدين آمدی دیندی که :

« بونک کیسه (مکلب) دینلری آو ایچون صیادلرک بسله -
دکلری (جارجیه) - یعنی آو قوشنه - بکره دیکچوندرو نصل که
قرآن کریمده (وما علم من الجوارح مکین) بیورلش دره»
جوارح - آغه جه و طوغان مثللو آو قوشی معناسه اولان
جارجیه نک جمیدر.

جارجیه - ال، آیاق و سائر اعضا معناسه مستعملدر. لکن
بوراده مقصود معنای اولدر.

مکلب - میمک ضمی، کافک فتحی، لام مشدده نک کسرینه
کلبه تعلیم صید ایدن آدمه دینیر.

یدیحیسی اولان (مؤمن) داعییه تابعدرکه، عهد و پیمانی
آیش، مذهب قرامطیه ایمان ایدوب اینانمش، ذمت امامه
کیرمش، آنک جماعتدن معدود اولمش اولان کیسه در.

بونلر «آغه نک عددی یدیدن اکسک وزیاده اوله ماز. چونکه
کوکلر، یرلر، دکلر، هقته کونلری، مشهوره کوره مدبرات
امس اولان کواکب سیاره دخی هپ یدیشردر. آنکچون آغه نک ده
عددی یدی اولمق لازم کلیر.» دیدیلر.

§

بابکده تسیمه اولندیلر.

چونکه بونلردن برطاشه (آذربایجان) دیارنده (بابک حزمی)
نام خارجییه خروجه اتباع ایتیشلردی.

§

محمره نامنی ده آدیلر. چونکه بابک کوننده قرمزی اثواب
اگتسا ایدرلردی.

بونلر مخالف مذهبلی اولان مسلمینی (حمیر) تسیمه ایدرلردی.
(محمره) نامنی آللرینک بروجهی ده بودر دینلدی.

§

اسماعیلیه دیه نامور اولدیلر.

چونکه جعفر صادق رضی الله عنه حضرت تلوینک اکبر
اولادی اسماعیلک امامته قائل اولدیلر.
شویله که :

جعفر صادق صکره امامت و خلافت امری، مقتضای نص
و وصیت اوزره مشارالیه اکبر اولادی امام اسماعیلیه نقل ایتدی
ذیدیلر و امام اسماعیل هر نه قدر پدرلرندن مقدم وفات ایتکه
حائر منصب خلافت اولمق مقدر اولمادی ایسه ده سلسله امامتک
شلاله ذریتلرنده بقاسنی ثمره نص و وصیت عد ایتدیلر.

نته کیم حضرت موسادن مقدم حضرت هارون وفات ایتمش
ایسه ده مقتضای نص اوزره سلسله خلافت اولاد هارونه نقل
ایلدی.

بناء علیه طاشه اسماعیلیه عننده امام جعفر صادق حضرتلرندن
صکره منصب جلیل امامت، امام اسماعیلک ولد مکرملری محمد
مکتومه نقل ایلدی. لکن شوکت و سطوتی اولمافله مستور

و مخفی ایدی. بوجهته اسماعیلیه کوزه محمد مکتوم ائمه مستورینک
اولی عذ اولنور.

زیرا بونلر، رأی باطللری اوزره امامک امر خلافتده عجز
وقصوری امامت و خلافته استحقاقه مانع دکلدر. شوکت وسطوقی
اولمغه کندی مستور اولدینی حالده اطرافده داعیلری ظهور
ایدوب اقامت دلیل و حجتله خلقی امام حقی اطاعتیه سوق
ودعوت ایدرلر. بعده امامک شوکت وسطوقی، واقامه مراسم
خلافته مکت و قدرتی درجه کفایه واصل اولدقده کندی بنفسه
خروج و ظهور ایدوب حقی دعوی، ودعوتی ناسه اظهار ایدردیو
زعم ایتدیلر.

§

بونلرک اصل اصول مذهبلری ابطال احکام شرایع ایله
تمهید مبانی فسق و الحاد و نشر آثار إهانت و فساد ایدی.
بو مذهب باطلک سبب ظهوری اولوق اوزه کتب کلامیه ده
مذکور اولان روایات تاریخیه دندر که:

دیار شرقیه ده متوطن طوائف مجوسدن (غیاریه) نام طائفه
خیثه رئیسری اولان (حمدان قریط) یاخود (میمون بن القداح)
نام شخصک تحت ریاستده عقد انجمن مشورت ایدهرک «مسلمانلر
ممالکمزى ضبط و استیلا، حکومتزى محو واقفا ایتدیلر. آرتق
جربا آنلره غلبه ممکن دکلدر. بویابده اعمال لطائف الحیلدن

بشقه چاره من یوقدر. کلیکز! شریعت اسلامیه بی تأویله قالدیشلم.
ضعفای مسلمینی بوصورتله اله آلیرز. کیده کیده جمعیتز بیور.
بوصورت، بین المسلمین حصول اختلافه بادی، وبالاخره بزم
قواعد مذهبیته نك عودتی مؤدی اولور. «دیدیلر و بو قرار
شیطان پسند اوزرینه شو مذهب ابلیسانه بی احداث ایتدیلر.
ساده دلانک جلب قلوبچون طوتدقلری مسلكه دقت
اولنورسه «جزویت» پاپاسلرینک اغفال ناس ایچون قوللاندقلری
حیل و دسایس بونلرک تسویلات شیطانیه سنه نسبتله عادتاً هیچ
حکمنده قالیر.

بو بدیهدرکه، عمومک اعتقادینه مخالف بر دین و مذهبه
خلق آچیقدن آچینه دعوت ایدهرک قولای برشی دکلدر.
باخصوص باطنیلرکی یالانچیلرک ایسه بردن بره هرکسه آچیه ماملری،
بناء علیه تکثیر اعوان و انصار ایدنجیه قدر غایت کیزلی و اوسته لقلی
حرکت ایتملری طبعیدر.

ایشته بو ایمانسزلرک امر دعوتده طوتدقلری یوله باقکز!
مراتب دعوتک برنجیسی (ذوق) در دیدیلر.
ذوق - قابل دعوتی دکلکی ذیه مدعوک حالنی تفرس دیمکدر.
برده (سنجه) ده بذر القا اولتماز. (سراج) اولان خانه ده
تکلم ایدلر دیدیلر.

(سنجه) زمین شوره زار (بذر) تخم مغناسنه اولوب زمین
شوره زاره تخم افشان اولمقده قائده اولمادینی کبی، قابل دعوت

اوليان کيسه يي ده دعوتده فائده يوق ديمکدر . آنکچون قابل دعوت اولوب اولماديغي آکلامقسنين کيسه يي دعوته قيام ايتمز . سراج - فقيه و متکلمدن کنایه در .

علمای دین بونلرک اقوال باطله سنی ادله عقلیه و شرعیه ایله ابطاله مقتدر اولدقلرندن علما بولنان محله ده امر دعوته دائر اصلا سوز آچازلر .

ایشته بوکا اشارت اولمق اوزره «سراج اولان خانه ده تکلم ایدلر» دیدیلر .

§

ایکنجیسی (تائیس) در .

شویله که: داعی، مدعوک هوا وهوسنی، فکر و آرزوسنی، الحاصل هر حالی اوکره نیر . مدعو، زهد مائل ایسه داعی آنک قارشیسنده پارسای مجسم کیلیر . فاسق ایسه داعی زهد و تقوادن یان چیزمه ده شیطان چارق کیدیرر . دینسز ایسه داعی ادیانک عمومنی بردن باتیرر . طبعی درکه، داعینک بوموافقت و مماشاتندن مدعو ایله یتنده مؤانست حاصل، آره دن وحشت زائل اولور .

بومؤانست ایسه بالآخره سبب حصول موافقت اوله رق داعی بوضورتله مطلوبته واصل اولور .

استطراد

بوخیثلرک احوال و اطواری جزویتلرک احوال و اطوارینه تمایله مشابه اولدیغنی بالاده بالمناسبه بیان ایتشدک . ادیب حکیم سعادتلو احمد مدحت افندی حضرتلری (مدافعه) نام اثر معتبرلرنده جزویتلرک حالی پک کوزل تصویر بیورمش اولدقلرندن دعاة باطنیه نک حالیه جزویتلرک حالی مقایسه یه مدار اولمق اوزره بروجه آتی عیناً نقل ایلرز .

مشارالیه دنیورکه :

«بر جزویتک تمایله جزویتلرک حالی کورمک ایسترایسه کز شو اوصافه دقت ایدیکز ! دینیلورکه :

«سز کندیکزی تسخیره مأمور اولان جزویتی هنوز طایمه دن او سزک احوالکزی، اطوارکزی، افکارکزی او کزنوب حضورکرده اول وجه ایله اثبات وجود ایلر . خیشک هر حال و قال و فکرینی کندیلرککی به تمایله موافق بولورسکز . اول صورتده که کویا سز کندیکز جزویت اونیفورمه سنه کیرمشسکرده یتنه کندی حضورکره کلشسکز . متعصب ایسه کز جزویت برتعصب محسدر . دینسز ایسه کز جزویتده دینه دائر شمه بوله مازسکز . دینه دائر اولان قیوداتک هپنی یالان و جمله سی افکار جهلایی آلداتق ایچون ترتیب اولمش برطاقم طولابلر اولدیغندن بحث

ایدر. حکومت طرفداری ایسه که جزویتی قرالک اوز قرنداشدن دها یقین اقریاسی ظن ایدر سکر. جمهوریت فکرینه مالک ایسه که حریت مجسمه جزویت اولور. اهل عرض بر آدم ایسه که جزویت دخی ملکر. سفاقت مشربکر وار ایسه عالمده اک یسوک اک ظریف خوارده بی جزویتده بولور سکر. الحاصل جزویت سزک هیچ بر فکر کره اعتراض ایتمز. حتی دینی، ناموسنی، جاتی بیله سزه موافقتده فدا ایدر.

«بوراده ناموسی اک صکره ذکر ایتمدیکمزه وجاتی فدا ایندوب ده ناموسنی صکره فدا ایتمش اولمق ایچون محافظه ایلدیکنی عرض ایلدیکمزه اعتراض ایتمکز! واقعا ارباب ناموس ایچون اک صکره فدا ایدیله جک ناموسدر. فقط جزویت ایچون اک اول فدا ایدیله جک بر شی وار ایسه آنکده ناموس اولمسنده هیچ بر باس یوقدر. زیرا کندیسنده بولنیان بر شیئی فدا ایدیه جک دیمکر.

«شعدی سز سوال ایدر سکرکه، جزویت هر شیئی بتم ایچون فدا ایدیه جک اولدینی حالد بتم یوزمدن استیفا ایدیه جکی نه امل قاله یلور؟

«هه! ایشته جزویتک براملی وار ایسه اوده سزه بولقردی بی سویلته بیله جک قدر اعتماد کزی قزانمش اولمقدر. زیرا سز کیسکر ییلور میسکر؟ یا سرای قرالیده غایت صاحب نفوذ بر آدم، یا بویله بر صاحب نفوذک محرم اسراری، یا بر والی، یا بروالینک

کتخداسی و محرمی، یا بر بیوک عسکر قوماندانی، یا ارباب معارفدن، یا بر بیوک محرم، یا هر صورتله نفوذینی یوروته بیله جک بر قارینک دوستی، الحاصل سز او یله بر آدم سکرکه سزکله اولان محبتده هیچ بر غرض و عوضی اولیان جزویت بیچاره سنک لهنده سوز سویلیانلره و آنلرک ینه سزک کبی وسزک قدر دوستلری میاننده دوران ایدن بر مذاکره ادا بر یاردمکر سایه سنده بر «سن بارتلمی» قتل عامی وقوع بولور. آلتش بیک پروتستانک باشی کیلور. بوندن سزجه بر ضرر وارمی؟ و یا خود آغزندن آغزه تابر آلمانیا امپراطورینه قدر واصل اولان حسن شهادتکر اوزرینه بر «محاربه سی ساله» چیقار. سز بویله آلمانیا نفوسنی تنصیف ایدیه جک اولان بر محاربه بی نظر نفرتله کورمک شویله طورسون، بالعکس پروتستانلر کبی افکار مفرطه اربابنک بودنیادن وجودلری قالمسنی لازم کورر سکر. چونکه یانکرده قاتولیک تراکتک بر مثال مجسمی واردرکه هر حالنه حیران اولمقده و اول مذهبی دخی طبقی افکار کره موافق بولمقده سکر.

مدافعنهک عبارته سی بوراده بتدی.

نصل، باطنیلرک هر حالی جزویتلره بکره مزمی؟ باطنیلرکده شو سایه ده وجوده کتیر دکلری وقایع عظیمه بی ان شاء الله آشاییده کورر سکر.

ایشته تفصیلات مبسوطه ارباب دفته کوره بیوک بر درس انتباهدر.

باطل همیشه باطل و بیهوده در ولی،

مشکل اودر که صورت حقن ظهور ایده.

جناب حق بالجمله امت محمدی صورت حقن ظهور ایدن
بو مثلاً شیاطین انس که شرنیدن محافظه بیورسون آمین. تم
الاستطراد.

§

مراتب دعوتك او چنجیسی ارکان دین ده تشکیکدر.

شویله که: مدعو ایله مؤانست حاصل اولدقده آتی ارکان
دین ده شك و شبهه دوشوررلر. مثلاً دیرلر که، «اوائل سور
قرآیه ده کی خروف مقطعه نك معناسی نه در؟» «اورج، نماز بونك
ایکیسی ده فرضدر.» دینله یور. اولیله ایسه حائضه صومك قضاسی
واجب اولوب ده صلاتك قضاسی واجب اولما مقده حکمت نه در؟
منی نك خروچندن غسل، واجب اولورده متبوله نیچون غسل،
واجب اولماز؟ بش وقت نماز ده کی رکعتلرک کیی درت، کیی اوج،
کیی ایکی اولمسنده سبب نه در؟»

ایشته بوکا مماثل سؤاللر ایراد ایدمرك و فقط جوابلری
ویرمیهرك مدعو مأنوسی شك و شبهه ده براقیرلر و «بونلرک حکمتی
آکلایه حق زمان دها کلدی!» دیرلر که حل مشکل، مراقیله
مدعوك کنیدلریته مراجعته مجبوریت وانها کی زیاده لشسون.

§

دردنجیسی ربطدر.

ربط، ایکی امردن عبارتدر.

۱ — مدعودن کندی اعتقادینه کوره عهد و میثاق آلمقدرد.
شویله که: آکا «حق تعالی «واذ اخذنا من النبین میثاقهم»
بیورمدیمی؟ ایشته سنت خدا اخذ عهود و موثیق ایله جاری
اوله کلمش در. بناءً علیه آخره افشای راز ائمه جککه یمین
ایتملیسین.» دیرلر و مدعوك اعتقادینه کوره کنیدسندن عهد
و میثاق آلیرلر.

۲ — کنیدینه القا اولنان امورك اشکالاتی حل ایچون
مدعوی امامه حواله ایتمکدر.

آکا دیرلر که: بواسرار خفیه یه امامدن بشقه سی واقف
دکدر. بونلری آکلامق ایسترسهك، امامه مراجعت ایتملیسین که
خضیض تقلیددن، اوج تحقیقه ارتقا ایلیه سین.

§

بشنجیسی تدلیسدر.

اکابر دین و دنیا نك کنیدلریله متحد و متفق اولدقلرینی ادعا
ایدرك، یعنی مدعوی نك دین و دنیا لرجه بیوك کورمش، بیوك
طانیمش اولدقلری ذواتك هپسی بو مذهب و مشربده اولدینندن
بخت آچه رق دها زیاده جلب قلوبه چالیشمقدرد.

§

آلتنجیسی — تأسیددر.

بو دخی مدعوك قبول و تسليم ايده چكى و كندينى دعوت
اولدينى امر باطله سوق ايله ييله چكى مقدماتك تمهيديدر.

§

يدنجيسى - خلعدر.

بوده اعمال بدنيه ي اسقاطدر.

§

سكننجيسى - سلخدر.

حيوانك دريسنى فصل يوزرلرده چيقارلر سه مدعوى دخی
حق اولان اعتقادات دينيه دن صيروب چيقارمغه سلخ ، تعبير
ايتديلر .

ايشته مدعوك حالى بودرجهيه واردقده آرتق بوندن دونمك
و «سرويرمك وار، سرويرمك يوق .» مثلنجه افشاى راز ايتمك
احتمالى قالميه جفتدن بوندن صكره هرشى ئى اباحه ايله استعمال
لذاته ، تاويل شرايعه باشلارلر .

ديرلر كه :

آيدست - امامه موالاتدن عبارتدر .

تيم - امامك غيايى حالنده (حجت) دينيان مآذوندن اخذ
علم ايتمكدن كننايتدر .

نماز - رسول ، و تعبير ديكرله ناطقدين عبارتدر . بوكاده
(ان الصلاة تنهى عن الفحشاء والمنكر) قول كريمى دليلدر .

اختلام - نا امله بغير قصد افشاى راز ايدي و يرمكدر .

غسل - تجديد عهد و ميثاق ايتلكدر .

زكات - تركيه نفسدر .

كعبه - } نجي دن كننايتدر .
صفا - }

باب - }
مروه - } على دن عبارتدر .

ميقات - ايناس ديمكدر .

تليه - اجابت دعوتدر .

يدى كره بيت شريفى طواف - ائمه سبعهيه موالاتدر .

جنت - ابدانك تكاليفدن راحت قالمسيدر .

جهنم - مزاوله تكاليف ايله ابدانك مشقتده اولميسيدر .

(مزاوله ، برشى ئى ميدانه كتيرمك ايچون چاشمق مغاسنه در)

« الى غير ذلك من خرافاتهم خذلهم الله »

جملة معتقداتلرندن برى ده بودر كه :

« جناب حق نه موجوددر ، نه معدومدر ؛ نه عالمدر ، نه جاهلدر ؛

نه قادردر ، نه عاجزدر . » ديوب صفات آلميه نك كافه سنى بويله

تشكيك ايدرلر . زيرا « اثبات حقيقى واجب الوجود ايله سائر

موجودات آراسنده مشاركتى اقتضا ايدر . بو ايسه تشبيه در .

ئنى مطلق دخی آنك معدوماته مشاركتى مقتضيدركه بوده تعطيله

تسيجه ويرر . جناب واجب الوجود بو صفتلرک واهي و امور

متقابله و متضاده نك ربى در . » ديرلر .

بعض کرده کلامی فی فلاسفه کلامیه خلط ایدرک
دیرلر که :

« حق تعالی (امر) ایله بالفعل تام اولان عقلی و بو عقل تام
واسطه سیله غیر تام اولان نفسی ابداع ایلدی و نفس، عقلک
کماله مشتاق اولوب، بناء علیه نقصاندن کماله وصول ایچون
حرکته محتاج اولدی .

بو حرکتک حصولی ایسه آلتیز ممکن اوله مدیغندن اتمام
وامکان حرکت نفس ایچون اجرام فلکیه حادث، و بونلرده
تدبیر نفس ایله حرکت دوریه ایله متحرک اوله رق طبایع بسیطه
عنصریه او حرکتک، معادن و نباتات و انواع حیواناتدن اولان
مرکبات دخی او بسائطک توسطیه وجوده کلدی و انواع
حیواناتک افضلی انساندر . زیرا انسان فیض انوار قدسیه
مستعد و عالم علوییه متصلدر و چونکه (عالم علوی) عقل کامل
کلی بی، برده مصدر کائنات اولان نفس ناقصه کلیه بی مشتمل
اولدینی کی، عالم سفلیده و سیله نجات اولور بر عقل کاملک،
برده نفس ناقصه نک وجودی واجبدر (عقل کامل) رسول ناطقندن
عبارتدر . نفس ناقصه نک دخی طرق نجاتی تعریفده، ناطقه نسبتی
ایجاد کائناته راجع اولان اموره نفس اولانک عقل اوله نسبتی
کیدر و بو نفس ناقصه دخی ناطقک و صینی اولان امامدر
و افلاکک حرکتی نصل که عقل و نفسک تحریکله حصول پذیر
اولیورسه، کذلک نفسک سمت نجاته طوغری حرکتی ناطق

و وصینک تحریکله متیسر اولور و هر عصر وزمانده حال بومنوال
اوزره جاریدر . « بتدی .

سیف الدین آمدی دیدی که :

باطنیة اسماعیلیه نک قدما سی بو عقائد باطله اوزرینه تأسیس
مذهب ایتشلردی .

صکره حسن بن محمد صباح، ظهور ایدوب دعوتی تجدید
ایتدی، و (بن زمانک کندیسندن خاوی جاژ اولیان حجتیم)
دیدی. بونکده حاصل کلامی مملکه احتیاج خصوصیه دائر ذکر
مرور ایدن سفسطه دن عبارت ایدی . صکره کندی فضیله لرینه
خاقلک طریق اطلاعی سد ایچون عوامی تحصیل علوم مدن،
خواصی ده مطالعه کتب متقدمه دن منع ایلدی .

بعده فلسفه ایله مشغول اوله رق نوامیس دینی و امور شرعیه
ایله استیزادن خالی قالمادیلر. ارواح خبیثه کی ضماژ ناسه حایل
ایله تکثیر اعوان و انصار، متین قلعه لره محصن ایله کسب مکننت
واققدار ایلدیلر. شوکت و سطوت قاهره صاحبی اولوب اطرافده کی
ملوک و امرایی سنه لرجه تترتیدیلر. تکالیف شرعیه بی علناً اسقاط،
محرماتی اباحه ایدوب عادتاً بهائم کی ضابط دینی و وازع شرعیسر
قالدیلر. « نعوذ بالله من الشیطان و اتباعه »

«باطنية اسماعيليه نك احوال تاريخيه سندن بر نبذه»

و

حسن صباحك ترجمه حالي

بالاده بيان اولنديني اوزره مختلف نامرله شهرتشار اولوب
عالم اسلاميت و انسانيتي هرج و مرج ايدرجه سنده نيجه زمانلر
اورتلاني تارمار ايدن بو فرقه خيشه دن اك اول، خروج ايله
حكومت مشروعه يه قارشى رفع لواي عصيان ايدن (ابو سعيد
خجاني) نامنده بررئيس اشقيادر. بونك ابتدائى ظهورى بنى
عباسدن (معتضد) خليفه زماننده (۲۹۶) سنه هجريه سنده طوغريدر.
(۴۸۳) سنه هجريه سنده طوغرى شهرت بولش اولان حسن
بن محمد صباح (۴۳۰) له (۴۴۰) سنه لرى آره سنده دنيايه كلدى.
حسن بن محمد صباحك سلسله نستي (صباح حميرى) يه منتهي
و پدري يمندن كوفه يه و كوفه دن ايرانه هجرت ايدوب حسنك
(رى) بلده سنده تولد ايلديكنى كندى روايتسندن اخذ ايله بعض
مورخين نقل ايتمش ايسه ده اكثر اقواله كوره كنديتى خراسانى
الاصل اولوب پدري فاسد الاعتقاد بر شخص مرتد بدهاد ايدى.
حسن بن صباح، بدايت حائده (خواجه نظام الدين طوسى)
(حكيم عمر الحيام نيشابورى) ايله برلكده كبار علمائى خراساندن
(امام موفق نيشابورى) نك درسته حاضر اولوب بونلرك اوچى
دخى حذت ذهن، فرط دها و ذكا اصحابسندن بولندقلرى جهته

آز زمانده تحصيل علوم عقليه و تقليه ايله مشار بالبنان اولورلر.
هر كيم امام موفقك زانوزده حلقه تدريسى اولور ايسه
مطلقا برر صورتله رفعت و دولت دنيويه نائل اولمق اوزره
مشهور اولديغندن بركون (حسن بن صباح) نظام الملك ايله عمر
الحيامه خطاب ايله «افاده سندن استفاده ايتمكه اولديغمنز امام
موفقك خاصه فيوضات علميه سندن اوله رق شاگردانسدن كافه سى
نيل مناصب جليله ايله فيضيات اوله كلدكلرى مشهوردر. بزلردن
دخى هر هانكيز ابتدا دولت و اقباله نائل اولور ايسه يكدىكرمن
حقنده قاعده اخوت و مهربانيه رعايت ايتمىنى موافيق قويه يه
ربط ايدلم.» ديدى.

(نظام الملك) عهد و پيمانك تعيين و تقريرنى حسنك رايته

حواله ايلر.

بونك اوزرينه حسن، ايجارندن هر هانكيسنه دولت ميسر
اولور ايسه بونك تمتعنى نفسنه حصر ايتيوب مساوات مشتركه
اوزره قائده مند اولمق و اول دولته نفسنى ديكرينه مرجع
طوتماق شرطيله عهد و ميثاق اولمىنى تكليف ايلدى و بوكا نظام
الملك ده، عمر الحيام ده بالموافقسه آره لرنده عقد رابطه پيمانه قرار
ويزلدى.

(نظام الملك) بر آز زمان صكره منصب وزارت نائل اولوب

ملوك سلجوقيه دن (الب ارسلان) ك مدير مهم ديوانى اولدينى

ايناده (حكيم عمر خيام) چيجه كلدى.

(نظام الملك) درس شریکی (عمر الحیام) حقیقه اظهار معامله توقیریه ایله کندیسنی هروجه ایله تلطیف، و عهد سابقه یی درمیان ایدرك منصب وزارتدن حصه مند اشتراك اولمق اوزره علم و فضیلتی سریر سلطنته عرض ایله مناصب دیوانیه یه ادخالی تکلیف ایلدی.

(حکیم خیام) کنبدیده خدمت وزارتیه لیاقت و اقتدار کورم دیکندن بشقه بویله برامل و آرزوده بیله اولمادیغنی سویلدی. (نظام الملك) دخی کندیسنه مملکتی اولان نیشابورده بر اعلی چفتلك احسانیه سنوی ایکی بیك آلتون دخی تخصیص ایلدیکندن (عمر الحیام) ایام زندکانیسی عیش و صفا ایله کچیردی.

(نظام الملك) ملک شاه سلجوقینک مهمساز صدر وزارتی اولدیغنی و نیشابورده بولدیغنی ائشاده (حسن بن صباح) دخی چقعه کلوب (نظام الملك) بونی کوردیکی کی وفای عهده مسارعت ایلدیسده (حسن) کندیسنده اولان خبث سیرت و فساد عقیدتی جهتیه چوق کچمکسزین ولی نعمتی اولان نظام الملكی استرقاب ایله ملک شاهک نظر التفاتندن دوشوروب بلا مانع نائل اقبال و استقلال اولمق سوداسنه دوشر و نصلسه دم فاسد کی، عروق ملک شاهه حلول ایدر و منوی ضمیرنی هان اجرایه فرصتیاب اولمق راده سنه ده کلیر. آنجق آز وقت ایچنده تنظیمی درعهده ایتدیکی بر موازنه واردات و مصارف دولت، دفترنی

بحره مامسندن طولای ملک شاهک وثوق و توجهی منسلب اولمغه قراری فراره تبدیل ایلر.

(حسن) ابتدا (ری) مملکتیه کیدوب اوراده اسماعیلیه طائفه سی طرفندن مأمور دعوت اولان (عبد الملك بن عطاشه) ملاقات ایله اسماعیلیه مذهبیه کیردی. صکره اصفهانه و اورادن عراق و آذربایجان طرفلرینه عزیمت و بر مدت صکره مصره نقل بوریای ثقلت ایدرك اول وقت دیار مصریه ده مسند نشین حکومت اولان (مستنصر علوی) نك منظور نظر اعتباری اولمشدی.

(حسن) اوراده دخی تك طوره میوب ولایت عهد ماده سندن طولای مستنصر ایله اوغلاری بیننده بر تفرقه دوشورمکه چالشدیغندن (دمیاط) قلعه سنده حبسی قرارلشدیرلمشیکن نصلسه مظهر عفو اوله رق مغرب طرفه کتمک اوزره بولان بر فرنك کمیسنه آیلوب کتدی.

ائشای راهده مخالف هوا کمی بی برکناره القا ایتدیکندن اورادن تکرار دیکر برسفینه یه راکباً سوریه سواحله کلوب حلب طریقیه عراقه، اورادن دخی آذربایجان و اصفهانه عزیمت و اوغرا دینی محالرده خفياً خلقی (اسماعیلیه) مذهبیه دعوت ایدرك آرزمانده پك چوق آدمک جلب قلوبنه موفق اولدی. حسن بن صباحک مزام اصلیمی اولان خروج علی السلطان اسباب و مقدماتی کرکی کی حاضر لادقدن و بلاد رودبار و قهستانه صالبدیغنی فسدنه نك سعی و غیرت لریله مذهبداشری چوغالوب

بولنك امداديله اجراي مافی الضمير مقتدر اوله بيله چكني
آكلادقدن صكره دعوت عليه قيام ايله (آلوت) نواچينسندن
برقصبه تزل ايلدي .

اوراده دخي عادت مخصوصه سي اولان ريا كازلق يولنده
اظهار زهد وتقوى ايله جماعت كشره بي دائرة بيعت و مطاوعته
ادخال ايلدي و (آشيانة عقاب) معناسنه اولان و (قزوين) آيالتك
غرب طرفنده (سين) نهريله (سلطانيه) آره سنده اولوب (آله
اموت) دن مخفف ايدوكي مروى بولنان (آلوت) ك عدد حروفى
ابجد حسابيله (حسن بن صباح) ك قلعه آلوت تاريخ صعوديني
مخبر اولديغى اشاعه ايدرك بوصورته دخي خلق اضلال و اغفال
ايلديكندن (۴۸۳) سنه هجرىه سي حسن بن صباحى هوادارلرى
استخصاب ايله قلعه آلوت نقل و اقامه ايدرلر .

(ملكشاه سلجوقى) جانيندن مذكور قلعه نك محافظى و اول
حوالينك واليسى بولنان (مهدي علوى) اسماعيليه مذهبه مائل
و حد ذاتنده ساده دل بر آدم اولمغله حسن بن صباحك رنك
تقواده كوسترديكى رياه آلدانوب نصليسه قلعه يي تسليم ايدى
و يردى .

حسن بن صباح، قلعه آلوتى اله كچيردكن صكره كوندن
كونه ترينند قوت و اقتدار و پك آز مدتده ولايات رودبار
و قهستاني كاملاً فتح و تسخير ايله كسب اشتهار ايدرك تام اوتوز
يش سنه اجراي حكومت ايلدي و كنديسندن صكره اتباع

مخصوصه دن يدي كشي صر مسيله پوست نشين زندقه و الحاد
واطراف و اكنافه آتش انداز فسق و فساد اوله رق جهل سبك
مدت حكومتلى (۱۶۱) سنه امتداد ايلدي .

حسن بن صباحك ترجمه حالته دائر يازديغمز شو صحيفه لر
(قرمزى بايراق) نام رساله دن ملخص و مقتبس اولوب دهات
ادباي عصر دن سعادتلو احمد مدحت افدى حضرت تاليفمز
ايناسنده (ترجمان حقيقت) غزته سيله نشر بيورمقده اولدقلى
«مفصاك حاشيه لرى» نام اثر مقبرلرندن ده بر وجه آتى اقتباس
ايلرز :

«حسن بن صباحك مذهبي او لا شيعه مذهبه يقين بر شى
ايكن يواش يواش بالكلية دوچار ضلال اوله رق (باطنيه) مذهبنى
تشكيل ايتمشدر كه اولور اولمز كفردن اشع بولنان بو مسلكه
مذهب اطلاق بيله جائز اوله مز .

«ابتداي خروجي مصر دن عربستان و ايران جهتلرينه عودتى
اولوب كويا علويلردن (مستصر) نام ذاتك خلافتي ايجون خلقى
تشويق ايتمكه مأمور ايديه ده بو مأموريت كنديسنج بر وسيله
سير و سياحت اولوب اصل خدمتى ايسه خلقى كندى طريق
باطلنه تشويق و ادخال ايتك ايدى .

«آلوت، قلعه سي جوارنده بولنان و جهالتلى و وحشت
درجه سينه واران اهاالى مرقوم حسن بن صباحه ده قولاى
قائديغيندن بوللرى كنديسنه جلب ايدرك شاهينلر سيله كوچ

واصل اوله بيله جكي. (آلوت) قلعه سنی تصلسه اله كچوره بيلش
و آندن صكره آرتق شقاوتی اعلاندن دخی چكنامش در .
«او زمان (نظام الملك) سلاطین سلجوقیه طرفندن بغدادده
وزارت ایلدیکندن (قلعه آلوت) اوزرینه برعظیم اردو سوق
ایتمك تدارکنه قیام ایلنجه، حسن بن صباح کندیسنه علی العمیا
مطیع و منقاد اولان آدماردن برفدایی کوندره رك بهچاره نظام
الملکی قتل ایتدیرمش در .»

«حسن بن صباح کندی آدملرینی او قدر قاندرمش ایدی که
آنك امریله برایش کورمه کیدن فدایی شاید اوله جك اولور
ایسه طوغری جته کیدوب حوریلرله ذوق و صفاده بولنه جغنی
و شیخ ایستر ایسه کندیسنی دیرلتمکه مقتدر بولندیغنی جداً اعتقاد
ایدر و بناء علیه اولومدن فلانندن قورقیه رق اجراسنه مأمور
اولدیغنی ایشی مطلقا ایفا ایلر ایدی .»

«کندیسنه شیخ عنواتی ویرن مرقوم حسن حقیقه جبرزه
علیه صاحبی بر آدم اولوب حاشا «قرآنك معنای ظاهریسی مراد
دکندر؛ معنای باطنیسی مراددر .» دیه درلو تاویلات سفسطه
کارانه ایله فرائض شرعییه قاندرمش و نه قدر محرمات وار ایسه
هیستك اباحتیه فتوا ویرمش؛ حتی جنت و جهنمه کندیسی
مالکیت ادعاسنده بولنوب شمدیلک دنیایه مخصوص بر جنت اولمق
اوزره وجوده کتوردیکی غایت کوزل بر باغچه دروننه اك کوزل
قزلری طولدیرمش واسرار اشرا یسه صیزدیردیغنی آدملری بو

باغچهیه صوقوب حریف اویانه رق حوریلرله بش اون کون عیش
و عشرتدن صكره ینه مست لایعقل ایکن طیشاری چیقارلدیغنی
زمان شیخدن «صداقت و اطاعت یولنده جان فدا ایدر ایسهك،
بعد الوقات ینه او جنته کیررسك.» سوزینی ایشیدنجه کال صدق
ایله اینانمقده بولغش ایدی .

«ابتدای تأسیسلرنده اشبو باطنیلر ایران ایچنده واقع جبال
متسلسله تپه لرنده برطاقم متین و منیع قلعه لر پیداسیله محصن ایتشار
ایسه ده مؤخرأ تسلط و محکماری بر درجه لره وارمش ایدی که
برطاقم امرا و وزرا و حتی ملوک و سلاطین بيله بوخیشلرك شرنندن
اوزکرك مملق و مدارایه مجبوریت کورمشلر ایدی . زیرا آنلر
طرفندن اولومه محکوم اولوب ده خنجر غدرلرندن قورتلق
حقیقه ممکن دکل ایدی .»

«بعض کره بولنر اوزرینه کلیتی عسکر چکلدیکی واقع ایسه ده
عساكر مرقومه ایچنده بولنان باطنیلر اردونك سرعسکرینی و حتی
اردو صاحبی بولنان حکمداری بيله تهدید ایدرك اردونك حرکتی
منعه مقتدر اولمشلردر .»

«برکیاروق سلجوقی) نك بر چوق سردارلری بو یولده قتل
ایلمشدر . (ملکشاه سلجوقی) بولنرله شجاهده ده بالاصرار (قلعه
شاهدر) ی فتح ایله اوراده حسن بن صباحك خواجه زاده سی

(احمد) ی طوتهرق دیری ایکن درینسی یوزدیکی خالده ملعونك
سننی بیله چیقارماش اولسی بونلرك درجه تعذیبی موازتهیه
مدار اولور .

«سلجوقیلر، بونلرله پك چوق اوغراشهرق (سلطان محمد)
(سلطان سنجر) هان او جاقلری سوندرمك درجه لرینه كلشكن،
باطیلر از جمله (سنجر) ك یتاغی یانه بر خنجر صاپلایهرق «ایشته بو
خنجری یتاغك باشه صاپلایان كو كسكزه دخی صاپلیه بیلور .
یزدن ال چكمز ایسه كز بر کون اوده اولور . سرك سینه كز
او خنجر ك صاپلان دینی یردن دها قاتی دكلدر . « دیه تهدید
ایتدكاردن هیچ بریسی باطیلر علیه موفق اوله مامشدر .

«۵۱۸» سنه هجریه سنده (حسن بن صباح) كبردكده (کیا بزرگ
امین) اشو باطنیه فرقه سنه رئیس اولمش ایدی . ایلک ملعتی
باطیلر اوزرینه اردو سوق ایدن وزیر سلاجقه (ابو نصر) ی
بر قاج فدایی ارسالیله خنجرلتمك اولمشدر . (سلطان سلجوق)
كندی وزیرینك انتقامی ایچون باطیلر اوزرینه عظیم عسکر
چكرك اون بیک قدرینك قفاسی كسدرمش وشامده دخی آلتی
بیک قدری كبرمش ایسه ده یه كوكلری كئیلامشدر .

«کیا بزرگ امین» دن صكره (۵۳۲) سنه هجریه سنده اوغلی
(کیا محمد) و آندن صكره (۵۵۷) سنه سنده اوغلی (خواججه
حسن) رئیس اولدیلر . بونلرك ملعتی اسلاقه دخی فائق اولوب
خلق قهرآ و جبرآ كندیلرینه تابع ایدرلر ایدی .

«اشبوخواججه حسن (غنی دابویه) طائفه سندن ینه حسن،
نامنده بر قاتلك یدیه كبردكده یرینه كلان اوغلی (خواند محمد)
قاتل مرقومی اولاد و عیالیله كاملاً اعدام المشدر .

«۵۶۲» سنه سنده مرقومك دخی اسفل سافلین جهنمه كتمسی
اوزرینه اوغلی (خواند جلال الدین) داعی كیر و شیخ الحیل
اولوب فقط بو آدم حسب الانصاف منسوب اولدینی طریقك
بطلاتی آكلایهرق اگر تحت اداره سنده بولنان مملكتلره كندیسی
والی نصب اولنور ایسه مذهب اهل سنتی قبول ایلدجكنی
(ناصر) خلیفه یه عرض ایلش ایدی . خلیفه بوكا مساعده ایلدكده
مرقوم دخی تعهدینی ایفا ایتمكه (حسن بن صباح) ك تألیف
كرده سی اولان كتابلر یاقیلهرق شقاوت او جانی سوندرمش ایسه ده
خواند جلال الدیندن صكره اوغلی (خواند علاء الدین) داعی
كیر اولدقده اجدادندن اشع بر كافر دین چیقوب باطنیه مذهبنی
اولكیدن اشع بر درجه ده مجید المشدر .

«اوتوز بش سنه اجرای ملعتدن صكره بر ید انتقام ايله
قتل اولدقده یرینه كچن اوغلی (ركن الدوله) دخی (هلاكو)
معیتنده بولنان تاتارلر شرینه اوغرایهرق قلاع و بقاعلری تاتارلر
الده تارومار اولمشدر .

«واقعا شامده و جلیده و یمنده اشو اسماعیلیه جمعیت كریه سنك
بر طاقم فروغی ظهور ایلش ایسه ده آنلر (آلوتیه) اشقیاسی قدر
حكم و اهمیت پیدا ایدم مامشدر .»

مدحت ائدی حضرتلرینک تفصیلاتی ده بوراده ختام بولدی.

§

زیدیه

شیعیلرک اصول ثلاثه سندن ایکنجیسی (زیدیه) در.

بونلر «زید بن علی زین العابدین بن حسین بن علی» حضرتلرینه منسوب و تابع اولوب مذهب زیدی قبول ایتلریله (زیدیه) نامنی آدیله.

زید حضرتلری امام زین العابدینک فرزند ارجمندی و محمد باقر حضرتلرینک برادر مکرملری در. لکن (زید) کندی مذهبنده امام حقه خروجی شرط اولمغله دائماً قرداشی محمد باقر حضرتلرینی «سن بوکون امامته جمه دن احق والیق اولدیغک حالده نیحون حقه دعوی ایتیمورسین؟» دیه خروجه تشویق ایدرمش.

محمد باقر دخی «پدرمز زید العابدین حضرتلری حال حیاتنده امامته جمه دن احق واولی ایکن قطعاً دعوی امامت ایله خروج و ظهوره تصدی ایتدی.» دیه رک شرط خروجی ردایله زیدی الزام یوررمش.

ایشته زیدیار بوذات بزرگواره ادعای نسبت ایدرلر. لکن اصح اقواله کوره حضرت زید کندیسنه نسبت ایدیلن اعتقاد

اهل ضالالدن بریدر. کندیسینی بر امام جلیل و عالم نیل ایدی. حق عالیلرنده هر نه دینلش ایسه آکا ادعای نسبت ایدنلرک مفتریاتندن عبارتدر.

بوطائقه دخی مذهبیلرنده اوچ فرقه یه منقسم اولمشلاردر.

جارودیه

برنجیسی — «ابو جارود» نام شخصه منسوب اولان (جارودیه)

فرقه سیدر.

امام محمد باقر حضرتلری ابو جارودی (سرحوب) یاخود (سرخاب) تسمیه ایتمش و بو لفظی «دکرده ساکن اولور شیطان» ایله تفسیر یوررمش ایدی.

بونلر امامت علی حقه طرف اشرف نبویدن تسمیه دکل وصفاً نص وارد اولمش؛ یعنی نصوص وادله واردهده حضرت علی باسمه و شخصه مذکور اولیوب بلکه حلیه جمال و فضل و کمالرینه دال اولان اوصاف جلیه و اخلاق مرضیهلری مصرح بولتمش ایسهده عهد نبوتدن ضکزه صفت ایله موصوف بیتشده مطابقته رعای ترک و اهمال ایتدیلر دیو صحابه تقصیر ایتدیلر بلکه «حاشا» کافر اولدیلر دیرلر.

بونلرک مذهبجه منصب جلیل خلافت، (امام حسن و امام

حسین) رضی الله تعالی عنهما دن صکره ایکینسک اولاد کرامنه منتقل اولوب لکن تعین و تقدیمی سادات اهل بیتین اهل حل و عقدک رأی و اختیارلرینه منوط و اولاد مشارالیهمن امامت و خلافتیه اهلیت بر قاج شرط ایله مشروطدر.

اولاً - علم و فضیلت،

ثانیاً - زهد و طاعت،

ثالثاً - جود و سخاوت،

رابعاً - شجاعت و جلالت،

خامساً - دعوائی امامت ایله خروج و ظهور و خلقی اجابت و اطاعتیه دعوتدر.

یالکتر امام منتظر، حقیقده اختلاف ایشملردر. کیمی (محمد بن عبد الله بن الحسین بن علی) در. کیمی (محمد بن قاسم بن علی بن حسین) در. کیمی ده (زید بن علی) احفادنن (یحیی بن عمیر) در دیدیلر و (محمد بن عبد الله) ایله (یحیی) مقتولاً و (محمد بن قاسم) مسجوناً وفات ایشملر ایکن قتل و وفاتلرینی انکار ایتدیلر. محمد بن عبد الله (نفس زکیه) لقیله ملقب اولوب (مهدی زمان) عنوانیله ارض حجازده خروج ایله تمهید میانی خلافتیه شروع ایتدکده خلفای بنی عباسدن ابو جعفر منصورک سرعسکری یدیده وفات ایتدی.

(محمد بن قاسم) زید بن زین العابدینک قرداشی عمرک احفادنن اولوب (طالقان) نام محله متصدی امر خروج ایکن

(معتزم بالله) خلیفه زماننده اخذ اولوب تنکنای حبسده منجوناً وفات ایلدی.

(یحیی) زیدییه، طائفه سنک سر مذهبیری اولان امام زین العابدینک نجل یحیی زید حضرتلرینک اوغلی اولوب (مستعین بالله) خلیفه زماننده بلاد خراسانده دعوائی امامت صددنده ایکن نوش کلجام شهادت ایله قضای نحب ایلدی.

سلیمانیه

فرق زیدییه نک ایکنجیسی - (سلیمان بن جریر) نامنده بریسنه منسوب اولان (سلیمانیه) فرقه سیدر.

بونلر «امامت» ارثاً کیمسه یه منتقل اولوب اهل حل و عقدک ترجیح و اختیارینه مفوضدر و خیار مسلمیندن یالکتر ایکی ذاتک ترجیحیله ده امامت، منعقد اولور و امامته احق والیق اولان ذاتک وجودیله مفضول و مرجوحک امامت و خلافتی جائزدر و حضرت علی وار ایکن شیخین مکرمینه (ابو بکر و عمره) بیعتده امت خطا ایشلدر. لکن شیخین مکرمینک امامت و خلافتلری اختیار امتله منعقد اولدغیچون صحیحدر و امتک بویابده کی خطاسی ده فسق درجه سنه منتهی دکلدر. دیدیلر.

طائفه مرقومه، امامت و خلافت مسئله سنده فی الجملة معتدل بر یول طوتمشملر ایسنده کبار اصحابدن حضرت عثمان و طلحه

وزیری، و ام المؤمنین حضرت عایشه پی «رضوان الله علیهم اجمعین»
اکفار استدکارندن زمره فسقه مبتدعیه ملحق اولدیلر.

بتیریه

فرق زیدیه نك اوچجینسی - «بتیر الثوس» نام شخصه منسوب
اولان (بتیریه) فرقه سیدر.

بونلره حسن بن صالحه نسبتله (صالحیه) ده دینیر .
بو فرقه ضاله دخی مذهبه (سلیمانیه) فرقه سنه موافقت،
ویالکر حضرت عثمانی اکفاره توقف ایلدیلر .
علامه بیدانی سید شریف جرجانی دیر که :

- «ایشته فرق زیدیه بوتلردر . زمانزده کندیلرینی (زیدی)
عد ایدنلرک اکثری مقلد درلر . اصولده رای اعتزاله، فروعهده
مذهب ابی حنیفه مائلدرلر . یالکر بعض مسائلده امام شافعییه
موافقت ایتشلردر .»

امامیه

شیعیلرک اصول ثلاثه سندن اوچجینسی امامیه فرقه سیدر .
بونلر صکره لری برقاج قسمه منقسم اولوب حمله سنکده بحث
امامتده خلاصه اعتقادی بودرکه :

«طرف اشرف رسالتپناهیدن امامت علی حقهده نص جلی
صادر اولدی - یعنی حضرت علی وصیت نبویه ایله خلیفه

منصوص اولوب آندن صکره امام حسن، بوندن صکرهده امام
حسین حسب الوصیه خلیفه رسول الله در و امام حسیندن صکره
نوبت خلافت، فرزند ارجمندلری علی زین العابدینه، آندن ولد
مکرملری محمد باقره نقل ایدوب آنلردن مخدوم محترم لری امام
جعفر صادق حضرتلرینه منتقل اولدی .» دیدیلر .

جعفر صادقدن صکره شیعه امامیه، منصوص علیه اولان
خلیفه خصوصنده اختلاف ایتدیلر . شویله که :

«جعفر صادقدن صکره امامت و خلافت اوغلی موسی
الکاظم، آندن علی بن موسی الرضا، بعده محمد بن علی التقی،
آندن علی بن محمد التقی، آندن حسن بن علی الزکی، آندن ده
محمد بن الحسن حضرتلرینه منتقل اولدی و امام منتظر، آخر ائمه
اولان محمد بن الحسن در» دیدیلر .

شیعه امامیه نك متأخری (معتزله) و (اخباریه) ناملریله ایکی
شعبه منشعب، (اخباریه) شعبه سی دخی (مشبهه) و (سلفیه) ناملریله
ایکی فرقهیه منقسم اولدیلر .

مشبهه، طائفه سی آیات متشابهاتی تاویل ایتیبوب «مراد معنای
ظاهر لریدر» دیدیلر .

سلفیه، طائفه سی «آیات متشابهات ایله مراد الهی نه ایسه
بلا تشبیه حقدردر . نه کیم سلف صالح دخی بو اعتقادده ایدیلر .»
دیدیلر .

دها بفرقه وارکه بو فرق ضالهیه ملحق اولمش در .

صاحب مواقف ایله شارحی سید شریف بوجہ ایله تصریح
ایدوب مقدمه این خلدوننده بوجہ آتی مذکوردرکه :
« جعفر صادق صکره شیعه امامیه، ایکی فرقه اولوب
ایچارندن اسماعیلیه فرقه سی عندنده حق خلافت (امام) عنوانیه
معروف اولان اسماعیلیه نقل ایشدی. » دیدیلر وشیعه امامیه دن
{اثنا عشریه} فرقه سی جعفر صادق صکره اوعلی موسی کاظم
حضرتلرینک خلافتیه ذاهب اولوب سلسله امامت اون ایکنجی
امامه واصل اولدقده آنده توقف ایدوب آخر زمانه ده غیبت
واختفاسنه ذاهب اولملریله بوتلر (اثنا عشریه) عنوانیه معروف
اولدیلر .

§

امامیه نك نص جلی حقیقه کی استدلالی

۱ — «من كنت مؤلا فعلى مؤلاه»

۲ — «من كنت وليه فعلى وليه»

۳ — «اقضاكم على»

دیدیلر که :

« ایشته شو اوج حدیث نبوی، امامت و خلافت علی حقیقه
نص جلیدر. حتی اولکی ایکی حدیث شریفی ایشدکن صکره
حضرت عمر، حضرت علی به خطاباً «طوبی لك یا علی اصبح

مولی کل مؤمن و مؤمنه » دیدی . دیمک که حضرت عمر دخی
بو حدیثلرده کی تولیه دن بزم آکلادیلر معنای استخراج ایلدی.
« او چنجی حدیث دخی (نص جلی) در . زیرا امامتک
معنای امامت اقصی القضاة و هر واقعه ده متخاصمینیه حاکم
اوله یاسیدر . (اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم)
قول کریمی دخی بومعنای مشعردر . »

خوارج

کبار فرق اسلامیه نك او چنجیسی «خوارج» در .

ائمة دين و خلفای سيد المرسلین اوزرینه خروج ايله رفع
لواى بنى و طغیان ایدنلره خارجی دینیر .
نوراده خوارجدن مراد، اهل حل و عقدك اتقناقیله امام
المسلین اولان حضرت علی کرم الله وجهه اوزرینه خروج ایدنلر
درکه یدی فرقهیه منقسمدر .

محکمہ

اولکیسی - (محکمہ) نامنی آلاندردرکه اهل صلاة و صیامدن
اون ایکی بیک کشیدن عبارت اولوب تحکیم، اثناسنده حضرت
علی اوزرینه خروج ايله فصل مدعای خلافت ایچون (حکم)
نصب و تعیننه موافقت بیوردقلرندن طولای حضرت مشارالیهی
اکفار ایلدیله . مقصد لایقيله آکلاشیله نلک ایچون تفصیله و بناء
علیه (تاریخ اسلام) . مراجعته عجور اولدق .

تاریخ مذکورده روجه آتی محرردر :

صفین وقعه سنده (معاویه) اردوسنك قدمی هر جانبده

میزلزل اولمغله رؤسای عساكر معاویه دن مشهور (عمرو بن العاص)
بو خالی کورنجه معاویهیه «عسکر مصاحف شریفه بی قارغیلرك
اوجنه باغلا یوب رفع الملرخی، و محاربیه بی تعطیل ایدوب «کتاب
الله ینغزی بولسون!» دیو باغرمالرخی امر ايله ! قبول اولنورسه
بو ورطه دن قورتولورز؛ ینلرنده اختلاف وقوع بولورسه
تفرقهیه سبب اولوز .» دیدی .

معاویه، عسکره بویله جه امر ایتدی . عسکرده او یله یاپدی .
علی کرم الله وجهه طرفنده اولان اکثر رجال محاربیه دن دستکش
فراغ اولوب «کتاب الله اطاعت ایدرز .» دیدیلر .

حضرت علی، ناسه خطاب ایدوب «معاویه و عمرو بن العاص
وحیب وابن ابی سرح و ضحاک کتاب الله اطاعت ایدنلردن
دکلدر . بن آنلری طفولیتلرندن رجولیتلرینه دک بیلیرم . طفل ایکن
اشر اطفال، رجولیتلرنده اشر رجال ایدیلر . مغلوب اولدقلری
ایچون بویله برخدعهیه تشبث ایتدیله . سزی آلداتق ایستلر .
حربی اکمال ایدلم . نصرت، تعین ایلدی . بزم آنلره محاربیه من
اوامر الهیهیه اطاعت ایتلریچون دکلیدی؟» دیدی .

(مسعر بن فدك نمی) و (زید بن حنین طائی) و آنلره
موافقت ایدن قرادن بر طاقم رجال «بزی حکم کتابه دعوت
ایدنلره ! اجابت ایتماک اوله ماز . سن ده کتابه اطاعت ایت !
ایتمدیك خالد سنی آنلره تسلیم ایدرز ! یاخود عثمانه ایتدی کمزی
سکاده ایدرز !» دیدیلر .

حضرت علی «بکا اطاعت ایدر سه کز، محاربه ایدکر !
ایتمدیککر حالده نه ایستر سه کز آتی ایشلیکر !» دیدی ۱۶۰
«اشتره خبر کوندرا ! محاربه بی ترک ایلسون.» دیدیلر.
حضرت علی (یزید بن هانی) بی اشتره کوندروب ترک محاربه
المسنی امر ایلدی. اشتره «حصول مقصد رونما اولش ایکن
محاربه بی ترک ایدم.» دیو جواب ویروب یزیدی اعاده ایلدی.
بونلر بو خبردن دهها زیاده منفعل اولوب تهدیدی تشدید اتملریله
ومعسكر علی ده آثار اختلاف وفساد کورنگکه اشتره کیدن ایکنجی
خبر اوزرینه خلیفه قتل اولتور خوفیه ترک خصام ایدرک علی نک
تزدینه کلدی وایشه دوام اولغنی مصرانه مراد ایلدیسه ده کارکر
اولیوب آرالرنده منازعه و مشامه وقوعیه کورلتی بیودی.
حضرت علی بو حالی کورنجه باغروب خلقی صوصدردی. بعده
(اشعث) «ایشته ناس، دعوته اجابت ایتدیلر.» ایستر سه ک،
معاویه به کیدوب اخبار ایدم.» دیدی. حضرت علی راضی
اولوب (اشعث) معاویه به کندی. ملاقی اولدقده «مصحفاری
نه به رفع ایتدیکر؟» دیدی. «سزی کتاب الله دعوت ایچوندرا؛
طرفیندن ایکی کشی نصب ایدم؛ کتاب الله حکمیه آراغزی
بولسونلر.» دیدی. (اشعث) رای معاویه بی تصویب وعودت
ایدوب تبلیغ ایلدی. جمله سی اظهار رضا ایدجه معاویه (عمرو
بن العاص) ی انتخاب ایلدی. علی طرفنده اولان قراء دخی (ابو
موسی) بی ایستدیلر. علی (ابو موسی) نک بو خصوصه کفایتی

اولدیغنی بیان ایله بشقه سنک انتخابی مراد و الحاح ایلدیسه ده
رؤسا «ابو موسی بی طرف آدمدر. آندن غیری اولماز.»
دیدیلر.

علی (ابو موسی) نک سوابق احوال و مخالفتی بیان ایله
امیت ایدمه میه چکنی هر نه قدر مکرراً بیان و ایراد ایلدیسه ده
صکره دن (خوارج) ه ملتی اولان قراء ورؤسا ابرامیه (ابو
موسی) علی طرفندن خواه و ناخواه (حکم) نصب اولوب
طرفین نصب حکمی توثیق ایلدی و عمرو ایله ابو موسی، صدور
ایده جک حکمدن طولای نه کندیلری ونه متعلقات و اولادلری
مسئول اولما ملرینه طرفین رجالدن سوز آلوب حکم ایچون
رمضانده ک مخیر و مراد ایدر لر سه رمضاندن صکره به قدر تأخیرینه
دخی مرخص اولدیلر و محل حکم (کوفه) ایله (عراق) بیننده
متوسط اولغه قرار ویریلوب طرفین رجالدن وثیقه شهیدلر
یازلدیلر. فقط (اشتر) امتناع ایتمکه (اشعث) ابرام ایلدی.
(اشتر) اشعثی تهدید و مخویف ایلیوب عزیزمتمده ثابت قالدی.
وثیقه، هجرت سنیه نک اوتوز یدجی سنه سی صفرینک اون

او چجی کونده یازلمشدی.
آندن صکره حکمین (یعنی عمرو) ایله (ابو موسی) محل
حکم، (اذرح) ده (دومة الجندل) نام موقع اولسنه اتفاق ایدوب
حره نهایت ویرلدی.

بوندن صکره بعض رجال حضرت علی رضی الله عنیه ک

تزدینه کیدوب حریک اعاده سنی ایستدیلر .

«رضا و قزاردن صکره رجوع و تبدیل ابی اولماز .» دیوب

عهدنده ثابت اولدی .

بونک اوزرینه (حرورا) قریه سی رجالی تحکیمی تصدیق

ایلیوب محارینه عودت، وایکی طرف رجالی رمضانده مک مفارقت

ایلدی .

ایشته بالاده بیان اولندیغی اوزره (محکمه) فرقه سنی تشکیل

ایدن (خوارج) مذکور (حرورا) قریه سی رجالی دینیلن کسان

درکه اون ایکی بیک کشی اولدقلری حالده حضرت علی دن آریلوب

قریه مذکوره یه ایستدیلر .

(شیث بن عمر) ی حریه و (عبید الله بن الکوا) بی صلاته

امیر نصب ایدوب «بیعت، الله تعالی یه در و طریق حق امر

بالمعروف، ونهی عن المنکر، واداره مملکت شوری.» در دیدیلر

و خلافت و امامتی انکار و دم مسلمینی اباحه ایدن (عمرو بن العاص) ک

(حکم) نصیبی کنه عظیم عد ایلدیلر .

بو حالده اسلام، اوج فرقه یه متفرق اولغله حضرت علی

بو خصوصی اعظام ایدوب (عبد الله بن عباس) ی (حرورا) یه

کوندردی و «اهل خروجک ضالته اولدقلرینی بیان ایله! آنحق

بن کلنجیه دک بو خصوصده مباحثه ایتمه!» دیدی .

ابن عباس (حرورا) قریه سینه کیدوب خوارجه ملاقی اولدقده

صبر ایمیوب بحث و مناظره یه کیرشدی .

عبد الله، خوارجه «سز لیچون حکم، نصیبی تجویز ایتیوب

بزدن آیرلدیکز؟ الله تعالی حضرتلری قرآن شریفنده زوجین

ییتنده حکم نصیبی امر ایتمدی؟ اختلاف امتده دخی اولویتله

جائر دکلیدر؟» دیوب آیت کریمه بی اوقودی .

آنلرده «واقعا الله تعالی (حکم) نصیبی زوجین ییتنده

اختلافده و حرث و صید اختلافلرنده امر ایلدی . لکن دماء

مسلمین کی، امر عظیمده ایکی کشینک حکمی کافی اولمادیغندن

ماعندا (عمرو بن العاص) کی بر آدمک (حکم) نصیبی هیچ جائز

دکلیدر . زیرا (حکم) عدل اولمادی، (عمرو) عدل ایسه بز آنکله

نیچون محاربه ایتدک؟ صفینده ایتدیگمز محاربه بو آدملری کتاب

اللهک حکمنه اطاعت ایتدیرمک ایچون دکلیدر؟ برده ییتنکرده

موادعه سندی یازدیگز . اسلام ییتنده موادعه اولنحق حکم کتابه

مخالف دکلیدر؟» دیرکن حضرت علی کرم الله وجهه کلوب

مجلسلرینه کیردی . (حکم) بجئی درمیان اولنش اولدیغندن (عبد

الله) امره مخالفت ایتدیکنه حضرت علینک جانی صیقادی .

بعده حضاره خطاب ایدوب «یک ابی بیلیرسکزکه حکم نصیبی

بنم رأیله اولمادی . جهوزک میلله اولدی و کتاب الله قولنجه حکم

ایملری شرط اولندی؛ دیمک اولدی که بن رجالی (حکم) نصب

ایتمد؛ کتاب حکمی قبول ایلدم؛ زیرا کتاب نطق ایتمز؛ رجال

آنکله نطق ایدر . مخالف امر آلهی اولان حکملرینه اتباعه

محجور دکلز . موادعه ایسه دم مسلمینی صیانت ایچون قبول

اولندی. شاید تعیین اولان مدت آراستده مخالفت، مسالته مبدل
اولور. ایسته حقیقت حال بودر. هایدی کوفیه کیدم ۱. «
دیدی.

جمله سی نطق علی به مفتون اولوب برابر کوفیه عودت و سبق
ایدن مخالفتدن اظهار ندامت ایلوب انقضای مدته منتظر اولدیلر.
تاریخ اسلامدن منقول اولان کلام بوراده بتدی.

مدت معینه نك انقضاسندن صکره ده خارجیلرک اولولری
نزد جناب علی به کلوب، معاویه طاقیه معاملات حریته نك
اعاده سنی مصرانه طلب ایتیشلر ایسه ده حضرت امام «اول کرک
ایندی. بن سزه شاملیلرک خدعه و دسیسه لرینی بیان ایله حربه
دوام اولمسنی اخطار ایتیش ایکن سز آنلرک تکلیفلرینی قبوله
اصرار ایتدیکز. شمدی آرتق ویریلن سوزدن دونه میز. «دیدیلر.
بو بایده حضرت امام ایله خارجیلر بیتنده جریان ایدن
محاورات و مکاتباتی و اخیراً آنلرله ایدیلن محارباتی تفصیلاً نقل
و حکایه ایتمه مزاج لازم کلسه بیوجک برکتاب اولور. بو ایسه نرم
صدد بمخردن خارجدر. بالکر لسان شرعده (خوارج) تعیر
ایدیلن طاقه نك سبب ظهور و خروجیه خلاصه عقائد باطله لرینی
بیان ایله اکتفا ایلر.

ایسته بو یادکارلر حضرت علی بی ده، حضرت عثمانی ده، ده
بر چوق اصحاب کرامی ده اکفار ایله برابر «امامت و خلافت قبیله
قریشه ده، غیر یسنده مخصوص دکلدرد، بین الناس اقامه مراسم

عدل و داد و احقاق حقوق عباد ایده بیان ذات هر هانکی قیله دن
اولورسه اولسون، امام و خلیفه اوله بیلیر؛ شاید تغیر سیرت و میل
جوړو اهانت ایلر ایسه عزل و قتل واجب اولور. «دیدیلر.
و «نصب امام اهم مهم اولیوب امام هیچ اولسه ده جائدر. «دیه
زعم ایلدیلر.

بیهسیه

ایکنجیسی - (بیهس بن الهیصم بن جابر) نام شخصه منسوب
اولان (بیهسیه) فرقه سیدر.

بونلر «ایمان، لسان ایله اقراردن و خدایی و رسولک کتیردیکی
احکام مولایی یلکدن عبارتدر. بناء علیه برشیده عجا حلال می
حرام می دیه شبهه دوشن کیمسه کافر در. زیرا هر مسلم اوزرینه
حق یلک و اوکر نك ایچون تفحص واجدر. «دیدیلر.
کیمی ده «حد شرعی بی مستلزم اولیان شیده شک واقع اولور
سه بو، کفری موجب دکلدرد. «کیمی «حرام آنحق (قل لا اجد
فیما اوحی الی محرماً...) قول کریمنده مذکور اولاندرد. «کیمی
«امام المسلمین (خدا نکرده) کافر اولورسه حاضر و غائب اولان
رعیتی ده کافر اولور و اطفال، کفر ایله ایمانده بابالری کبی در. «
کیمی «شراب حلالدن! سرخوش اولان کیمسه قول و فعلیه مؤاخذه
اولماز. لکن شراب حرامدن سرخوش اولان آدم قولیه ده،
فعلیه ده مؤاخذه اولنور. «کیمی «کیره ایله سکر، کفر در. «دیدیلر.

و افعال عبادى كنديلرينه اسنادده (قدریه) به موافقت ايتديلر .
بونلرك رئيسى اولان (بيهس) ى عراق واليدى مشهور (حجاج)
كتوزدوب اللرينى و آياقلىرىنى قطع ايله اعدام ايلدى .

ازارقه

اوچنجينى - (نافع بن الازرق) تام شخصه منسوب اولان
(ازارقه) فرقه سيدر .

بونلر دخى «حضرت على تحكيم، سبيله - يعنى فصل مدعاى
خلافت ايجون طرفيندن (حكم) نصبنى تجويز ايتمسيه (حاشا)
كافر اولدى و (ومن الناس من يعجبك قوله فى الحياة الدنيا
ويشهد الله على ما فى قلبه و هو الد الخصام) آيت كريمه سى كويا
آنك حقده نازل اولدى وابن ملجم، حضرت على بن اولدوزمكه
(حاشا) بحق ومصيب ايدى و (ومن الناس من يشرى نفسه
ابتغاء مرضاة الله) قول كريمى آنك شاننده نازل اولدى .
ديديلر .

خوارجك مفتيلرى، زاهدلى (عمران بن حطان) ابن
ملجمك فعل كريمى تصويرياً شو ايكي بيتى انشاد ايلدى . لغنهم الله .

شعر

يا ضربة من تقى ما اراد بها، الا ليبلغ من ذى العرش رضواناً
انى لا ذكره يوماً فاحسبه، اوفى البرية عند الله ميزاناً

سزاوارلرمن و تفرين اولان خذله مرقومه حضرت عثمانك،
طلحهك، زبيرك، ام المؤمنين عايشة صديقك، عبدالله بن عباسك
و آنلرله برابر سائر مسلمينك كفرلرينه و مخلصه فى النار اولدقلىرينه
قائل اولوب بو صورته ده تزييد كفر و ضلال ايلديلر .

برده «ولو كه مذهب ازارقه دن اولسون، ترك قتال ايله
اختيار قعود ايدنلر كافر در و قولده ده، عملده ده تقيه حرامدر
و مذهب ازارقه به مخالف اولانلرك اولادىنى، خاتونلرىنى اولدوزمك
جاؤدر و زانى محصن، رجم اولنماز؛ چونكه قرآنده مذكور
دكلدر و نسايى قذف ايدن يعنى اهل عرض خاتونلره اسناد سميت
زنا ايله بهتان ايلين - اكر اودخى قادين ايسه - حقده حد
قذف اجرا اولنماز . زيرا مستحق حد قذف اولانلر قرآنده
ذكوره مخصوص اولان (الذين) صيغه سيلاه ذكر اولنمشلردر
و اطفال مشركين بابالريله برابر جهنمده درلر و مرتكب كيبره
كافر در .» ديديلر . «خذلهم الله»

نجدات

دردنجينى (نجدة بن عامر النجفى) نام شخصه منسوب
اولان (نجدات) فرقه سيدر .

(عاذريه) نامنى آلانلر دخى بونلردندر .

زيرا فروع مسائلده جاهل اولانلرى معذور طوتمشلردر .

سببی شودرکه :

رئیس مذهبی (نجده) اوغلی بر مقدار عسکرله اهل
(قطیف) اوزرینه کوندرمشدی. عسکر اهل قطیفی اوروب
الارینه کچن قادینلری قبل القسه نکاح ایلدیلر و آلدقاری اموال
غنیته ده کذلک قبل القسه یدیلر.

وقتاکه (نجده) نک تردینه عودتله ایشلدکری ایشلردن آتی
خبردار ایتدیلر، (نجده) آنلره «بو ایشلدیکنر ایشلر سزه
جائز دکلدی.» دیدی. «بز عدم جوازینی بیلزدک.» یولنده
عرض معذرت ایتدیلر. اوده جهلاری سببیه آنلری معذور
طوتدی. ایشه بو سیدن ناشی آنلره (عاذریه) دینلدی.

بووقعه دن صکره (نجده) نک اصحاب و اتباعی اختلاف ایدوب
برطاقی (نجده) یه تبعیتله دیدیلرکه: «دین، ایکی امردن عبارتدر.
«اولکیسی - اللهی بر، یغمبری حق طامیق، (مجدات)
مذهبنده اولانلرک دملری حرام یئلک، یغمبرک کتیردیکی شیرلی
جملة اقرار ائلکدرکه، بونده جهل عذر اوله ماز، و جاهل معذور
طوتماز.»

ایکنجیسی - مسائل اصلیه مذکوره نک غیریدر، بو مسائل
فرعیده جهل، عذردر، جاهل معذوردر.

(مجدات) فرقه سنک کرک بو (عاذریه) طاقی و کرک دینکر
مذهباشلری یکران وفاق اوله زرق «خلقک امامه احتیاجی
یوقدر. خلقه واجب اولان آرالرنده عدل و نصفته رعایت ائتمکدر.

شاید امامسز اجرای لوازم عدالت، ممکن اوله میه جفتی تیقن
ایدلرله، اول وقت نصب امام جائز اولور.» دیدیلر
و (ازارقه) یه یالکر تکفیرده موافقت و احکام باقیده مخالفت
ایلدیلر.

اصفریه

بشجیسی - «زیادین الاصر» نام شخصه منسوب اولوب
(اصفریه) نامی آلانلردر.

بونلر بر وجه آتی (ازارقه) یه مخالفت ائتمشلردر.

۱ - حرب اعدایه حقیقیوب ده اختیار قعود ایدنلری
اگر کندی مذهباشلری ایسه اکفار ائمزله.

۲ - رجی اسقاط ائمزله.

۳ - اطفال کفارک کفرینه و ناردن تخلیدینه قائل

اولمازلر.

۴ - تقیه نک قولده جوازینه، فعلده عدم جوازینه ذاهب
اولدیلر. برده حد شرعی بی موجب اولان معصیتک صاحب
و مرتکبی اول معصیتک اسمیه تسمیه اولتور. مثلاً: زنا ایدنه
(زانی) سرقه ایدنه (سارق) قذف ایلنه (قاذف) دینیر اما
(کافر) دینیر.

ترك صلاة، ترك صوم کي - عظم شانی جهتیله مرتکبه
حد شرعی تعیین اولنمیان معاصی صاحبنده (کافر) دینیر و کندی

مذهبداش لرندن اولان خاتونك دارالتيقده مخالف مذهبلىرى
اولان كافرله تزوجى جائز ايسهده دارالعلانيهده جائز دكلدر
ديديلر.

اباضيه

آلتنجيسى - طرابلس غرب بربرلرندن (عبدالله بن اباض
المري) نام شخصه منسوب اولان (اباضيه) فرقه سيدر.
بونلر اهل قبله دن مخالف مذهبلىرى اولانلره (كافر)
ديرلر سده (مشرک) ديمزلر و مخالفلرينك مناكله لرني تجويز ايدرلر
و يالكز وقت حربده اسلحه و مواشى كي ماللرينك اغتنامي حلال
صيارلر سده. حربدن بشقه وقت ماللريني آلهي حرام اعتقاد
ايلرلر وينه اهل اسلامدن اولان مخالفلرينك دارلريني دار اسلام
ييلوب يالكز پادشاهلرينك اردوگاهني دار اسلام عد ايتزلر
و مخالفلرينك كندى عليهم رينه شهادت لرني قبول ايدرلر و مرتكب
كيره كچه موحددر، فقط مؤمن دكلدر. زيرا اعمال، حقيقت
ايمانده داخلدر صانيرلر و استطاعت قبل الفعلدر و قولك فعلي
خدانك مخلوقيدر و اهل تكليف كاملاً فنا پذير اولدقمه دنيا
دخي فنا بولسه كر كدر و مرتكب كيره كافر ائمتدر؛ كافر ملت
دكلدر ديرلر مسائل آتيهده دخي توقف ايدرلر. اولاد صغار
كفار دخي كافر ميدرلر (۱) نفاق، شرکيدر (۲) مجزوم سز
يغمبر يعني جائز ميدر (۳) مجزوم سي اوليان يغمبره وحي اولنان
امور جائز الاتباع ميدر؛ (۴)

برده حضرت علي ايله اكثر اصحابي تكفيره جرأت ايلديلر
و بونسكه برابر بونلرده مذهب لرنده درت فرقه يه متفرق اولديلر.
۱ - حفصه.

بونلر (ابي حفصه بن ابي المقدام) نام شخصه منسوب اولوب
آتي الذكر بدعتلى علاوه ايله آرقداشلرندن آيرلشلردر.
دئمشلر كه:

ايمان ايله شرك آراسنده بر خصلت متوسطه واردر كه اوده
معرفه اللهدر. بناء عليه الله ييلوبده ماسوي الله ي - يعني
انبيا و احوال عقي كي ييلنمسي واجب و لازم اولان سائر معتقدات
دينه يي انكار و كباير ذنوبي ارتكاب ايدن كيمسه كافر در؛ لكن
مشرک دكلدر.

۲ - يزديه.

بونلر «يزيد بن انيسه» نام شخصك اصحابي اولان (يزديه)
فرقه سيدر كه بونلر دخي علاوات آتیه ايله سائر آرقداشلرندن
تقرد و تميز ايتشلردر.
دئمشلر كه:

«حق تعالى ياقينده عجمدن بر يغمبر كوندرك و او
يغمبرك كتابي سجاد يازيلوب دفعه واحده نازل اوله حق و شريعت
محمد يي ترك ايدوب قرآن عظيمه مذکور اولان (صابه) ملته
ميل ايله جكدر و اصحاب حدودكه حد شرعي يي موجب اولان
معصيتي ارتكاب ايدنلر ديمكدر؛ كندى مذهبداشز اولسون

اولسون مشرکدرلر. وکرک کیر، کرک صغیر اولسون هر ذنب،
شرکدر.

سنجار طاغنده ساکن اولان یزیدیلر دخی (ملک طاوش)
نامیله شیطان علیه اللعنه حرمت و پرستش ایدرلر و «شیطان بر
کون سمایه چیقوب بتون ملائکه نکیته رئیس اوله جقدر» دیرلر.
۳ — حارثیه.

بونلر «ابو الحارث الاباضی» یه منسوب اولوب قدزده
واستطاعت مسئله سنده (اباضیه) یه مخالفت ایلدیلر.

۴ — عبد، مأموره اولدینی طاعتی ادا ایتسه، فقط حین
اداده جناب حق قصد و اراده ایتسه او، ینه طاعتدر دین —
یعنی عبادتک صحته نیتی شرط ایتیلردر. [*]

[*] «وما امروا الا ليعبدوا الله مخلصين له الدين» قول کریمنده
مذکور اولان اخلاص ايله مراد نیتدر. (الاعمال بالنیات، و لکل امری
مانوی، و نیة المؤمن خیر من عمله) حدیث شریفلری دخی صحت اعمالده
نیتک شرط اولدینی موضحدرلر. اعمال اوچه منقسمدر. طاعت ۱ معصیت
۲ مباح ۳

طاعتک اصل صحتی و تضاعیف فضلی نیته مربوطدر. طاعت، نیته
مقرون اولورسه صحیح و صاحبی مأجور اولور.

معصیت، موضوعندن نیتله متغیر اولار. بناء علیه معصیت اولان
شی نیتله طاعته تحول ایتز و مباحدن برشی یوقدرکه نیته احتمالی اولویده
مباح ایکن طاعت اولیه. مثلا تطیب، حد ذاتده مباحدر. لکن آکا نیت
حسنه مقارن اولورسه او نیت سببیه طاعت اولور و فاعلی مثاب اولور.

استطراد

شو فرقه ضاله اباضیه (۱۵۳) تاریخنده افریقیه ولایتیه
بالهجوم خلیفه (منصور) طرفندن اوراده والی بولنان ذاته غلبه
ایتدکن صکره جمعیتلری بیویوب اوج شعبیه منقسم اولدیلر.
بو شعبه لردن یالکر (ابو حاتم) اداره سنده اولان بر شعبه ده
(۸۰,۰۰۰) سواری وار ایش! دیگر ایکی شعبه (ابوعاد) و
(ابوقره) تام شخصلرک تحت اداره سنده ایدی. صوک.

عجارد

فرق سبعة خوارچدن یدنجیسی «عبد الله بن عجرد» نام
شخصه منسوب اولان (عجارد) فرقه سیدر.
بونلر (محدثات) فرقه سنک مذهبی قبول ايله برابر آکا بعض
علاوه لر ایتدیلر.
دیدیلر که:

بعد البلوغ ادعای اسلام ایدنجیه دک طفلدن تبری، و بالغ
اولدقده طفلی اسلامه دعوت ایتک واجیدر و اطفال مشرکین
بابالریله برابر نادرده درلر و کبائر ایتلر کافر
اولورلر.

بونلر — یعنی (عجاردہ) نام عمومی آلتندہ اولان خارجیلر
دخی اون فرقه یه منقسم اولدیلر .

۱ — میونیه .

بونلر (میون بن عمران) نام شخصه منسوب اولوب بدع
آتیہ ایله آرقداشلرندن متفرد اولشلردر. اولاً قدره قائل اولوب
افعال عبادی خلقاً وابداعاً عبادہ نسبت ایلدیلر. ثانیاً — استطاعت
قبل الفعلدر. ثالثاً — جناب حق خیری اراده ایدر؛ شری
و معاصی بی اراده ایتمز. رابعاً — اطفال مشرکین جتتده درلر .
خامساً — بر آدم کړک اوغللرینک وکړک قزلرینک کرکسه ارکک
وقزقارداشلرینک قزلرینی نکاح ایدمیلیر. دیدیلر و «سوره یوسف،
حکایاتدن بر حکایه اولوب قصه الفسق ایسه قرآن اوله ماز .»
دیهرک سورة مذکورہ بی انکار ایلدیلر .

۲ — حمزیه .

بونلر «حمزة بن ادرك» نام شخصه منسوب اولوب امور
مذهبيه ده (میونیه) ایله همدست وفاق ایسه لرده یالکز «اطفال
کفار، نادرده درلر .» دیمکله آنلردن تمیز ایشلردر .

۳ — شعییه .

بونلر (شعیب بن محمد) منسوب اولوب بدعتلرنده (میونیه)
کیدرلر . یالکز قدرده آنلره مخالفت ایشلردر .

۴ — حازمیه .

بونلر (حازم بن عاصم) منسوب اولوب اعتقادده (شعییه)
فرقه سنه موافقدرلر .

محکیدرکه، بونلر حضرت علی خصوصنده متوقف ایشلرده
حضرت علینک غیریسندن تصریح برائت ایتدکلی کبی امام
مشارالیهدن صراحة تبری ایتمزلر ایش .
۵ — خلفیه .

بونلر (خلف) نام خارجینک اصحابیدرلر . کرمان، و مکران،
طرفلرنده بولنورلردی .

بونلر خیر و شری جناب حقه اسناد ایتدیلر و اطفال مشرکین
عملسز و شرکسز جهته کیرسلر کرکدر دیدیلر .
۶ — اطرافیه .

بونلر (حمزیه) نک اعتقادنده ایدیلر . ریسلری سجستان
اهالیستدن (غالب) نامنده بر شخص ایدی .

شوقدرکه بونلر «برکیمه شریعتده ییلدیکی شیئی ترک ایلسه،
وعقل جهتدن لزومنی ییلدیکی شیئی ایشلسه معذوردر.» دیهرک
اطرافده کی خالق بویایده معذور طوتدیلر و اصوللرنده ونقی
قدرده — یعنی افعال عبادی قدرت عبادہ عدم اسنادده اهل سنه
موافقت ایلدیلر .

۷ — معلومیه .

بونلر اعتقادده (حازمیه) کبی درلر . شو قدرکه بونلرک عندنده
مؤمن، جناب حق جمیع اسما و صفایله ییلن در . بویله ییلن

جاهلدر، مؤمن دکلدر. برده «قولك فعلى جناب حقت مخلوقيدز.»
ديديلر.

۸ — مجهوله.

بونلر ده مذهبلری (حازمیه) مذهبی کی در.
شوقدرکه بونلر «مؤمن اولمغه جناب حق بعض اسماسیله
بيلك کافی در و جناب حق یالکر بعض اسماسیله بیلر ده عارف
باللهدر. مؤمندر. برده قولك فعلى کنديك مخلوقيدز.» ديديلر.

۹ — صلیه.

بونلر «عثمان بن ابی الصلت» یاخود «صلت بن صامت»
نام شخصك اصحابدرکه بدع آیهنك علاوه سیله سائر (عجارده)
فرقلرندن تمیز ایتشاردر.

شویلهکه: «اسلامه کلوب ده یرم تحت حمایه مزه کیرن کیسه یی
دوسب ایدینیرز. فقط حد بلوغه ایروب ده اسلامه دعوت برله
او دعوته اجابت ایدمجهیه قدر او کیسه نك اطفالندن اعراض
ایدرز.» ديديلر.

مرویدرکه: (صلیه) دن بعضیلری «کرك اطفال مسلمین
و کرك اطفال مشرکین اولسون، حد بلوغه ایروب ده اسلامه
دعوت برله او دعوتی قبول و یارد ایدمجهیه قدر اطفاله موالات
و معادات جائز دکلدر.» ديديلر.

۱۰ — ثعلیه.

بونلر «ثعلیه بن عامر» نام شخصه منسوب اولوب اطفالك

ولایتنه قائل اولشاردر. شویلهکه: برطفل کرك کوچك و کرك
بيوك اولسون، حد بلوغه رسیده اولوب ده آندن صکره کنديسندن
انکار حق ظاهر اولمادجه آتی ولایتدن اسقاط ایتزلر.

ینه بونلردن منقولدرکه: «تایویوب دینه دعوت اولنجهیه قدر
اطفال ایچون ولایت وعداوتدن بر حکم ثابت اولماز.» ديديلر،
و «قول جنسندن غناری حالده — زکات آله یی و فقرلری
خالسده کنديلرينه زکات و یرمه یی تجویز ایلدیلر، و بو فرقه
ثعالیه، دخی درت فرقهیه متفرق اولدیلر.

۱ — اخنسیه.

بونلر «اخنس بن قیس» نام شخصك اصحابدرلرکه ثعالیه دن
مسائل آیه ایله ممتاز اولدیلر.

«اهل قبله دن دار تقیه ده اولان کیسه حقنده توقف ایدوب
آنك ایمانیله ده، کفریله ده حکم ایتزلر. مکر حالوشانی یعنی کفر
و ایمانی معلوم اوله.

«مخالف مذهبلری اولانلرک قتلی ده، ماللرینك اخذی ده
حرامدر.

«کتدی قوملرینك مشرکلرینه مسلملری تزویج ایتمک جائزدر.»
ديديلر.

ب — معبدیه.

بونلر «معبد بن عبدالرحمن» نام شخصك اتباعی اولوب

مشرکینه تجویز ترویج مسلمانده (اخنسیه) به، وعیددن زکات آلوب ویرمهده (ثعالیه) به مخالفت ایلدیلر.

ج — شیبانیه.

بونلر «شیبان بن سله» نام شخصه منسوب اولوب جبرده ونفی قدرت حادهده «جهنم بن صفوان» موافقت ایتشلردر. د — مکرمیه.

بونلر «مکرم العجلی» نام شخصک اصحابی اولوب امور آتیهدم (ثعالیه) به مخالفت ایتشلردر.

۱ — تارك صلات، کافر در و بونک کفری نمازی ترکندن ناشی دکلدر. بلکه الهی یلیدیکی ایچوندور. زیرا الله تعالی آنک کیزلی و آشکاره هر حاله مطلع اولدیغنی، طاعت و عصیانیه کوره مجازات ایده جکنی ییلسه، ترك صلاته اقدامی متصور دکلدر. دیمک که بونی یلیورده نمازی آنک ایچون ترك ایدیور. ایشته کفرینه سبب بودور.

۲ — «هر معصیت کیره نك مرتکبی کافر در. زیرا معصیت کیره نك مستلزم اولدیغنی عقابه جناب حق کندیخی دوچار ایده جکنی ییلسه آنی ارتکاب ایتزدی. دیمک که یلیدیکی ایچون ارتکاب ایدیور. آنکچون کفرینه حکم اولنور. حتی سبب بودر که، اول فخر عالم ضلی الله علیه وسلم اقدامز (لایزنی الزانی حین یزنی وهو مؤمن ولا یسرق السارق حین یسرق وهو مؤمن) میورمشدر.»

۳ — «جناب حقک عبادینه موالات و معاداتی عاقبت اعتباریه در. یعنی بر کیمسه آخرته حین انتقالنده نه حالده ایسه جناب حقک ده آکا موالات و معاداتی احوال اعتباریه در. حال حاضر اعتباریه دکلدر. زیرا حال حاضرک دوامنه وثوق و اعتماد یوقدر. ایشته بزده بویله یز. بزدن حالت موته واصل اولان کیمسه اگر او حالتده مؤمن ایسه آکا محبت ایدرز. اگر کافر ایسه «نعوذ بالله تعالی» آکا عداوت ایلرز. «دیدیلر.»

مرجه

کبار فرق اسلامیه دن دردنجیسی (مرجه) در.

(ارجا) ایکی معنایه کلیر: بری — تأخیر و امهال، دیکری — اعطای رجا.

بونلر «عمل، بحسب الرتبه نیتدن، اعتقاددن مؤخر در.» دینکلر یچون (مرجه) نامنی آلدیلر. یاخود «کفر ایله طاعت فائده ویرمیدیکی کبی ایمان ایله معصیت دخی ضرر ویرمر.» دیه رجا ویردکلر یچون (مرجه) لقبیه تلقیب اولندیلر.

(ارجا) حقهده دهها ایکی روایت واردر.

۱ — ارجا، کیره صاحبک حکمنی قیامت کونه تأخیر

ایدوب « بو، اهل جنت یاخود اهل جهنمدر » دیو دنیاده بر حکم ویرمامکدر.

۲ — ارجا، حضرت علی بی درجه اولادن درجه رابعیه تأخیردر.

روایت اولایه کوره (مرجه) ایله (وعیدیه) ایکی فرقه متقابلله اولمش اولورلر.

روایت ثانییه کوره (مرجه) ایله (شیعه) فرقتین متقابلتین اولمش اولورلر.

(مرجه) نام عمومیی آلتده اولانلر دخی مذهبیلرنده درت فرقهیه متفرق اولملردر.

یونسیه

اولکیسی — « یونس النیری » نام شخصه منسوب اولان (یونسیه) فرقه سیدر.

بونلر « ایمان، الاهی یتلک، الاهی خضوع و اتقیاد ایله برابر قلباً محبت الیکدر. ایشته بوصفتلر ذاتنده مجتمع اولان کیسه مؤمندر. بوصفتلرک اجتماعی حالنده ترک طاعات، ارتکاب معاصی ایمانه ضرر ویرمز و ترک طاعات، ارتکاب معاصیدن طولانی عذاب و عقاب اولغاز و قول، جتبه عمل و طاعتیله دکل، اخلاص و محبتیله داخل اولور و ابلیس لعین غارف ایدی؛ استکبارندن و جناب حقه خضوع و اتقیادی ترکندن طولایی کافر

اولدی. نته کیم (ابی واستکبر وکان من الکافرین) قول کریمی بوکا دلالت ایدر. دیدیلر.

عیدیه

ایکنجیسی «عید المکذب» نام شخصه منسوب اولان (عیدیه) فرقه سیدر.

بونلر یونسیه، مذهبنه امور آتییه علاوه ایتدیلر. «جناب حقه علمی ذاتندن غیری دکدر و سائر صفتلری دخی بویله در و جناب حق انسان صورتنده در و رسالتپناه اقدمن (ان الله خلق آدم علی صورة الرحمن) حدیث شریفیله بوکا اشارت بیورمش در. دیدیلر.

غسانیه

اوچنجیسی «غسان کوفی» نام شخصک اصحابی اولان (غسانیه) فرقه سیدر.

بونلر «ایمان، جناب حقی و آنک رسوائی و آنلردن کانی اجمالاً یلکدر؛ تفصیلاً یلک شرط دکدر و ایمان، آرتار، اکسیلز؛ معرفت اجمالیه دخی بودرکه؛ مثلاً (الله تعالی حجبی بزه فرض ایتدی؛ لکن کعبه زره ده در؛ بیلهلم؛ احتمال که مکة مکرمه تک غیری یرده اوله؛ جناب حق حضرت محمدی بعث بیوردی؛ لکن مدینه منوره ده اولان اومیدر؛ یاخود بشقه سمیدر؛

یلم! لحن خنزیری حرام ایتدی؛ لکن خنزیر شو حیوان
معهود میدر؟ یاخود قیونمیدر؟ یلم! (دینیه)
«ایشته بومقالاتی قائل اولان کیسه دخی مؤمندر». دیدیلر.
بونلرک معرفت اجمالیه بی بوجه ایله تعریفدن مقصودلری «امور
مذکوره نك حقیقت ایمانده داخل اولمادیغنی بیساندن عبارتدر.
یوقسه بومورده عاقل اولان شک ایتمز. غریبدرکه بونلرک رئیس
مذهباری (غسان) کویا امام اعظم ابو حنیفه الکوفی حضرتلرینک
ده مذهبی بودر دیر و آتی ده مرجئه دن عد ایدردی. بو ایسه
حضرت امام حقنده بهتان و افترا در. (غسان) ک بوندن مرادی
حضرت امام کی، اکابر مشاهیر امتدن برذات عالیقدرک موافقیه
کندی مذهب باطلنه رواج ویرمکدن عبارت اولوب، یوقسه
حضرت امام بومثلاو اباطلیدن بری در.

آمدی دیدی که:

«ومع هذا اصحاب مقالاتدن چوغی ابو حنیفه بی ده، آنک
اصحابی ده مرجئه اهل سنتدن عد ایلدی.»
بونک سیننده ایکی وجه بیان ایدیورلر.

۱ — امام اعظم حضرتلری صدر اولده ظهور ایدن
معتزلهیه قدرده مخالفت ایدردی. معتزله ایسه کنیدلرینه مخالفت
ایده (مرجی) دیرلردی. بناء علیه حضرت امامه واصحابنه بو
نامی قدمای معتزله ویرمش اولسهلر کرکدر.

۲ — حضرت امام، «ایمان، لسان ایله اقرار، قلب ایله
تصدیق معناسه در.» دیر ایدی؛ «جوارحله عمل معناسه در.»
دیمزدی و «ایمانک آرتیق اکسلیک احتمالی اولمادیغنه ذاهب اولمشدی.
ایشته بوندن ظن اولغش که حضرت امام عملی ایماندن تأخیر
ایدیور. آنکچون آکا (مرجی) دیمشدر. حال بوکه اوله دکلدرد.
بو ظن بر ظن فاسددر. زیرا حضرت امامک عملده مبالغه سی
و آنده کمال اجتهادی معروف و مشهوردر.

توبانیه

دردنجیسی «توبان المرجی» نام شخصه منسوب اولان (توبانیه)
فرقه سیدر.

بونلر «ایمان، بیلک واللهی، رسول اللهی وعقلاً ایشلمسی
جائز اولیان هرشیئی اقرار ایلکدر. عقلاً ایشلمسی جائز اولان
شیئه اعتقاد، ایماندن دکلدرد.» دیدیلر و عملک هینسی ایماندن
تأخیر ایتدیلر.

(مروان بن غیلان) وبر روایت کوره (ابو مروان غیلان
الدمشقی) و (ابو شمر) و (یونس بن عمران) و (فضل رقاشی) دخی
بونلره موافقت ایتمشلر در.

بونلرک کافه بی «جناب حق یوم قیامتده بر عاصی بی عفو
ایدرسه، حالی آنک حاله بکره بن سائر عصاة مؤمنینی دخی عفو

ایلك و جهنمندن بری چیقاره جق اولورسه، سائر امثالی ده
چیقارمق لازم کیر: «دیدیلر مؤمینک جهنمندن خروجنی
جزم ایتدیلر و غیلانک اوغلی، یاخود غیلانک کنیدی
«قدر و خروج» ایله یعنی ارجا ایله افعالی عبادہ اسناد بینتی جمع
ایدرك «امامک قرشی اولماسی ده جائزدر» دیمکه آرقداشلرندن
متمیز و متفرد اولمش در.

ثومنیه

بشجیسی «ابو معاذ الثومنی» نام شخصه منسوب اولان (ثومنیه)

فرقه سیدر.

بونلر «ایمان، معرفت و تصدیق و محبت و اخلاص و اقراردر.
بونلرک جمله سنی، یاخود بعضیسنی ترك ایتک کفردر و بونلرک
یالکز بعضیسی ایمان تام دکدر. ایمانک بعضی ده دکدر. یعنی نه
تام ایماندر؛ نه ده جزء ایماندر و هر معصیت که کفر اولدیغنده
اجماع امت واقع اولمامشدر؛ آنک صاحب و مرتکبه صیغه ماضی
ایله «فسق و عصی» دینیر، یعنی کنیدی فسق و عصیانه نسبت
ایدیلیرسه ده (فاسقدر) دینلر و هرکیم نمازک ترکی استحلال ایدهرک
ادای صلات ایتزسه — رسول اللهک تبلیغ ایتدیکی احکام الهیهی
تکذیب دیمک اولدیغیچون — کافر اولور. فقط نمازی بعده قضا
ایتمک یتیلر ترک ایدرسه کافر اولماز و هرکیم بریغمیری اولدورر،
یاخود دوکرسه — اولدوردیکی یاخود دوکدیکی ایچون دکل،

بلکه تکذیب و بغضه دلیل اولدینی ایچون کافر اولور.»
دیدیلر.

«ابن راوندی» و «بشر المريسی» دخی بوقولی التزام ایله
دیمشلرکه:

«بته سجده ایتک کفر دکدر! بلکه علامت کفردر.»
ایشته (مرجئه خالصه) بونلر اولوب ایچلرندن (صالحی)
و (ابی شمر) و (محمد بن شیب) و (غیلان) کی بعضلری ده (ارجا)
ایله (قدر) ی جمع ایتشلردر.

استطراذ

اهل سنت و جماعت، عندنده اعمال، حقیقت ایمانده
داخل دکدر. فقط اعمال مفروضه نك فرضیتلرینی انکار ایدن
کافر اولور. فرضیتلرینی اعتقاد ایله برابر کسلدن ناشی ترك ایدنه
فاسق دینیر. بونده جمیع اهل سنت متفقدر. یالکز ترك صلات،
مسئله سی تحت اختلافدهدر. شویله که: نمازی وقت ادا چیقنجه قدر
عمداً ترك ایدنی کیمی — کفره نسبت ایلدی. کیمی ایتدی. امام
اعظم، امام مالک، امام شافعی و بر روایتده امام احمد بن حنبل
شق ثانینی اختیار ایدنلردندر. بر روایت کوره ده امام احمد بن
حنبل، شق اولی اختیار ایتمش در.

نجاریه

کبار فرق اسلامیهدن بشنجیسی (نجاریه) فرقه سیدر.

بونلر (محمد بن الحسین النجار) ك اصحابی اولوب «افعال، مخلوق اللهدر؛ استطاعت مع الفعل در؛ قول فعلی اکتساب ایدر.» مسئله لر زنده اهل سنته — و صفات وجودیه بی نفی ده، حدوث کلام ده، ابصار ایله رؤیه الهی نفی ده معتزله یه موافقت ایلدیلر. (ضراز بن عمرو) و (حفص الفرد) دخی بو مسئله ده آنلره اتباع ایتمشلردر. ایشته (نجاریه) عنوان عمومییسی آلتده بولنانلر دخی اوج فرقه یه ایرلایلر.

۱ — برغوئییه.

بونلر «کلام الله حین قرائته عرضدر؛ حین کتابته جسددر.» دیدیلر.

۲ — زعفرانیه.

بونلر «کلام الله، غیر اللهدر؛ غیر الله ایسه مخلوقدر؛ و کلام الله مخلوق دکلدرد — دین کافردر.» دیدیلر.

۳ — مستدرکه.

بونلر زعفرانیه اوزرینه استدراک ایدوب «کلام الله مطلقا

مخلوقدر! لکن رسول الله صلى الله علیه وسلم اقدم من (کلام الله غیر مخلوق) بیورمش اولدیغندن بوسنته، برده کلام اللهک مخلوقیتی نفی اوزرینه منعقد اولان اجماع امته موافقت ایلر زده حضرت پیغمبرك بوقولنی «شوصورت کلام اللهک حکایه سیدر.» دیه تاویل ایلر ز. یعنی بونظم و ترتیب اوزره حروف و اصواتدن مرکب اولان کلام الله مخلوق دکلدرد. بلکه بو حروفک غیری اولان کلام، مخلوق اولوب بو حروف او حروفک حکایه سیدر.» دیدیلر.

جبرییه

کبار فرق اسلامیهدن آلتنجیسی (جبرییه) فرقه سیدر.

جبر، فعل عیدی جناب حقه اسناد دیمکدر.

بو فرقه ضالاهیه (جبرییه خالصه) دینیرکه (معتزله) نك ضدنامی اولوب جبر محضه قائل اولمشلر؛ انسانی جمادات منزله سنه تنزیل ایتمشلردر. بونلر ملوک امویه نك آخر زمان سلطنتلرنده (مرو) بلده سنده (سالم بن اخوز المازنی) الیه قتل ایدیلن مشهور (جهنم بن صفوان ترمذی) نام شخصك اصحابی اولوب «عبدك هیچ بر فعلی — نه مؤثر، نه کاسب — هیچ بر فعله قدرتی یوقدر. عبد، جمادات منزله سنده اولوب آندن صدور ایدن کافه افعال و حرکات

اضطراریدر والله تعالیٰ بر شیئی وقوعندن اول تیلز . علم خدا محلسز اوله رق حادثدر . جناب حق (علم و قدرت) و بر قوله کوره - حیات کبی) خلقک وصف اولندقلری صفتلرله وصف اولتاز . زیرا بو وصف تشیهی مقتضیدر و اهل جنت ، جنته اهل جهنم ، جهنمه داخل اولدقدن صکره جمله سنک حرکتلری منقطع اوله رق جنت و جهنم ، فنا بولور . شویله که ، جناب حقندن غیزی بر موجود باقی قالمسه کرکدر . اهل جنت و جهنم حقنده وارد اولان (خالدين فيها) قول شریفی مبالغهیه محمولدر . معنای حقیقی بی متضمن دکلدرد . دیدیلر .

یالکز نفی رؤیتده [۱] اثبات خلق کلامده [۲] شرعک ورودندن اول عقل ایله ایجاب معرفتده [۳] معتزلهیه موافقت ایتدیلر .

مشبهه

کبار فرق اسلامیه دن یدنجیسی (مشبهه) فرقه سیدر .

بونلر جناب حق مخلوقات و حادثاته بکرتدکلرندن (مشبهه) نامنی آلمشلدردر .

[۱] معتزله ، آخرتده ده جناب حق کوزله کورلمز دیدیلر .

[۲] معتزله ، کلام الله مخلوقدر دیدیلر .

[۳] معتزله ، معرفه الله ورود شرعه متوقف دکلدرد . واسطه عقل

ایله ده حصول معرفت قابل و واجبدر دیدیلر .

اهل تشیهه ، جناب حق مخلوقاته تشیهده متفق اولوب یالکز طریق تشیهده اختلاف ایتمشلدردر .

سبائییه ، بنائییه ، مغیرییه و سائره کبی جناب حقک جسم ، متحرک ، منتقل ، اجسامه حال اولدیغنه قائل اولان (غلاة شیعه) ایله مضر ، همس ، احمد الهجیمی کبی « جناب حق جسمدر ؛ لکن سائر جسملر کبی دکلدرد . لحم و دمدن مرکبدر ؛ لکن سائر لحم و دم کبی دکلدرد و آنکده اعضاسی ، جوارحی واردرد و دنیاده کندینی زیارت ایلین مخلصین ایله ملامسه ، مصافحه ، معانقه ایدرد . دین - حتی « لحیه و فرجدن بنی عفو ایدکرده آندن ماعداسندن صورکز . » کبی برادبسنز لکه قدر چیقیشان (مشبهه حشویه) ده « ابو عبدالله محمد بن کرام » ک [*] اصحابی اولان (مشبهه کرامیه) ده بونلردندر . مشبهه نام عمومی آلتده اولانلرک تشیهده اقوالی متعدد و مختلفدر . شوقدرکه بو اقوال مختلفه سوزینه اعتبار و اعتماد اولنور بر کیسهیه منتهی اولمادینی جهته آنلری نقل و بیانه علمای کلام تصدی ایتیوب یالکز رئیس لرینک آتی الذکر اقوال باطله سنی ایراد ایله اکتفا ایتمشلدردر .

رئیس اهل تشیهه دیمش که :

[*] کرام ، کافک کسری ، رانک تخفیفیه مضبوطدر . بونی کوسترمک

ایچون شرح موافقه بیت آتی ایراد اولمشدر :

الفقه فقه ابی حنیفه وحده

و الدین دین محمد بن کرام

«جناب حق عرش اوزرنده مستقر در صفحه علیاستند
عرشه ماسدر و آکا حرکت و نزول جائز در»
ایشته اهل تشبیهك اسالاس اعتقادری بواولوب صکره
بعضیری «جناب حق عجا عرشی بویدن بویه طولدوریورمی؟
یوقسه عرشك یالکر بر قسمتی می اشغال ایدیور؟» بو باید
اختلاف ایشلردر.

کیمی ده «جناب حق عرش اوزرنده مستقر دکلدر؛ عرشه
محاذیدر» دیدی؛ شوقدرکه «بعد متاهی ایله می؟ یاخود بعد غیر
متاهی ایله می محاذیدر؟» دیو بونده ده اختلاف اولندی.
کیمی ده «جناب حق جسمدر» دیدکن صکره «عجا کافه
جهاتدنی؟ یوقسه یالکر جهت تحتدنی متاهیدر؟ یاخود جمع
جهاتده غیر متاهیدر؟» دیو اختلاف اولندی.

برده «ذات باریده حوادث حلول ایدر» دیدیلر و «جناب
حق یالکر ذاتنه حلول ایلین حواده قادر اولور؛ ذاتندن خارج
اولان حواده قادر اولماز وایلك مخلوق حی اولق الله اوزرینه
واجیدرکه آندن استدلال صحیح اولسون، (وحی) تبلیغه دائر
اولان امرالهی، معجزه، عصمتدن بشقه اوله رق (نبوت و رسالت)
رسول اللهك ذاتیه قائم ایکی صفتدرکه بو صفتلرك صاحبی -
کندینك بو صفتلره اتصافی سبیلله - من غیر ارسال رسولدر،
و جناب حق بو صفتلره متصف اولانی ارساله عجور اولوب
آندن بشقه سنی ارسال ایده من، و اور رسول ارسال اولندقد

مرسل اولور، و هر مرسل رسولدر. لکن هر رسول مرسل
دکلدر، و مرسل مرسل اولمقدن عزل، جائزدر. لکن رسولك
رسوللکدن عزلی جائز دکلدر، و رسول واحدی، ارسال ایله
اکتفا مقتضای حکمت اولیوب بلکه متعدد رسوللرك ارسالی لابد
ولازمدر، وعصر واحده ایکی امامك وجود واجتماعی جائزدر.
(حضرت علی ایله معاویهك اجتماعی کی!) شوقدرکه امامت
علی وفق سنت اوزره منعقد اولوب معاویهك امامتی وفق
سنت اوزره منعقد دکل ایدی. لکن معاویهده رعیتك
اطاعت و انقیادی واجب ایدی، و (ایمان) ازله جناب حقك
(الست بزکم) خطاب عزتی وارد اولدقد (بلی) قولیه وقوع
بولان اقراردر، و بو ایمان ازلی - مرتدلردن بشقه - هرکسده
مساویدر، و - کفریه برابر - منافقك ایمانی انیانك ایمانی
کی در. چونکه ایمان ازلیده جمله سی مساویدر. «دیدیلر.

ایشته خلاصه مفادی زیور صدر کتاب اولان حدیث مشهور
تبویده «کاهم فی النار» قولیه مال و عاقبت حاللری بیان بیوریلان
فرق ضاله بونلردر.

«اللهم ارنا الحق حقاً تتبعه وارنا الباطل باطلاً نجتبه»

فرقة ناجیه

کبار فرق اسلامیه نك سکرنجیسی (فرقة ناجیه) در.

حدیث شریف نبویده «هم الذين على ما انا عليه واصحابي» امتیاز فاخریله ممتاز و مستتی اولان (فرقة ناجیه) که مذهب پاکری سالف الذکر فرق ضالنه نك بدعتلرندن خالی اولان اهل سنت و جماعتدر، (شیخ ابومنصور ماتریدی) و (شیخ ابو الحسن الاشعری) حضرتلرینك اتباعیدر.

ابومنصور، اصول و فروعده امام اعظم حضرتلرینك مذهب شریفلری اوزره اولدیغندن حنفیلر، عقائده حضرت ابومنصوره تابع اولمشلر. مالکیلر، شافعیلر، حنبیلر دخی (ابو الحسن الاشعری) حضرتلرینك رأیی اختیار اتمشدر.

لکن حضرت امام اشعرینك مذهبده اختلاف اولمشدر. اکثر علما امام اشعری شافعیدر؛ بعض علما دخی مالکیدر دیدیلر.

حضرت ابومنصورك اتباعه (ماتریدی) و حضرت اشعرینك اتباعه (اشاعره) دینیلر و هر ایکسنهده علی سبیل التغلب (اشعری) تسمیه اولور.

(اشاعره) ماتریدی، مقابلی ذکر اولندقده امام اشعرینك اصحابی مراد اولور. بعضاً دخی اهل بدعت مقابلی اولهرق مذکور اولوب عموماً اهل سنت دیمك اولور. بو صورتده (اشاعره) ماتریدییه دخی شامل اولور.

بویکی امام همام، اهل سنت و جماعتك عینك عینین هدیاتی اولوب اگرچه بعض جزئیات مسائل کلامیهده اختلافلری وار ایسهده اصول اعتقادیاده متفقدرلر. اختلاف ایتدکلی مسائلک اکثرندهده یینلرینی توفیق قابل اولدیغندن بربرندن آریلهحق، ویکدیگری بدعت و ضلالته نسبت ایدهجك قدر یینلرنده اختلاف یوقدر.

باشلوجه اختلافلرندن برینی اراده جزئییه بحیدر. شویله که:

معتزله، قول فعلنك خالق اولهرق بو چراگاه علمده مطلق العنان اولوب کیف مایشا حرکت ایدر دیدیلر. بوسورتده ایسه خالقك تعددی لازم کایر.

جبرییه، دخی بونلرك ضدتامی اولهرق قولدن بتون بتون اراده و اختیاری سلب ایدوب انسان، کافه حرکات و سکناتنده مجبور و مضطردر دیرلر. بونلره کوردهده تکالیف الهیه عبث اولوق لازم کایر. برده انسانك آشاغیدن یوقاری طوغری حقیقیشیه دوشوب ده بالاضطرار آشاغه طوغری اینشینده فرق، بدیهی

اولمغله «انسانده اصلا اراده واختيار يوقدر .» ديمك بذاهته قارشى در .

ايشته بونك ايكي اوجى افراط وتفریط اولديغندن اهل سنت بين الامرین توسط ايدوب هرشى ئى خلق ايدن واجب الوجود تعالى حضر تليدر؛ لکن افعال اختياريه ده انسانك اراده جزئيه سى واردر ديديلر .

اراده جزئيه ايكي طرفدن — يعنى فعل وترکدن برى ترجيح ديمك اولوب آنحق مخلوقيدر دكليدر ديو اشاعره ايله ماتريديه، بيننده اختلاف واقع اوله رق اشاعره «مخلوقدر» ماترييه «مخلوق دكلدر» ديديلر. بوجهته اشاعره عندنده هر شى ئى جناب حق بيلديكي ايچون اولور .

اما ماترييه عندنده علم، معلومه تابع اوله رق جناب حق هر آتى بى اوله جغندن طولايي بيلير. مقلدين حفيه ايچون احق واصوب اولان ماتريديه مسلکيدر .

زيرا اراده جزئيه، مخلوق اولدينى حالده انسان کسدى قدرتى صرفده مجبور اولمغله بو دخى خبره وارر . بناء عليه ينه تکاليف الهيه عبث اولمق لازم کليز .

فقط اشعريه نك «اراده جزئيه مخلوقدر» ديملى «استياني اولان شوق و آرزولر مخلوق، ومن طرف الله وارد» ديمکدر ديه ريك بينلى توفيق اولنه بيلير .

اگر اشعريه، طرفندن اعتراض اوله رق دينليرسه که، اراده

جزئيه مخلوق الهى اوليوب ده، قولك صنعيله ايسه قول، آتى خالق اولمق لازم کلوب مذهب اعتزاله وارر . واکر قول دخى خالق دکلدر دينليز ايسه، خالقسن مخلوق بولمق لازم کليز؛ وهر حالده — معتزله کي — ماتريديه کوره دخى جناب حق هرشى ئى خالق اولماق لازم کليز .

بوکا شو وجه ايله جواب ويريليرکه، هر شينك خالق جناب حقدر. لکن اراده جزئيه (شى) دکلدر. زيرا (شى) امر موجود معنا سنه اولوب اراده جزئيه ايسه (زمانى) اوله رق و بلکه آن واحدده دفعى اوله رق انساندن منبعث بر حال اولديغندن امور اعتباريه قيلندن اولوب امر موجود دکلدر . تاکه خالقه محتاج اولسون ده خلق، فعلى آکا تعلق ايلسون .

واکر «بوجه افعال اختياريه نك منشئ، وسعادات دارينك مدارى اولان اراده جزئيه امر اعتباريدر ديمك درجه قبول واعتباردن بعيددر .» دينيرسه جواب ويريليرکه امور اعتباريه نك ايكي معناسى واردر . برى — نفس الامرده موجود اولوب آنحق خارجده بر زمانده وجود ايله متصف دکلدر . ايشته «اراده جزئيه امر اعتباريدر» ديدکمز بو معناه در . (مقتبس ومنقول، ج . پ)

مذاهب اهل سنت

عملده مذاهب معتد عليها درتدر .

حنفی ۱ شافعی ۲ مالکی ۳ حنبلی ۴

مذهب اول

امام اعظم ابو حنیفه الکوفی حضرت تریک مذهبدر .

حضرت امامک اسم شریفی (نعمان بن ثابت) مسقط رأس
عالیاری کوفه در . نسب سعادتری ملوک ایرانیه دن نوشروانه
موصولدر .

حضرت مشارالیه ابتدای حائده اختیار ازواء و نشر
و تدریس ایله اکتفا بیوروب صکره عالم معاده شرفیادر اولان
امر و فرمان جناب نبوی موجب عالیسی اوزره اجتهاده باشلادی
و علم و عرفان و کمالی هر طرفه منتشر اولدیغندن درسنه یک چوق
منتهی ذاتر کلدی ، و ابراهیم بن ادهم ، بشر حافی ، داود طائی ،
امام ابی یوسف ، امام محمد ، امام زفر ، عبد الله بن المبارك کی
ذاتر یتشددی . شاکردانندن یمش ذات ستوده سمات قدرتیاب
اجتهاد اولدی .

خليفة (ابو جعفر المنصور) ابتداری حضرت امامه فوق
الغایه حرمت و رعایت ایدوب بر آزالق بغداد انشا آتنده مأمور
ایتمشدی . مؤخرأ کندیسنه تکلیف ایتدیکی قاضی القضاة منصبی
قبول ایتدیکنندن ، و یاخود دیگر بعض اسباب سیاسیة ملکیه دن
طولای حدتلوب آتی زندانه آتدی ، و کونده اونر قامچی آرتیرلق
اوزره هر کون ضرب اولغسنی امر ایلدی ، قامچینک عددی یوزم

بالغ اولدقده یک چوق بکا ایدوب یمش یاشینده ایکن متأثراً
وقات ایلدی .

ولادی سنه (۸۰) ارمحالی سنه (۱۵۰)

بوندن اول بنی امیه حکومتی زماننده «یزید بن عمرو بن
هییره» یک کوفه وایلکنده تکلیف اولنان کوفه قاضیکنی دخی
قبول ایتدیکنندن ضرب اولغش ایدی . زهی عدالت !
جنازه سنده (۵۰,۰۰۰) کشی بولندیفی تواتراً مرویدر .

زمان تابعینده علم و فضل و تقوی و اجتهاد ایله شهره آفاق
اولوب قولیه عمل اولغش در .

بعد العشا صباحه قدر نوافل قیلارلر ، و هر یکرمی درت
ساعتده بر کره ختم قرآن ایدرلر ، و کچهلری خشیه اللهدن
آغلادقجه قومشولری آجیرلر ایدی . (مقتبس . ر .)

حق سعادترنده حدیث شریف نبوی وارد اولدیفی مرویدر .
امام اعظم و مجتهد اقدم ، عنوان جلیل الشانی ذات بی مدانیلریله
شرف اختصاص بولمش در .

مذهب حنفیده تلامیزک بعض اختلافی سببیه بعض مسائلده
اختلاف ، واقع اولمش ایسه ده ینه جمله سنک اصولی بر در .
جزئیات فروعه ایسه اختلاف جائدر . [*]

[۵] امام شافعی ، امام اعظم حقنده شو ییتی انشاد بیورمشد .

اعد ذکر نعمان لنا ان ذکره

هو المسک ما کررتنه يتضوع

امام ثانی - امام ابو یوسف حضرت تریذر اسم شریفی یعقوب بن ابراهیمدر. مولدی کوفه در.

امام اعظم حضرت تریذر کبار اصحابندن اولوب خلفای عباسیه دن «هارون الرشید» ک قاضی القضااتی ایدی. (۶۹) سنه معمر اولوب (۱۸۲) تاریخنده آخرته ارحال ایلدی. کتاب وسته، ناسخ و منسوخه، محکمت و متشابهاته عالم و عارف اولانلرک اعلم و اعرفی در.

امام ثالث - محمد بن حسین شیبانی حضرت تریذر. امام اعظم حضرت تریذرک اجلاء اصحابندن بر علامه جلیل القدر اولوب پک چوق تألیقاتی واردر. «مبسوط، جامع الصغیر، کتاب الزیادات، سیر کیر، نوادر» تصانیف مشهوره سندیدر.

(۱۸۹) تاریخ هجریسنده (۵۴) یاشنده ارحال داربها ایتدی. (هارون الرشید) ک کندیسنه تکلیف ایتدیکی قاضیلکی - ورع و تقوایی جهتیله - قبول ایتدیکی ایچون ایکی آق قدر حسین اولندی. مؤخرأ سیلی تجلیه قلنه رق ایستریسته مز (ری) بلده مشهوره سی قاضیلکنه نصب ایدلمکه قضایه رضا و یزوب آخر عمرینه قدر اوراده قالدی.

قطعة آتیه دخی امام اعظم حقنده سویلن مدایحک اک کوزلرندندر. «ایا جلی نعمان ان حصا کما، لیحصی و ما یحصی مناقب نعمان» «جلال کتب الفقه طالع مجدلها، حقائق نعمان شقائق نعمان»

حین وفاتیده هارون رشید، (دفن الفقه والعریبه) دیمش در. امام ابو یوسف، امام محمدی حسب البشریه قسقا نیرمش! امام محمدک صیت کالی آفاقی طومتغله مصاحبندن استفاده واستانداذ ایتک اوزره حضورینه کتیرمسنی بر کون خلیفه امام ابو یوسفه امر ایدر. ابو یوسف دخی بالضروره امر خلافتیناهییه امتثالاً امام محمدی کتیرر ایسه ده کویا خلیفه، طول مکشدن خوشلانماز ایشده کندیسنه هر نه وقت کوز اوجیه اشارت ایدرسه درحال طیشاری چیقوب چاغریلنجه ینه ایچری کیرمسی لازم کله جکنی اخطار ایتمش و فی الواقع حضور خلیفه ده طاتلی طاتلی صحبت ایدیلیرکن، امام ابو یوسفک اشارت واقعه سی اوزرینه امام محمد بر قاج دفعه طیشاری چیقمنغه مجبور اولمش. خلیفه امامک صیق صیق طیشاری چیقمنسک سینی امام ابو یوسفدن صورمش. اوده کویا امام محمد سلس البول علتته مبتلا ایش ده آنکچون بر یرده طول مدت مکث ایدهمیوب صیق صیق طیشاری چیقمنغه مجبور اولورمش یولنده جواب ویرمش. حضرت خلیفه دخی «بو علی اولسنیدی امامک صحبتندن متلذذ و مستفید اولوردق» یازق که علی یزی او تلذذ واستفاده دن محروم ایتدی. «دیهرک بیان تأسف ایتمش. مؤخرأ امام محمد، امام ابو یوسفک بو حال و قالنه مطلع اولدقده «بکا اسناد ایتدیکی علت کندینک سبب موتی اولسون!» دیه بددعا ایتمکه حقیقه آره سی چوق کچمکسزین امام ابو یوسف، سلس البول علتته مبتلا اوله رق آخرته کتیش دردی لر.

ایشته نورالری صحیحاً جای عبرتدر.
امام اعظمك مشاهیر شاگردانندن بری ده (امام زفر)
حضرت تلیدر.

هجرت سنهك (۱۵۸) سنه سی (۲۸) یاشنده اولدیغی حالده
بصره ده وفات ایلدی.

محدثین علم و عملی جامع، بر وجود نادر الامثال ایدی.
حقده حضرت امام اعظمك حرمتلری زیاده اولوب «قیاسده
اصحابك اعلم وافضلیدر» بیوررلر ایدی.

اهالیسینك طلب و رجاسی اوزرینه بصره ده اختیار اقامت
بیورمش و بر مدت دخی مسند آرای قضا اولمش در.
پدری (هذیل) نامنده بر ذات اولوب اصفهان والیسی ایدی.

§

مذهب ثانی

ابو عبد الله محمد بن ادریس شافعی حضرت تلیسینك مذهبیدر.
مشارایهك اسم شریفلری یعقوبدر. ولادت با سعادتلری
هجرت سنهك (۱۰۰) و ارحالاری (۲۰۴) سنه سنده واقع
اولمش در.

مسقط رأسی (عزه) اولوب ایکی یاشنده ایکن مکه مکرمه
کثیر یلهرک، اورادنده مدینه منوره یه کیده رک (امام مالک)
حضرت تلیزندن تحصیل علم ایش و (امام احمد بن حنبل) حضرت تلیسینك ده

حلقه تدریسنده بولمش در. کریم الخصائل و جامع الفضائل اولان
مشارایه ابو عبدالله الشافعی حضرت تلیسینك مناقب جلیله لرینی مین
اولق اوزره اون اوج جلد کتاب یازمش در.
مضرده (قرافه) نام محله مدفوندر. تربه سنده شو ایکی
بیت یازیلیدر.

«قدکان صاحب هذا القبر جوهرة، نفیسة صاغها الباری من النطف»
«سمت فلم تدری الا یام فیتها، فردھا غیرة منه الى الصدف»

امام موسی الکاظم حضرت تلیسینه انتسابی جهتیله بعضیلری
امام شافعیینك رفضنه ذاهب اولمشلر ایدی. اوده آل کرام حضرت
محمد اولان محبتی کتم اتمیه رک شعر آتی ایله علله اعلان
بیورمشلر در.

شعر

یا زاکياً قف بالمحصب من منی واهتف بساکن ضیفها والناهض
سحراً اذا فاض الحبیج الى منی فیضا کما نظم الفرات الفائض
ان کان رفضاً حب آل محمد
فلیشهد الثقلان انی رافضی

امام شافعیینك اشعار جیده سی الحاله هذه زیور السنه ادبدر.
بیت مشهور آتی دخی آنکدر.

ولولا الشعر بالعلماء یزری
لکنت الیوم اشعر من لید

امام سلیمان، امام حسن، امام ابو ثور، امام ابو ابراهیم المرتبی
اجلہ اصحاب شافعیہ تدر.

§

مذهب ثالث

امام مالک بن انس حضرت تلمیذ مذهبیدر.
امام مشارالیه حضرت تلمیذی هجرت سنہ ۹۱ (۹۱) و علی روایۃ
(۹۵) سنہ سنندہ مدینہ منورہ تولد و (۱۷۹) یاخود (۱۷۴)
تاریخندہ ینہ اورادہ وفات ایدوب (بقیع) نام محلہ دفن اولندی.
علوم شرعیہ زہری، یحیی بن سعید، نافع، ہشام بن
عروہ، زید بن اسلم، ربیعہ بن ابی عبد الرحمن مثالو اجلہ
علمای کرامدن اخذ واستماع ایدوب امام شافعی، محمد بن ابراہیم
بن دینار، ابو ہاشم، عبد العزیز بن ابی حازم، معز بن عیسی،
یحیی بن یحیی، عبد اللہ بن مسلمہ، عبد اللہ بن وہب کی ذاتر
دخی کندیلرندن مستفید اولمشلردر.

تعلیم علم شریفہ فرط اعتنالی بر درجہ ایدی کہ، نقل
حدیثہ باشلابق مراد بیوردقلرنده تجدید وضو، تسبیح لہ،
استعمال طیب ایدرلردی. آفاق اوزرنده، با خصوص انسانی
طریقہ نقل حدیثی کرہ کورلردی.

آخر عمرلرنده، کبر سن وضعف شیوختری جائیدہ بیلا
روضہ مطہریہ حرمة اصلا حیوانہ بنامشلردر.

(منصور خلیفہ) طلاق مکرہدہ حدیث روایتی منع ایلدیکی
حالدہ بو منعی سمع اعتبارہ آلمادیغندن حضرت امامی ضرب
ایتدیردی.

(هارون الرشید) دخی برسنہ ادای حجدن صکرہ مدینہ
منورہ کلوب کندیلرینی - حدیث شریف استماعی آرزوسیلہ -
چاغردقدہ امام مشارالیه «تعلیم علمہ راغب اولانلر علمانک اولدینی
یرہ کلرلر، یوقسہ علم کیسنہ نک آیاغنه کتیز.» دیمکله (هارون)
بالذات قالقوب خانہ امامہ کتدی. او اثناسدہ امام «بر عالم،
علی بر کیسہ یہ تخصیص ایدوبده سائرلرینی منع ایلسہ، نہ تخصیص
ایلدیکی کیسہ، ونہدہ بشقلری مستفید اولور.» مألندہ بر حدیث
شریف اوقوددی. (هارون) درحال منادیلر واسطہ سیلہ اصحاب
حدیثی اول مجلس ملائک انیسہ جمع ایتدیردی. بونک اوزرینہ
حضرت امام «من تواضع للعلم یرفعہ اللہ» حدیث شریفنی روایت
ایلدیکده (هارون) یرندن قالقوب سائر حضار ایلہ برابر حلقہ
نشین تدرس واستماع اولمشلردر.

ایکی خلیفہ نک حال وشانلری شو حکایہدن مقایسہ اولنہ بیایر.
علم حدیثہ کتب ستنہ نک برنجیسی اولان (موطأ) نام
تألیف لطیف حضرت امامکدر.

§

مذهب رابع

امام احمد بن محمد بن حنبل الشیبانی حضرت تلمیذ مذهبیدر.

مشار إليه (۱۶۴) تاريخه تولد و (۲۴۰) ياخود (۲۴۱) سنه سنه وفات اتمش در .

حق عاليرنده «حجة بين الله وبين عبيده» دينش بر فاضل متورع ايدى . علوم شرعيه تصانيف كثيره سي و اردو . كتب احاديث «مسند احمد بن حنبل» جمله آثار جليله لرنددر . عقله حيرت ويزه جك درجه ده ليجه بيك حديث شريف . حفظ اتمشدى . علمدن مستفيد اولانلر چوقدر .

خلفاي عباسيه دن (معتصم) زمانده وزير (ابن ابى داود) ك ميدانه چيقاردينى خلق قرآن مسئله سندن طولايي مشاراليه دخي حضور خليفه كتيريلوب قرآن كريمك مخلوقيتنى اقرار، تكليف اولندقه قبول و اقرار اتمديكندن اللرى باعلانوب مبارك دريلرى ياريلنجيه قدر ضرب اولدى، و برنجى قامچيده (بسم الله) ايكنچيسنده (لاحول ولا قوة الا بالله) او چنچيسنده (القرآن كلام الله غير مخلوق) ديدى، و درديچيسنده (قل لن يصيبنا الا ما كتب الله لنا) آيت كريمه سنى او قودى و محضا كرامات عليه لرندن اوله رق اللرى چوزلديكندن در حال پراغلديسه ده اثر ضریدن حاصل اولان ضعف و سقام، سبب ارمحالى اولدى .

امام شافعى، امام احمد بن حنبل مدخده شعر آتيني انشاد ايلدى .

قالوا يزورك احمد و تزوره، قلت الفضائل لا تقارق منزله
ان زارنى ففضله او زره، ففضله فالفضل فى الحالين له

امام احمد بن حنبل دخي شعر آتايه جواب ويردى .
ان زرتنا ففضل منك تمننا، او نحن زرنالك للفضل الذى فيك
فلا عد منا كالا الحالين منك ولا، نال الذى يمتنى فيك شايكا

§

امام ماتريدى،

ابو منصور محمد بن محمود الحنفى الماتريدى حضرتلرى
عملده سر مذهبن حضرت امام اعظم دن ايكي يوز سنه صكره
ماوراء النهرده شهرت شعار اولمش در .

(ماتريد) سمرقنده برقرينه نك اسميدر .

ابو منصور ماتريدى حضرتلرى امام اعظم حضرتلرينك
اعتقاديانده اولان مسلكلرينه سلوك ايله اصول وفروع اعتقاديات
امامى اظهار و اعلام و مخالفلرينى افحام ايلدى .

(۳۳۳) تاريخه سمرقنده داربقايه ارمحال ايتدى . امام

ماتريدى (شيخ ابو نصر العياض) ك، اوده (ابوبكر جرجاني) نك، بوده

(امام محمد بن حسن الشيبانى) نك تليذى ايدى .

(ماخذ الشرايع) و (تاويلات اهل السنة) جمله تصانيف

مقبوله لرنددر .

امام اشعری

شیخ ابو الحسن الاشعری حضرت تلمیذک نسله نسبی بوجه
آتی مضبوطدر .

«شیخ ابو الحسن علی بن اسماعیل بن ابی بشر اسحق بن
سالم بن اسماعیل بن عبد الله بن موسی بن بلال بن ابی بردہ بن
ابی موسی عبد الله بن قیس الاشعری الصحابی .»

بالادہ بیان اولادینی وجہ ایله حتفی المذهب اولانلرک
اعتقاده امامی (ابو منصور ماتریدی) حضرتلری اولدینی کی
خراسان، عراق، شام واقطار سائرده اولان شافعیلرک، مالکیلرک،
حنبلیلرک امامی دخی حضرت شیخ اشعریدر .

بویکی امام هام آره سنده اولان اختلافه کذلک بالادہ اشارت
اولمشدر . بینهماده کی مسائل مختلف فیہانک عبدی قرقه وارر .
تکوین وایمان مقلد مسئلہلری اک مشهورلرندندر .

(۲۶۰) تاریخنده دنیایه کلوب (۳۲۴) یاخود (۳۳۰) سنه سی
آخرته کتدی . (۴۰) سنه مقداری مذهب اعتزال اوزره
بسط قواعد ونشر ادله ایدوب او مذهبده امام اولمشدی .
(۳۰۰) سنه سی حدودنده کوردیکی بر رؤیایه مبنی رئیس معتزله
ابو علی الحیائی ایله بالمباحثه مذهب اعتزالدن رجوع ایله اهل
سنت وجماعت مسلکنه سالک، و متکلمینه امام اولوب، قواعد
وعقائد دینی اظهار وتأیید ایلشدر .

کلبوی مرحوم (جلال) حاشیه بنده دیمشدرکه :

«اشعر لفظی یا شعور دن، یا کسر یاخود فتح شین مجمه ایله
(شعر) دن مشتقدر . فتح شین ایله (شعر) دن مشتق ایسه چوق قیللی
معناسنی مفید اوله رق صفت مشبهدر . الحاصل نصل تقدیر
اولنورسه اولنسون، (اشعر) اول ذاتک علمیدر . (اشاعر) دخی
جمعیدر که شیخ اشعرینک اتباع واصحابی بونامی المشلردر .
بونلرک هر برینه علی سیدل التغلیب (اشعر) دینیر . (اشاعر) ک
آخرینه ده تقاه علامت اولمق ایچون - علامه لفظنده اولدینی
کی - حرف تا الحاق اولنوب (اشاعره) دینلیدی . بتدی .

تاریخ ابی الفداده مسطوردرکه : شیخ ابوالحسن الاشعری
(۳۳۰) تاریخنده مسقط رأسی اولان بغدادده ارنحال دار بقا
ایدوب (مشرعة الزوایا) نام محملده دفن اولندی . اول وقت
بغدادده بولسان حبلیلر، حضرت شیخک وآنک قوله معتقد
اولانلرک کفرینه حکم ایله دملزینی مباح صایارلردی . حتی حضرت
شیخک وفاتنده قبرینی آچوب نعشینی احراق بالنار ایدم جکلرینی
ستویلرلردی . بو سیدن ناشی ارنحالنده اصحاب و تبعای قبرینی
کیزله فشرلردر . حبلیلرک بو حال و قاللاری محضاً جهالرندن ایلری
کلیوزدی . شیخ مشارالیهک والده سی رئیس المعتزله مشهور ابو
علی الحیائی نک تحت نکاحنده ایدی . ابی الفدانک ترجمه مقالیده
بتدی .

شیخ ابو الحسن الاشعری مذهب اعتزالدن رجوعنده استاذی

وقاين پدری ابو علی الجبائی ایله بروجه آتی برمحاورده بولندی؛
وبو محاوردهن صکره آرتق مذهب اعتزالک بطلاننه حکم ایله
آندن آرلادی.

حضرت شیخ اشعری ایله ابوعلی الجبائی تک محاوره سی:
اشعری - بری مطیع، دیکری عاصی، او چنجیسی ضعیف
اوله رق وفات ایدن اوج برادر حقنده رأیک نه در؟
جبائی - اولکیسی مثاب، ایکنجیسی دوجار عقاب، او چنجیسی
نه معاقب، نه ده مثاب اولور.

اشعری - یا او چنجیسی جناب حقه تظلم حال ایده رک
«یارب! بی نیچون حال صغرمده امانه ایتدکده بیومکه برآمدک؟
بیوسه یدم، بلکه مؤمن ومطیع برقولک اولوردمده شمدیکی کبی
فضل واحسانکدن، نعم جانکدن محروم قالمازدم.» دیرسه، جناب
ارحم الراحمین آکا نه دیر؟

جبائی - «سن بیوسه یدک، عاصی، بناء علیه مستحق عذاب
اوله حقدک! آنکچون حال صغرمده وفاتک حقکده خیرلی ایدی که
سنی بیولتدم.» دیر!

اشعری - اوله ایسه ایکنجیسی ده دهنکشای استرحام اوله رق
«یارب! مادامکه، نهمده بیونجه سکا عصیان ایده جکمی بیلیردک؛
نیچون بی ده حال صغرمده امانه ایتدکده شمدی کرفتار عذاب
ایندیورسن؟» دیرسه بوکا نه جواب ویریلیر؟

بوصوک سؤال اوزرینه (جبائی) مبهوت اولدی.

هدایت ازلیله نوریلله مستنیر اولغه باشلایان حضرت شیخ
اشعری دخی درحال مذهب اعتزالی ترک ایلدی.

مومالیله «ابو علی محمد بن عبد الوهاب بن سلام» جیمک
ضمی وبای موحده نک تشدیدیلله بصره کویلرندن (جبا) نام قریبه
نسبت اولتور.

جبائی (۲۳۴) سنه هجریه سنده طوغوب (۳۵۳) تاریخنده
وفات ایلدی.

جبائی نک مطول برتفسیری اولوب آنده اختیارات غریبه سی
واردر.

تفسیر مذکوره اهل سنت علامسندن یک چوق ذوات کرام
ردیه لر یازمشدرکه جمله دن بریسی ده حضرت شیخ اشعری در.

عقیده اهل سنت

کائنات، ظل زائل و خیال باطل قیامند دکلدر. هر شیئ بر حقیقتی وار. او حقیقت دخی مجهول دکل، معلومیدر. علم بر صفتدر که متصفنه موجود و معدوم هر شی آنکه منکشف اولور.

مخلوقه کوره بونک اسبابی ده اوچدر:

حواس سلیمه، خبر صادق، عقل.

حواس، بشدر:

سمع، بصر، شمع، ذوق، لمس.

فلاسفه نك اثبات ایتدیکی دیگر حواس خمس باطنه نك دلایلی اصول اسلامییه موافق اولمادیغندن آنلری اسباب علمدن عد ایتیز.

خبر صادق که، اعتقاده مطابق اولسون اولسون واقعه مطابق اولان خبردر؛ ایکی نوعدر: اولکیسی - خبر متواتر، ایکنجیسی - رسالتی معجزه ایله مؤید اولان رسولک خبریدر.

مطلقا خبر، صدق و کذب محتمل اولان کلامدر.

خبر متواتر، کذب اوزرینه اتفاقلری عقل تجویز ایتین جم غفیرک شهادتیه ثابت اولان خبردر.

خبر متواتر، علم ضروری بی ایجاب ایدر.

علم ضروری، علم یقینی دیمکدر که صدقه عقلک بالضروره حکم ایتدیکی شیدر. یعنی عمل حواس، منضم اولقسزین مجرد عقل ایله حاصل اولان انکشافدر.

رسول، تبلیغ احکام ایچون جانب حقندن خلقه بعث وارسال بیوریلان انساندر.

رسولک صحت نبوت و رسالتی معجزه ایله ثابت اولور.

معجزه، شرف وحی الهی ایله مشرف اولان انیا و مرسلینک دعوائی نبوت و رسالتده صدق مقالترینه شهادت مصلحتیچون یدلرنده طوق بشردن خارج، عادته مخالف اوله رق ظهور ایدن امر غریب، و فعل عجیبدر که نوع بشر، مثلی وجوده کتیرمکدن عاجز اولمغله آکا (معجزه) دینلدی.

خبر رسول، علم استدلالی بی ایجاب ایدر.

چونکه اولاستدلاله، ثنیا رسالتی معجزات ایله ثابت اولان پیغمبرک خبری اولدیغنی تخطر واستحضاره متوقفدر.

ایشته هر خبرکه، شانی بو اوله، صادق و مضمونی واقعدر.

حواس سلیمه و خبر صادق کبی (عقل) دخی اسباب علمدندر.

عقل - نفس ناطقه انسانیه به مخصوص بر قوتدر که نفس آنکه اکتساب علوم و ادراکاته قادر اولور.

الهام که، بطریق فیض قلبه القای معنی ایله مفسردر، اسباب علمدن دکلدر.

عالم که ماسوی الیهدر، جمیع اجزاسیله محدثدر. زیرا اعیان و اعراضدن عیارتدر.

عالم - مادام که، اعیان و اعراضدن، اعیان دخی مادام که، اجسام و جواهردن عیارتدر، حادثدر. چونکه بونلرک هیشی حادثدر.

محدث عالم، جناب واجب الوجود در .
مبدأ اول، صانع حقیقی اودر .
آذن بشقه خالق یوقدر .

بردر .

قدیمدر .

حی در .

قادر در .

علیم در .

سمیع در .

بصیر در .

شائی در .

مرید در .

عرض دکلدرد .

جسم دکلدرد .

جوهر دکلدرد .

مصور دکلدرد .

محدود دکلدرد .

معدود دکلدرد .

متعص، متجزی دکلدرد .

اعاض و اجزادن مترکب دکلدرد .

متاهی دکلدرد .

مائتله وصف اولنماز . یعنی اشیایه مجانسته وصفی جائز دکلدرد .
کیفیتله وصف اولنماز .

هیچ بر مکانده متمکن دکلدرد .

اوزربنه زمان، جاری اولماز .

یعنی وجود باری زمان ایله تعیین اولنماز .

شیهی یوقدر .

ضدی، ندی یوقدر [*] .

هیچ بر شیئه حلول ایتمز .

محل حوادث دکلدرد .

جهت وحیز و مکان و سائر امارات حدوث و امکاندن، حرکت

و انتقالدن، جهلدن، کذبیدن و سائر صفات و سمات نقصانندن منزه در .

علمیدن و قدرتشدن بر شی خروچ ایتمز . یعنی ممکنات

و ممکناتدن بر شی یوق که علمی، و یالکر ممکناتدن بر شی یوق که

قدرتی آکا تعلق ایتمه .

فلاسفه نك زعم ایتدیکی کی، جزئیاتی بیلز دکل، بیلیر .

قدرت باری اثر واحدندن زیادیه تعلق ایتمز دکل، ایدر .

دهریه نك زعم ایتدیکی کی، ذات پاکنی بیلز دکل، بیلیر .

معترله دن نظامك زعم ایتدیکی کی، جهلی قبحی یاراتمغه

قدرتی تعلق ایتمز دکل، ایدر .

[*] ند، تونك کسریله، مثل ومانند .

عامه معتزله نك زعم ايتديكي كبي، نفس مقدور عبده قدرتي
تعلق ايتمز دكل، ايدر.

واجب تعالانك صفات ثبوتيه سي سكردر :

علم، قدرت، حیات، سمع، بصر، اراده، كلام، تكوین .
جناب حقك بوصفتاری - صفات مخلوقات كبی - صكره دن
حادث اولمش شیلر دكلدر . ازلیدر؛ ذاتیله قائمدر؛ هیچ بر وقت
ذاتندن آیرلماز؛ ذاتنك نه عینیدر؛ نه غیریدر .

بوصفات ثبوتیه ازلیه «کیفیات و ملکات» جمله سندن دكلدر .
علم - بر صفت ازلیه دركه، عند التعلق معلومات آنكله
منكشف اولور. (تعلق ایستر قدیم ایستر حادث اولسون)
قدرت - بر صفت ازلیه دركه، مقدوراته - یعنی ایجاد و اعدامه -
تعلق ایدنجه تأثیرینی کوسترر .

حیات - بر صفت ازلیه دركه، علمك صحتی ایجاب ايدر .

سمع - بر صفتدركه، مسموعات تعلق ايدر .

بصر - بر صفتدركه، مبصراته تعلق ايدر .

جناب حق، مسموعات و مبصراتی تحیل و توهم، تأثیر خاصه
و وصول هوا طریقیه دكل، ادراك تام ایله ادراك ايدر؛ و سمع
و بصر، صفتارینك قدمندن مسموعات و مبصراتك قدمی لازم کلز.
نته کیم علم و قدرتک قدمندن، معلومات و مقدوراتك قدمی لازم
کلدیکی کبی .

اراده و مشیئت - ذی حیات اولان ذاتده بولور بر صفت

دركه قدرتک مقدورات و اوقاتنه نسبتی مساوی و علمك تعلق وقوعه
تابع اولمقله برابر (مقدورین) دن - یعنی فعل و وجود، ترك
و عدمدن - برینك اوقاتدن بر وقتده وقوعه تخصیصنی ایجاب
ايدر .

كلام - الفاظ قرآنیه نك دلالت ایتدیکی معانی شریفه دن
عبارت بر صفت ازلیه دركه، نظم ایله معبردر؛ سائر صفات ثبوتیه
كبی، بودخی ذات پاك خدا ایله قائمدر؛ حرف و صوتدن مجرد،
برمعادركه، آكا (كلام نفسی) اطلاق اولنور .

ذات الله ایله قائم اولان (كلام نفسی) حروف و اصوات
جنسندن دكلدر .

متلو و مقروء اولان (كلام لفظی) حادث ایسه ده آكاده
(قرآن) اطلاق اولنور .

تکوین - الله تعالانك یاراتمه سی اولمق دیمکدركه، مکنوناته
تعلق ايدر بر صفت ازلیه در .

آخرتده انطباعسز، شعاعسز اوله رق مؤمنلره رؤیت باری
میسر اوله جقدر .

جناب حقك دیله دیکی اولور؛ دیله مدیکی اولماز. جناب حق،
غنی عن العالمیندر .

برشیده برشیئه محتاج اولماز .

اوزرینه برشی واجب دكلدر .

اتاه ایدرسه فضلیله، معاقبه ایدرسه عدلیله ايدر. افعال خدا

کر چه حکمت و مصلحتدن خالی دکلدر؛ لکن معلل بالغرض دکلدر.
اللهندن ایشقه حاکم یوقدر.

جناب حق، ایشلدیکی و حکم ایتدیکی شیده جور ایله، ظلم
ایله وصف اولنماز.

کفر و ایمان، طاعت و عصیان، کافه افعال عبادی یارادان اودر.
بونکله برابر عبدک هر فعلی مجبوزی و اضطراری ده دکلدر؛
افعال اختیاریه سی ده واردرکه، مثاب و معاقب اولمه سی او افعال
اختیاریه سببیه در.

بوده محققدرکه، کافه افعال عباد، الله تعالانک قضاسیله در؛
فقط بونلردن یالکر حسن اولانلری رضاسیله اولوب قبیح بولنانلری
رضاسیله دکلدر.

هر فعلک خالق حقدرد، کاسی عیددر.

استطاعت، مع الفعلدر. یعنی فعله. مقارنذر. نه بعد الفعلدر؛
نه قبل الفعلدر [*].

عبد، وسعنده اولیان شیه مکلف و مأمور اولماز. مضروبده
حاصل اولان الم، شیشه شکسته ده حاصل اولان انکسار، عقیب
قتله موت کی شیلرک دخی هپسی مخلوق اللهدر؛ بونلری تخلیقده
عبدک صنع و مدخلی یوقدر.
مقتول اجلیه میتدر.

[*]. استطاعت، فعل عبدک ملها الحصولی اولان حقیقت قدرت
دیمکدر.

موت، میتله قائم اولوب الله تعالانک مخلوقیدر.
اجل، برذر.

رزق حلال اولسون، حرام اولسون، رزاق عالم اولان الله
ذوالجلالک برای اکل و تغذی حیوانه سوق ایتدیکی شیتک اسمی
اولوب هرکس، رزقی نه ایسه آتی استیفا ایلر.

بر کیسه نک کندی رزقی اکل ایده مامسی، یاخود برینک
رزقی آخرک اکل ایده ییلسی ممکن و متصور دکلدر؛ زیرا رزاق
عالم، هر شخصه غذا اولق اوزره برر شی تقدیر و تخصیص
بیورمشدرکه، او مابه التغدی بی شخص آخرک اکل و تناول
ایده ییله سی ممتنع و محالدر.

جناب حق، قوللرندن دیلدیکنده ضلالت، اراده بیوردینی
کیسه ده ده هدایت، خلق ایدر.

انسانی سر منزل مطلوبه ایصال ایتمین طریقه سلو کدن عبارت
اولان (ضلالت) و سمت نجاته موصل اولان یولی بولمقدن کنایت
اولان (هدایت) منحصرأ اراده آله ایله تحقق ایدر.

عبد کوره اصلح اولان حالی یاراتمق الله تعالی اوزرینه
واجب دکلدر.

قبرده کافرلرله بعض عصات مؤمنین ایچون (عذاب) و جناب
حقک ییلدیکی و دیله دیکی وجه ایله اهل طاعتی (تنعیم) و (سؤال
منکر و نیکر) دلائل سمعیه ایله ثابت اولوب حقدرد.

معاد جسمانی — یعنی جشتر اجساد، و اعاده ارواح، حقدرد.

وزن، کتاب، حساب، سؤال، حوض، صراط، جنت، جہنم،
بونلرک ہیسی حقدر۔

جنت و جهنم، الآن مخلوق و موجود در لر؛ باقیدر لر؛ کندیلری
فانی اولماز؛ اهللری ده فنا بولماز؛ یعنی هر ایکسی به دائم اولوب
بونلره عدم مستمر، طریان ایتمز. معصیت کیره، عبد مؤمنی
ایماندن چیقارماز؛ کفرده ادخال ایتمز.

حق تعالیٰ معاصیٰ نك شر كدن ماعداسنی دیلر سه عفو ایلر .
معصیت صغیره اوزرینه ده عقاب جائزدر .

استحلال حرام، کفر در . .

رسل و اخيارك اهل كباثر حقننه شفاعتلى ثابتدر .

مؤمنین دن اولان اهل کبائر، توبه سز وفات ایتسه ده مخلص
فی النار اولماز.

ایمان، حضرت پیغمبری حق تعالی جانبدن کتیردیکی علم ضروری ایله معلوم اولان هرشی ده - اجمالاً - قلب ایله تصدیق ولسان ایله اقرار ایتمکدر.

اعمال کہ طاعات دیکھ کر، حد ذاتہ نہ تڑپ ایدہ پیلیر سہدہ
ایمان آرتماز، اکسیر۔ زیرا اعمال، حقیقت ایمانہ داخل دکلدن۔
یعنی حقیقت ایمان، تڑپ و تناقص ایتمز۔

ایمان و اسلام برادر. یعنی بحسب الذات متحد اولوب تحقیقده
احدهما آخری مستلزمدر.

عبدالکندیستندہ تصدیق و اقرار بولندینی وقت - ایمانی

متحقق اولدوغیچون — «بن حقا مؤمنم». دیمهسی صحیح اولور.
فقط «بن ان شاء الله مؤمنم». دیمهسی لائق دکلدر.

سعيد، بعضاً شقی اولور. [۸]

شقی دخی بعضاً سعید اولور . [۲]

بعثت انبياء، ارسال زسل حقدور.

الله ذوالجلال، مبشرين ومنذرين وناسه - دنيا و آخرت
امورندن محتاج اليه اولدقلى شيلرى - مينين اولدقلى حالده
بر طاقم ييغمبران ذیشان بعث وارسال، و آنلرى خارق العاده
معجزه لرله تأييد بيورمش اولدينى محققدر .

انیہاںک اولی حضرت آدم، و آخری حضرت محمد در.

«صلوات اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین.»

بعض احادیث شریفہ دہ انبیاء کی عددی بیان بیورلینی مروی
ایسہ دہ اولی اولان تحیدہ عدد او زینہ اقتصار اولنا مقدرہ زیرا
اللہ تعالیٰ (منہم من قصصنا علیک و منہم من لم نقصص) بیورمش درہ
عدد انبیای ذکرہ ایسہ انبیاء اولمیانلرک دخی صاییلانلر ایچنہ
قابلسی۔ یا خود بعضیلرک انبیاء اولدقلری حالہ صای خارچندہ
راغلسی کی بر حالک عدم وقوعدن امنیت حاصل اولہ ماز۔

انبيای دیشانك كافه سی جانب حقیدن مخبر و مبلغ ایدیلر؛

صادق و ناصح ایدیلر.

[۱] نعوذ بالله بعد الايمان ارتداد سبيله.

[۲] بعد الكفر اعمانه كلك سيديه .

انبیای ایشان، کذبیدن معصوم ایدیلر.

انبیائک افضلی حضرت محمد علیه السلام اقدمزدر.

ملکدر دخی جناب حقک دائما امریله عامل اولان قوللری درلر.

ملکدر، ارکککلهده، دیشیلکلهده وصف اولنازلر.

الله تعالائک کتب منزله سی حقدیر؛ بونلری انبیاسنه اترال و امرینی، نهینی، وعیدینی، وعیدی اوکتابلرده بیان یورمشدر. بوکتابلرک هپی کلام الاهدیر؛ کلام الله دخی واحددر. تعدد و تفاوت یالکز مقروء و مسجوع اولان نظمدهدر. قرآن عظیم الشانکده کتب منزله نک افضلی اولمسی بو اعتبار ایلهدر.

رسول الله صلی الله علیه وسلم اقدمزک بشخصه — یعنی جسد شریفلریله — حال یقظهده سخاواته، آندن صکرهده الی ماشاء الله اعلاى علیه معراج سعادتلری حقدیر. کرامات اولیا حقدیر.

بعد الانبیا افضل بشر، خلفای راشدیندر.

خلفای راشدین «ابو بکر، عمر، عثمان، علی» رضوان الله تعالی علیهم حضراتیدر.

رسول الله صلی الله علیه وسلم اقدمزدر صکره خلافت و امامت بو ترتیب اوزره نایندر؛ حقدیر.

هر بربر و فاجرک آردنده نماز قیلق جائزدر.

اصحاب کرام، حقتده سوء تعیردن کف لسان اولنه رق کندیلری خیردن بشقه صورتله یاد ایتک جائز دکلدیر.

عشرة مبشره نک که، طرف اشرف رسالتیناهیدن کندیلری جنتله تبشیر یورلمشدر؛ اهل جنتدن اولدقلرینه شهادت ایلر.

عشرة مبشره — «ابو بکر، عمر، عثمان، علی، طلحه، زبیر، عبد الرحمن بن عوف، سعد بن ابی وقاص، سعید بن زید، ابو عیبة بن الجراح» رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضراتیدر.

کذلک حضرت فاطمة الزهرا و فرزندان ذیشانى حضرت حسن و حضرت حسین علیهم السلامکده اهل جنتدن اولدقلرینه شهادت ایلر.

اهل بیعت رضوان، اهل بدر، اهل جنتدرلر.

اهل قبله دن کیمه یی اکفار ایتیز. مکر التزام کفر ایله . یعنی قادر؛ عالم اولان صانع تعالی و تقدس حضرتلرینی نفی — یاخود — ذات احدیتیه شریک اثبات ایلر؛ یاخود — نبوتی و حضرت نبی اکرمک جانب حقدن کتیردیکی بالضروره معلوم اولان شیئی، یاخود — حرمتی اوزرینه اجماع امت منعقد اولان محرماتی استحلال کئی، مجمع علیه اولان بر امر دینی یی انکار ایدرسه، کفرینه حکم اولور.

سفر و حضرده حقین اوزرینه مسیحی تجوز ایلر.

نیک ائمر دینیلن حرما شرعی حرام دکلدیر.

اولياء اللهدن هج بری هج بروقت درجه انبياء اصلا واصل
اوله ماز .

عبد مادام که عاقل وبالقدر، امر ونهی الهی کندیسندن
ساقط اوله بيله جک بر مرتبه واصل اوله ماز .

نصوص، ظاهر لری اوزرینه حمل اولنور .
ظواهر دن اهل باطنک استخراج وادعا ایتدیکی معانی به عدول،
الحاددر .

رد نصوص، استحلال معصیت، کفر در .

نصوصی استهانه واستحقار، شریعت غرابی استهزا کفر در .
یأس ده کفر در، امن ده کفر در .

کاهنی - غیدن خبر ویردیکی شی ده - تصدیق، کفر در .
معدوم، شی دکدر .

بر حیات اولانلرک امواته دعالری، اموات ایچون تضدقلری
امواته موجب نفع وفائده دز .

جناب حق، قوللرینک دعالرینی اجابت و قبول، حاجتلرینی
قضا ایدر .

دجالک، دابة الارضک، یاجوج و مأجوجک خروجی،
حضرت عیسی علیه السلامک سمان نزولی، شمسک مغرب
جانبندن طلوعی کبی، يوم قیامتک اشراط وعلاماتنه دائر حضرت
نبی محترم واعلم صلی الله تعالی علیه وسلم اقدمزک خبر ویردیکی
شیلر حقدر .

مجتهد، اجتهدانده بعضاً خطا، بعضاً اصابت ایدر .
رسل بشر - رسل ملائکه دن، رسل ملائکه - عامه بشر دن،
عامه بشر - عامه ملائکه دن افضلدر .

تم الجلد الاول، من کتاب (آراء الملل) بعون الله عزوجل .

شعر

سهری لتتقح العلوم الذلی، من وصل غانیة وطیب عناق
وتمایلی طرباً لحل عویصة، عندی لاشهی من مدامة ساق
وصریر اقلامی علی صفحاتها، اشهی من الدوکاء والعشاق

و الذ من نقر الفتاة لدفها

نقری لائق الرمل عن اوراقی

«الحمد لله الذی هدانا لهذا وما كنا لنهتدی لولا ان هدانا الله»
وصلی الله علی اشرف جمیع الانبیاء والمرسلین وعلی آله وصحبه اجمعین .
ثم اقول کما قال صاحب المواقف «نسأل الله تعالی ان یثبت
قلبنا علی دینه، ولا یرغه بعد الهدایة، ویعصمنا عن الغوایة، ویو
فقنا للاقتداء برسول الله واصحابه والتابعین لهم باحسان، ویعفو
عن طغیان القلم، ومالا یخلو عنه البشر من السهو والزلل، وان
یعاملنا بفضله ورحمته انه هو الغفور الرحیم» .

انقره، فی ۲۴ جمادی الاولی ۱۳۰۳

— ❧ فهرس ❧ —

صحیفہ	صحیفہ
۳۸ امر خلافتہ اختلاف	۳ طوغری سوز
۴۴ خطبہ حضرت صدیق	۶ مقدمہ
۴۵ استطراد	۸ تمہید
۴۷ حضرت جی علیہ السلامدن	۱۱ اهل الاهواء
ارثك نبوتی مسئلہ سندہ	۱۸ مشرع
اختلاف	۱۹ کفر و ایمانی ایجاب ایتیمان
۴۸ استطراد	اختلافات
۴۹ زکاتی یعنی مکلف	۲۰ استطراد
اولد قلری ویرکونی ویر-	۲۸ اسامہ بن ریدک جیشندن
مک ایستہ میان اعراب ایله	تخلفده اختلاف
مقاتلہ خصوصندہ اختلاف	۳۸ رحلت نبویہده اختلاف
۵۰ استطراد	۳۴ استطراد
۵۴ حضرت ابوبکرک عمر	۳۵ ینہ استطراد
بن الخطابی استخلافده	۳۵ صحابی اطلاقہ سزاوار
اختلاف	اولانلر کیلر در؟
۵۶ وصیتنامہ حضرت صدیق	۳۶ طبقات اصحاب

صحیفه

صحیفه

- ۵۷ وصایای حضرت صدیق ۱۰۰ ثمامیه
 ۵۸ امر خلافت حضرت ۱۰۱ خیاطیه
 عثمانده تقریر ایدنبجهیه قدر ۱۰۲ جاحظیه
 شوری خصوصنده اختلاف ۱۰۳ کعبیه
 ۷۳ کلاله مسئله سند اختلاف ۱۰۴ جبابیه
 ۸۱ خلاقیات - فرق اسلامیه ۱۰۵ ششمیه
 ۸۵ واصلیه ۱۰۷ شیعه
 ۸۶ عمریه ۱۰۷ غلّاه
 ۸۷ هذایه ۱۰۷ سباعیه
 ۸۹ نظامیه ۱۰۹ کاملیه
 ۹۲ اسواریه ۱۰۹ بنانیه
 ۹۳ اسکافیه ۱۱۰ مغیریه
 ۹۳ جعفریه ۱۱۲ خناحیه
 ۹۳ بشریه ۱۱۲ منصوریه
 ۹۴ مزدریه ۱۱۴ خطاییه
 ۹۵ هشامیه ۱۱۵ غرابیه
 ۹۷ صالحیه ۱۱۶ ذمیه
 ۹۷ حابطیه ۱۱۷ هشامیه
 ۹۸ حدبیه ۱۱۹ زراریه
 ۹۹ معمریه ۱۱۹ یونسیه

صحیفه

صحیفه

- ۱۱۹ شیطانیه
 ۱۲۰ رزامیه
 ۱۲۰ مفوضه
 ۱۲۱ بداییه
 ۱۲۱ نصیریّه - اسحاقیه
 ۱۲۲ اسماعیلیه
 ۱۳۱ استطراد
 ۱۴۰ باطنیه اسماعیلیه نك احوال
 تاریخیه سندن بر نبذه
 و حسن صباحك ترجمه
 حالی
 ۱۵۰ زبیدیّه
 ۱۵۱ جارودیّه
 ۱۵۳ سلیمانیّه
 ۱۵۴ بتیریّه
 ۱۵۴ امامیه
 ۱۵۸ خوارج
 ۱۵۸ محکمه
 ۱۶۵ بیسیه
 ۱۶۶ ازارقه
 ۱۶۷ مجذبات
 ۱۶۹ اصفریّه
 ۱۷۰ اباضیه
 ۱۷۳ استطراد
 ۱۷۳ اجارده
 ۱۷۹ مرجئه
 ۱۸۰ یونسیه
 ۱۸۱ عیدیه
 ۱۸۱ غثانیّه
 ۱۸۳ ثوبانیّه
 ۱۸۴ ثومنیّه
 ۱۸۵ استطراد
 ۱۸۶ بحاریّه
 ۱۸۷ جبریه
 ۱۸۸ مشبهه
 ۱۹۲ فرفه ناجیه
 ۱۹۵ مذاهب اهل سنت
 ۱۹۶ مذهب اول
 ۲۰۰ مذهب ثانی
 ۲۰۲ مذهب ثالث
 ۲۰۳ مذهب رابع
 ۲۰۶ امام اشعری
 ۲۱۰ عقیده اهل سنت

خطا صواب جدولیدر

صواب	خطا	صحیفه	سطر
بالمذهب	بالمذاهب	۱۴	۱۲
واضربوا	واخربوا	۲۵	۱۸
عندمده	عندنده	۴۵	۳
رضی الله عنه	رضی الله	۵۰	۴
شیئه عقل	شیئه دیت	۸۱	۱۶
زین العابدین	زید العابدین	۱۵۰	۱۴
	۱۶۰	۱۶۰	۲
دوست	دوسب	۱۷۶	۱۳
بیاهم	بیاهلم	۱۸۱	۱۷